

STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH GMINY KLUCZE NA LATA 2016- 2020

Dokument został opracowany na zamówienie Ośrodka Pomocy Społecznej w Kluczach przez Fundację Biuro Inicjatyw Społecznych z Krakowa.

Zespół odpowiedzialny za opracowanie dokumentu:

- Michał Głuszak- opracowanie analizy danych zastanych,
- Anna Pasieka– moderacja procesu konsultacji społecznych, opracowanie dokumentu,
- Ewa Chromniak- koordynacja prac nad dokumentem, moderacja procesu konsultacji społecznych, opracowanie dokumentu;

**Fundacja
Biuro Inicjatyw Społecznych**

ul. Krasickiego 18 (I piętro)
30-503 Kraków

e-mail: biuro@bis-krakow.pl
tel. (012) 412 15 24
(012) 418 00 77

www.bis-krakow.p

Spis treści

WSTĘP.....	5
ROZDZIAŁ 1. GENEZA I ETAPY TWORZENIA STRATEGII	6
ROZDZIAŁ 2. RAMY PRAWNE I ZGODNOŚĆ STRATEGII Z INNYMI DOKUMENTAMI	9
ROZDZIAŁ 3. DIAGNOZA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH W GMINIE KLUCZE	12
3.1 PODSTAWOWE INFORMACJE O GMINIE KLUCZE.....	12
3.2 SYTUACJA DEMOGRAFICZNA.....	13
3.3 MIESZKALNICTWO	19
3.4 BEZROBOCIE I RYNEK PRACY	21
3.5 SYSTEM OŚWIATY	27
3.6 NIEPEŁNOSPRAWNOŚĆ	30
3.7 PRZEMOC W RODZINIE I UZALEŻNIENIA	34
3.9 BEZPIECZEŃSTWO	43
3.10 AKTYWNOŚĆ SPOŁECZNA	47
3.11 PROBLEMY SPOŁECZNE W PERSPEKTYWIE OŚRODKA POMOCY SPOŁECZNEJ	49
3.12 INFRASTRUKTURA SPOŁECZNA I ZASOBY INFRASTRUKTURALNE POMOCY I WSPARCIA.....	51
3.13 NAJWAŻNIEJSZE WNIOSKI Z ANALIZY DANYCH ZASTANYCH.....	54
ROZDZIAŁ 4. POGŁĘBIONA DIAGNOZA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH W GMINIE KLUCZE.....	55
4.1 POGŁĘBIONA DIAGNOZA POTRZEB SPOŁECZNYCH - NAJWAŻNIEJSZE PROBLEMY	57

ROZDZIAŁ 5. GŁÓWNE WNIOSKI I REKOMENDACJE Z DIAGNOZY PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH W GMINIE KLUCZE	61
ROZDZIAŁ 6. ANALIZA SWOT ROZWOJU SPOŁECZNEGO GMINY KLUCZE.....	63
ROZDZIAŁ 7. WIZJA I MISJA ROZWOJU SPOŁECZNEGO GMINY KLUCZE.....	67
ROZDZIAŁ 8. PLAN STRATEGICZNY	68
ROZDZIAŁ 9. SYSTEM KOORDYNACJI WDRAŻANIA I MONITORINGU REALIZACJI STRATEGII	97

WSTĘP

Programy i strategie, w tym Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych tworzone w gminach pomagają w realizowaniu polityki rozwoju w sposób planowy i efektywny. Co kilka lat gmina podsumowuje dane statystyczne, analizuje obszary dotyczące spraw społecznych, ocenia zmiany i planuje rozwój na kolejne lata. Przeprowadzone analizy pozwalają wyznaczyć cele, zaplanować działania i rezultaty, oszacować koszty oraz korzystać z możliwości pozyskania środków zewnętrznych. Im lepiej przemyślana polityka społeczna, tym środki wydawane są skuteczniej, a efekty bardziej długofalowe, skutkujące zrównoważonym rozwojem gminy. Tematyka spraw społecznych jest obszerna, odnosi się do szeregu zagadnień przekrojowych takich jak: rynek pracy i bezrobocie, sytuacja rodzin, osób niepełnosprawnych, mieszkalnictwo, edukacja, bezpieczeństwo, ubóstwo, uzależnienia, aktywność społeczna mieszkańców. W szczególności uwzględnia sytuację osób zagrożonych wykluczeniem społecznym. W realizację założeń Strategii włączają się lokalne instytucje i organizacje społeczne. Kluczową rolę odgrywa Ośrodek Pomocy Społecznej, który koordynuje wdrożenie założeń wynikających z zapisów dokumentu.

Opracowanie „Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych” jest obowiązkiem gminy nałożonym przez ustawę o pomocy społecznej. Dokument może być równocześnie praktycznym przewodnikiem dla lokalnych instytucji i organizacji po systemie kompleksowego rozwiązywania problemów społecznych. Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Klucze na lata 2016 – 2020 uwzględnia pomysły stanowiące kontynuację prowadzonej polityki, jak również rozwiązania nowe, wychodzące poza dotychczasowe ramy działania Ośrodka Pomocy Społecznej. Zawarte w niej pomysły włączają do współpracy szereg lokalnych instytucji i organizacji społecznych. Warto podkreślić także wypracowany wspólnie system koordynacji i wdrażania zapisów strategii.

Niniejszy dokument wskazuje na ramy prawne strategii, etapy jej tworzenia, analizę problemów społecznych oraz plan strategiczny. Obszerną część dokumentu stanowi diagnoza sytuacji społecznej w gminie Klucze. To z niej wynikają proponowane cele i kierunki działań. Ważnym elementem strategii jest także określenie wizji i misji rozwoju społecznego. Kładąc nacisk na przejrzystość struktury strategii, plan operacyjny został zamknięty w formie tabelarycznej. Zawiera ramy wdrożeniowe planowanych działań, w tym wskazanie realizatorów, wskaźników i czasu realizacji. Dokument zawiera również schemat obrazujący zasady koordynacji i monitoringu realizacji planowanych działań.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Klucze na lata 2016 – 2020 została opracowana w szerokich konsultacjach społecznych. Proces opracowania dokumentu moderował zespół Fundacji Biuro Inicjatyw Społecznych wspierany przez Ośrodek Pomocy Społecznej. W działania służące sformułowaniu założeń dokumentu włączyli się mieszkańcy gminy oraz szerokie grono przedstawicieli i przedstawicielek lokalnych instytucji i organizacji. Pragniemy wszystkim serdecznie podziękować za wspólną pracę i wielkie zaangażowanie!

ROZDZIAŁ 1. GENEZA I ETAPY TWORZENIA STRATEGII

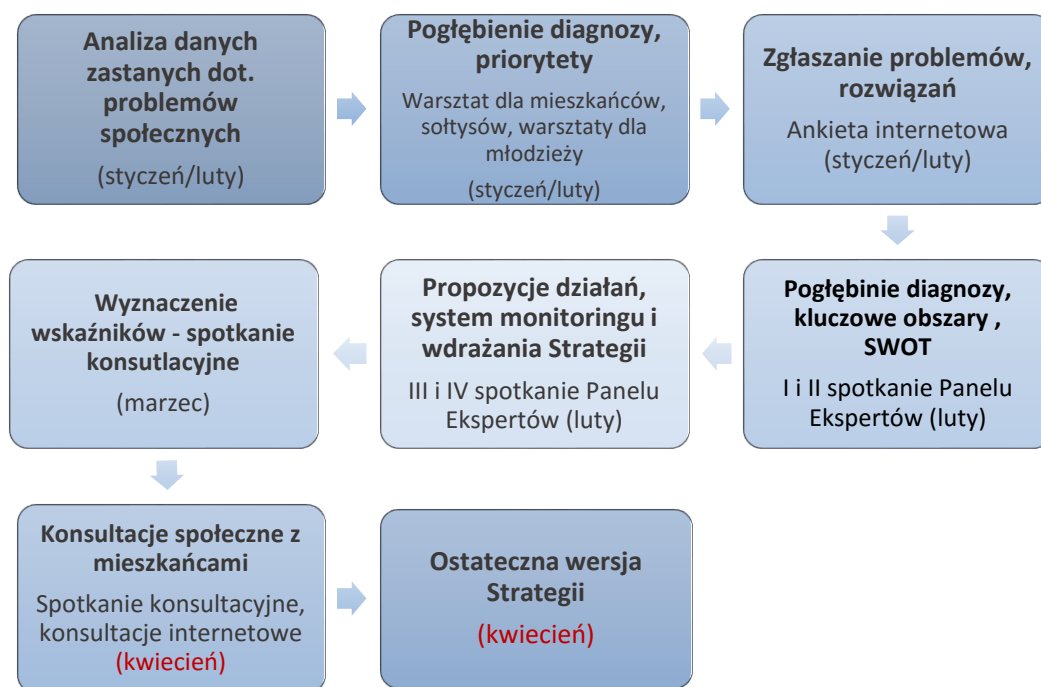
Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych stanowi długofalowy plan działań na rzecz rozwiązywania problemów społecznych danego środowiska. Obowiązek jej opracowania i realizacji reguluje ustawa o pomocy społecznej z dnia 12 marca 2004 r, (t.j Dz.U. z 2013 r. poz. 182). Zgodnie z art. 17 ust.1 pkt 1i art. 19 pkt 1, w powiązaniu z art. 16 b. ww. ustawy, do zadań własnych gminy o charakterze obowiązkowym należy „opracowanie i realizacja gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych ze szczególnym uwzględnieniem programów pomocy społecznej, profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych i innych, których celem jest integracja osób i rodzin z grup „szczególnego ryzyka”.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Klucze na lata 2016-2020 jest dokumentem koordynującym działania różnych podmiotów w sferze polityki społecznej. Dlatego ważne jest, aby była tworzona w oparciu o zasady modelu partycypacyjnego¹. Zgodnie z założeniami modelu w powstawanie dokumentu strategicznego zaangażowane zostały trzy strony: urzędnicza, ekspercka i społeczna. Podejście urzędnicze daje dostęp do wiedzy o czynnikach rozwoju gminy. Perspektywa ekspercka to szansa na wykorzystanie profesjonalnych narzędzi i obiektywnego, zewnętrznego spojrzenia. Jednak, warto szczególnie podkreślić podejście społeczne związane z angażowaniem mieszkańców w proces powstawania strategii. Stosowanie narzędzi partycypacyjnych, takich jak: sondaż, warsztaty diagnostyczne czy warsztaty przyszłościowe z młodzieżą, ma na celu angażowanie i wzbudzanie zainteresowania sprawami gminy, wysłuchanie opinii i realne ich włączenie w ramy strategii. Tak postawione cele nieodłącznie pociągają za sobą zwiększanie zaangażowania w sprawy społeczności, wzrost poczucia wpływu i wysoką jakość dialogu w samorządzie. Proces tworzenia strategii składał się z kilku poniżej przedstawionych etapów.

---

¹ „Metodologia wspierania rozwoju społecznego gminy przez partycypację. Gminna Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych i Rozwoju Społecznego”, red. Nela Chojnowska- Ochnik, Elżbieta Singer, Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej, Warszawa 2010

Rysunek 1. Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Klucze –etapy tworzenia dokumentu.

W procesie tworzenia Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Klucze na lata 2016 – 2020 uczestniczyli przedstawiciele samorządu lokalnego, środowisk pomocy społecznej, rynku pracy, oświaty, ochrony zdrowia, policji, przedstawiciele organizacji pozarządowych, mieszkańcy gminy oraz zespół ekspercki.

Pierwszy etap procesu tworzenia strategii polegał na analizie danych zastanych i pogłębieniu diagnozy. Składał się on z następujących komponentów:

I komponent: analiza danych zastanych.

II komponent: warsztaty diagnostyczne z mieszkańcami i warsztaty „przyszłościowe” z młodzieżą. Głównym celem było pogłębienie problemów społecznych w poszczególnych obszarach oraz poznanie priorytetów istotnych z perspektywy mieszkańców gminy Klucze.

III komponent: sondaż- ankieta internetowa dająca możliwość zgłoszenia problemów i sugerowania rozwiązań przez mieszkańców.

Na podstawie wymienionych komponentów sformułowano diagnozę potrzeb społecznych w gminie Klucze. Diagnoza została skonstruowana w oparciu o stan aktualnych problemów społecznych, ich prognozy na najbliższe lata, materiały statystyczne i sprawozdawcze będących w dyspozycji Ośrodka Pomocy Społecznej, jak również innych instytucji i organizacji z nim współpracujących.

Następnie, w celu opracowania założeń, celów i kierunków działań Strategii, zarządzeniem Wójta powołany został Panel Ekspertów złożony z przedstawicieli instytucji samorządowych i organizacji pozarządowych działających w gminie. W ramach spotkań Panelu Ekspertów pogłębiono analizę najważniejszych problemów społecznych dotyczących mieszkańców gminy oraz dokonano

analizy SWOT – czyli identyfikacji mocnych i słabych stron, szans i zagrożeń lokalnej polityki społecznej. W trakcie pracy sformułowano wstępne cele i kierunki interwencji oraz zaplanowano działania służące realizacji określonych wyzwań.

W procesie opracowywania Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Klucze na lata 2016-2020 ważnym elementem było więc włączenie mieszkańców w konsultowanie założeń dokumentu. W tym celu, na różnych etapach tworzenia strategii, mieszkańcy gminy byli zapraszani do wzięcia udziału w spotkaniach konsultacyjnych i wyrażania swojej opinii nt. projektu dokumentu.

Pierwszy etap konsultacji stanowiły dwa warsztaty diagnostyczne: z mieszkańcami i z sołtysami w dn. 13 stycznia 2016 roku. Wzięło w nich udział 21 osób. Mieszkańcy i sołtysi mieli możliwość wyrażenia swoich opinii nt. ważnych z perspektywy różnych grup społecznych problemów, zgłoszenia swoich pomysłów, wskazania priorytetów. Dodatkowo w lutym nauczyciele przeprowadzili warsztaty „przyszłościowe” dla uczniów z klas V, VI szkoły podstawowej i II klas gimnazjum. Warsztaty przeprowadzone zostały przez nauczycieli w 9 klasach wg scenariusza. W ten sposób młodzi dowiedzieli się o tym, że w gminie tworzona jest strategia. Młodzież zgłosiła ważne z ich perspektywy problemy, a także proponowała rozwiązania. Ważnym elementem konsultacji było zebranie pomysłów na stworzenie oferty gminnego „Klubu Młodzieży”. Łącznie w warsztatach wzięło udział 147 młodych ludzi. Uzupełnieniem spotkań konsultacyjnych była ankieta adresowana do mieszkańców, zamieszczona na stronie internetowej Urzędu Gminy. Sondaż stworzył możliwość anonimowego zgłaszania problemów i proponowania rozwiązań. Zgłoszono 51 uwag (27 osób), w tym 48 w formie elektronicznej a 3 zostały przesłane drogą tradycyjną (list do Ośrodka Pomocy Społecznej). Uwagi zostały opracowane w formie tabelarycznej. Ich zestawienie wraz z uzasadnieniem opublikowano w raporcie po konsultacjach (marzec 2016r.). Szacuje się, iż na pierwszym etapie konsultacji udział w nich wzięło 195 mieszkańców gminy Klucze.

Na drugi etap konsultacji złożyło się upublicznienie projektu strategii na stronie internetowej Urzędu Gminy i Ośrodka Pomocy Społecznej oraz organizacja, w kwietniu 2016r., spotkania konsultacyjnego dla mieszkańców. Celem spotkania było zebranie opinii i uwag do projektu dokumentu. W spotkaniu wzięło udział w sumie ..... mieszkańców gminy Klucze. Zgłoszono .... uwag. Wszystkie uwagi otrzymane od mieszkańców zostały rozpatrzone i, jeśli uznano ich zasadność, uwzględnione w projekcie dokumentu. Konsultacje zostały podsumowane w formie raportu.

ROZDZIAŁ 2. RAMY PRAWNE I ZGODNOŚĆ STRATEGII Z INNYMI DOKUMENTAMI

Na strukturę i realizację Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych oprócz ustawy o pomocy społecznej mają także wpływ inne akty prawne. Należą do nich w szczególności:

- ⇒ **ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym** (tj. Dz. U. 2001 r. Nr 142, poz. 1591 ze zmianami).
- ⇒ **ustawa z dnia 26 października 1982 roku o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi** (tj. Dz. U. z 2013 r. Nr 0, poz. 1563),
- ⇒ **ustawa z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych** (tj. Dz. U. z 2012r. Nr 0, poz. 1548),
- ⇒ **ustawa z dnia 7 września 2007 r. o pomocy osobom uprawnionym do alimentów** (tj. Dz. U. z 2009 r. Nr 1, poz.7 ze zmianami),
- ⇒ **ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii** (Dz. U. z 2011 r. Nr 117, poz. 678 ze zmianami),
- ⇒ **ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy** (tj. Dz. U. z 2012 r. Nr 0, poz. 589),
- ⇒ **ustawa z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym** (Dz. U. 2011 r. Nr 205, poz. 1211 ze zmianami),
- ⇒ **ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnieniu osób niepełnosprawnych** (dz. U. z 2012 r. Nr 0, poz. 986),
- ⇒ **ustawa z dnia 21 czerwca 2001 r. o dodatkach mieszkaniowych** (Dz. U. z 2006 Nr 208, poz. 1535 ze zmianami),
- ⇒ **ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie** (tj. Dz. U. z 2011 r. Nr 209, poz. 1244 ze zmianami).
- ⇒ **ustawa z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego** (tj. Dz. U. z 2011 r. Nr 6, poz.19),
- ⇒ **ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej** (tj. Dz. U. z 2013 r. poz. 866),
- ⇒ **ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie** (tj. Dz. U. z 2010 r. Nr 125 poz. 842). Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Klucze na lata 2016-2020 jest spójna z dokumentami strategicznymi i programowymi, które funkcjonują na poziomie ogólnopolskim, wojewódzkim, powiatowym i gminnym. Dokumenty te wpływają na politykę społeczną i decydują o kształcie przedsięwzięć realizowanych w jej poszczególnych obszarach.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Klucze na lata 2016 – 2020 wpisuje się w realizację następujących dokumentów wyższego rzędu:

1. Krajowy Program Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu 2020. Nowy wymiar Aktywnej Integracji – w obszarach:

- ⇒ „Zapewnienie rodzinom z dziećmi dostępu do wysokiej jakości usług społecznych, który zwiększy szansę na aktywizację rodziców”,
- ⇒ „Rozwój systemu aktywnej integracji, działającego na rzecz aktywnego uczestnictwa w życiu społecznym i zawodowym osób, rodzin i środowisk zagrożonych wykluczeniem oraz umożliwiającego godzenie ról społecznych, zawodowych i rodzinnych oraz udział w społeczności lokalnej”,
- ⇒ „Zapewnienie osobom starszym, niepełnosprawnym, zależnym objęcia przyjaznymi formami opieki oraz formami aktywnego spędzania czasu oraz aktywnego włączania się osób starszych w życie publiczne i zawodowe”.

2. Program strategiczny „Włączenie społeczne” (strategia wojewódzka) – w zakresie celów strategicznych:

- ⇒ „Wzmocnienie profilaktyki na rzecz prawidłowego funkcjonowania rodziny”,
- ⇒ „Zwiększenie udziału osób z niepełnosprawnością w życiu społecznym, zawodowym i publicznym”,
- ⇒ „Dobra Opieka dla Małopolan – podnoszenie jakości i dostępności opieki nad osobami starszymi”,
- ⇒ „Wspieranie aktywności osób starszych oraz przeciwdziałanie stereotypom”,
- ⇒ „Aktywizacja społeczno-zawodowa osób i rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym”.

3. Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Powiecie Olkuskim 2015 – 2020 – w zakresie celów strategicznych:

- ⇒ „Poprawa jakości życia osób starszych i niepełnosprawnych”,
- ⇒ „Efektywna polityka rynku pracy”,
- ⇒ „Efektywny program przeciwdziałania przemocy w środowisku lokalnym”,
- ⇒ „Budowania systemu opieki nad dzieckiem i rodziną oraz organizowania wsparcia dla osób usamodzielnianych”,
- ⇒ „Przeciwdziałania i ograniczania dysfunkcji społecznych spowodowanych uzależnieniami.

4. Strategia Rozwoju Gminy Klucze 2014 – 2022 – w zakresie celów operacyjnych:

- ⇒ „Poprawa opieki nad rodziną”,
- ⇒ „Podniesienie jakości oferty kulturalnej dla mieszkańców gminy”,
- ⇒ „Podniesienie jakości życia seniorów”,
- ⇒ „Podniesienie jakości życia osób wykluczonych”,
- ⇒ „Wzmocnienie potencjału gospodarczego gminy Klucze i stworzenie nowych miejsc pracy”,
- ⇒ „Budowa przemysłów czasu wolnego i lokalnej oferty turystycznej”,
- ⇒ „Podniesienie jakości mieszkalnictwa na terenie gminy”,

⇒ „Podniesienie bezpieczeństwa w ruchu drogowym” (w zakresie usprawnień dla os. niepełnosprawnych).

ROZDZIAŁ 3. DIAGNOZA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH W GMINIE KLUCZE

Niniejszy rozdział stanowi materiał wyjściowy do dyskusji nad kondycją społeczną gminy Klucze, priorytetami w zakresie problemów społecznych, a także pożądanymi kierunkami interwencji. Diagnoza została przygotowana w oparciu o analizę dostępnych danych zastanych pozyskanych z następujących źródeł:

- ➔ Ośrodek Pomocy Społecznej w Kluczach (MPiPS-03 Sprawozdania półroczne i roczne z udzielonych świadczeń pomocy społecznej – pieniężnych, w naturze i usługach, Sprawozdania z realizacji zadań własnych gminy oraz innych działań podejmowanych w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie, Oceny zasobów pomocy społecznej)
- ➔ Urząd Gminy Klucze (PARPA-G1 Sprawozdania z działalności samorządów gminnych w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych, statystyki Gminnego Zespołu Oświaty w Kluczach)
- ➔ Komisariat Policji w Kluczach
- ➔ Powiatowy Urząd Pracy w Olkuszu
- ➔ Starostwo Powiatowe w Olkuszu (projekt Powiatowej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych)
- ➔ Państwowa Agencja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych
- ➔ Główny Urząd Statystyczny (Bank Danych Lokalnych, System Wspomagania Analiz i Decyzji (SWAiD) oraz Dziedzinowe Bazy Wiedzy (DBW))
- ➔ serwis Moja Polis

Przedstawione w diagnozie dane, w zależności od ich dostępności, dotyczą w większości okresu od 2010 do 2014r. lub lat 2006 – 2014. W pojedynczych przypadkach uwzględniono dane z I półrocza lub z końca 2015r.

3.1 PODSTAWOWE INFORMACJE O GMINIE KLUCZE

Gmina Klucze jest gminą wiejską położoną w północno-zachodniej części województwa małopolskiego, w powiecie olkuskim. Od Krakowa gminę Klucze dzieli odległość 45 kilometrów. Powierzchnia gminy wynosi 119 km². Gmina Klucze dzieli się na 15 sołectw: Bogucin Duży, Bydlin, Chechło, Cieślin, Golczowice, Hucisko, Jaroszwiec, Kolbark, Krzywopłoty, Kwaśniów Dolny, Kwaśniów Górny, Klucze, Rodaki, Ryczówek, Zalesie Golczowskie.

Rysunek 1. Mapka gminy Klucze – usytuowanie w powiecie olkuskim

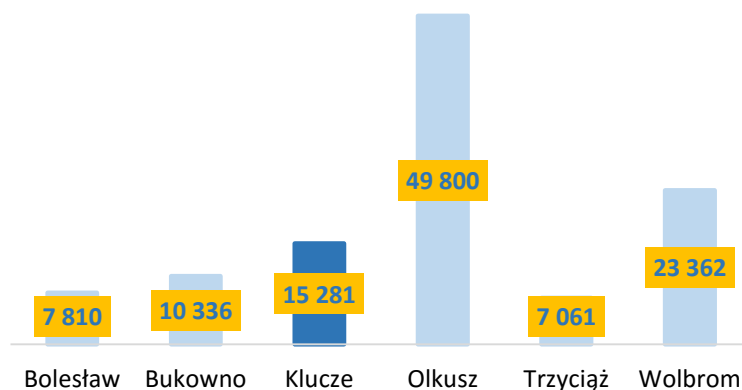
Źródło: opracowanie własne

Gmina Klucze, ze względu na swoje usytuowanie na Jurze Krakowsko-Częstochowskiej, stanowi atrakcyjne miejsce pod względem turystycznym. Przez teren gminy przebiega Szlak Orlich Gniazd oraz inne lokalne szlaki turystyczne. Niewątpliwą atrakcją jest także Pustynia Błędowska będąca unikatowym miejscem pod względem geograficznym i przyrodniczym w skali europejskiej.

3.2 SYTUACJA DEMOGRAFICZNA

W 2014 roku w gminie Klucze mieszkało 15 281 osób, w tym 7438 mężczyzn i 7843 kobiet. Klucze są trzecią pod względem liczebności gminą w powiecie olkuskim. Najludniejszą gminą w powiecie jest gmina miejska Olkusz, gdzie w 2014 r. mieszkało 49 800 osób. Więcej mieszkańców jest również w gminie Wolbrom (w 2014 r. mieszkało w niej 23 262 mieszkańców). Mniej ludne od Klucz są gminy Bukowno (10 336 mieszkańców w 2014 r.), a także Bolesław (7810) oraz Trzyciąż (7061). W 2014r. gęstość zaludnienia wynosiła 128 os/km².

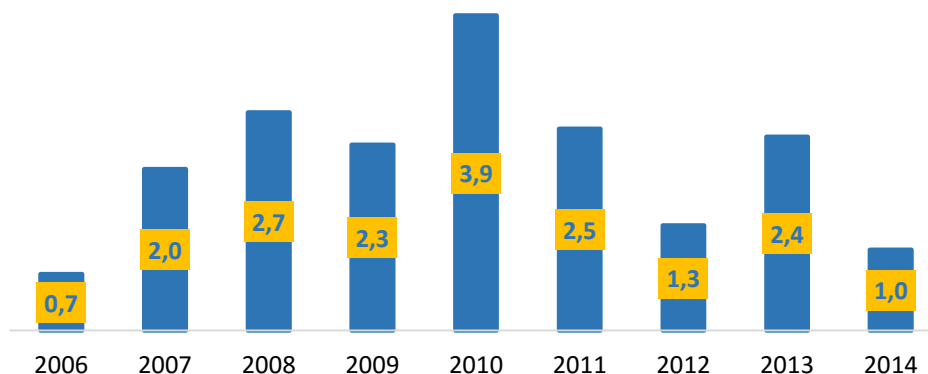
Wykres 1. Liczba mieszkańców gminy Klucze w 2014r. na tle powiatu

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych <http://swaid.stat.gov.pl/>

W latach 2006-2014 liczba mieszkańców w gminie Klucze wzrosła o 2,9%. Do wzrostu zaludnienia przyczyniło się bez wątpienia dodatnie saldo migracji. W badanym okresie w gminie Klucze w każdym roku notowano więcej zameldowań niż wymeldowań. Od 2006 w Kluczach utrzymywało się dodatnie saldo migracji. W roku 2006 saldo migracji na 1000 mieszkańców wyniosło 0,7. W 2008 r. saldo migracji wzrosło do 2,7, aby w 2010 r. osiągnąć poziom 3,9. W kolejnych latach saldo migracji nieco pogorszyło się. W 2011r. wyniosło 2,5, a w 2014 r. tylko 1.

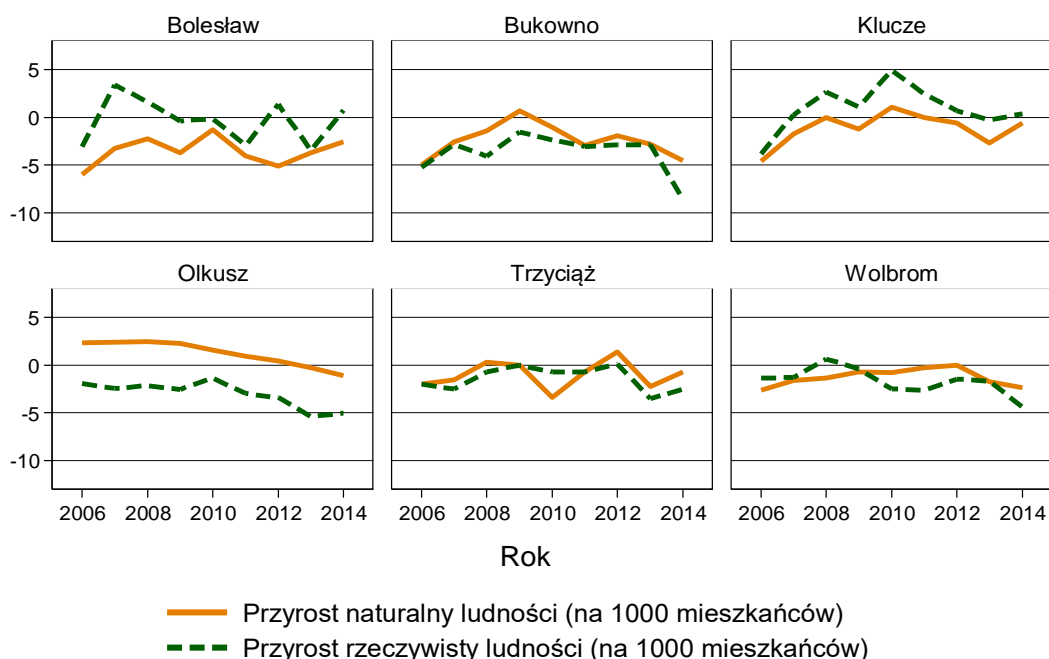
Wykres 2. Saldo migracji na 1000 mieszkańców w gminie Klucze w latach 2006-2014.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych <http://swaid.stat.gov.pl/>

W 2014r. w gminie Klucze urodziło się 124 dzieci, odnotowano również 133 zgony. Oznacza to, że przyrost naturalny w Kluczach był ujemny (ubyło 9 mieszkańców, co w przeliczeniu na 1000 mieszkańców oznacza wskaźnik przyrostu naturalnego -0,6). W okresie 2006-2014 saldo przyrostu naturalnego było ujemne. Jedynym rokiem, w którym odnotowano dodatni przyrost naturalny był 2010r. (było 155 urodzeń oraz 139 zgonów). Przyrost naturalny w Kluczach był podobny do innych gmin powiatu olkuskiego – zwłaszcza Trzyciąża, Bukowna i Wolbromia. Nieco gorsze wskaźniki przyrostu naturalnego odnotowano w Bolesławiu. W Olkuszu przyrost naturalny był z reguły dodatni, z wyjątkiem lat 2013 i 2014r.

Rysunek 2. Dynamika przyrostu naturalnego i rzeczywistego ludności w gminie Klucze na tle innych gmin powiatu olkuskiego w latach 2006-2014.

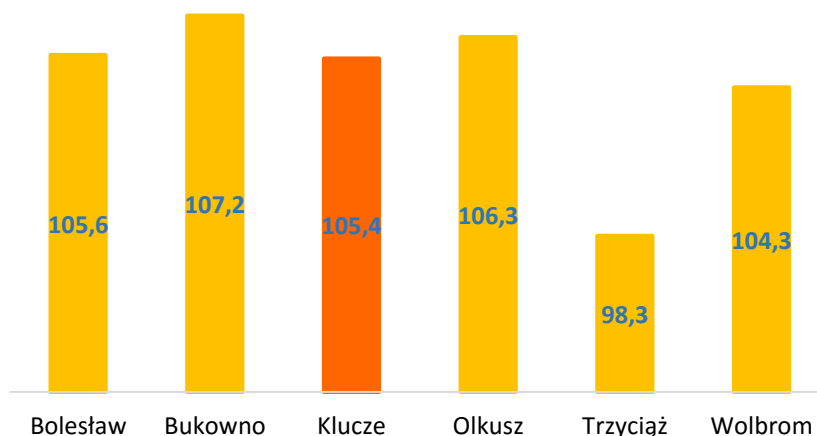

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych <http://swaid.stat.gov.pl/>

Uwzględniając łącznie przyrost naturalny oraz saldo migracji można ocenić rzeczywiste zmiany liczebności populacji na terenie gmin powiatu olkuskiego. Klucze, mimo ujemnego przyrostu naturalnego, cechowały się dodatnim przyrostem rzeczywistym (co jest zasługą dodatniego salda migracji), we wszystkich analizowanych latach z wyjątkiem 2006r. oraz 2013r. Podobnie było w gminie Bolesław, gdzie ujemny przyrost naturalny był w dużej mierze rekompensowany przez dodatnie saldo migracji. Zupełnie inaczej wyglądała sytuacja w Olkuszu. Mimo dodatniego przyrostu naturalnego, ludność gminy zmniejszała się (ujemne wartości wskaźnika przyrostu rzeczywistego).

Klucze są gminą sfeminizowaną, co oznacza, że w populacji jest więcej kobiet niż mężczyzn. W 2014r. współczynnik feminizacji w przypadku gminy Klucze wyniósł 105,4 co oznacza, że na 100 mężczyzn przypadało 105 kobiet. Dane statystyczne pokazują przewagę liczebności kobiet w pięciu z sześciu gmin powiatu olkuskiego. W najbardziej sfeminizowanej gminie Bukowno na 100 mężczyzn przypadało 107 kobiet. W Olkuszu w tym samym roku wskaźnik feminizacji wyniósł 106,3, a w Bolesławiu 105,6. Mniej sfeminizowaną od Klucz gminą był Wolbrom. Jedyną gminą, w której odnotowano przewagę liczebności mężczyzn był Trzyciąż, gdzie na 100 mężczyzn przypadało 98 kobiet. W latach 2006-2014 nie zaobserwowano znaczących zmian w udziale kobiet w populacji gminy Klucze. Współczynnik feminizacji w gminie Klucze był względnie stabilny.

**Wykres 3. Udział kobiet w populacji gminy Klucze
w porównaniu do innych gmin powiatu olkuskiego w 2014r.**

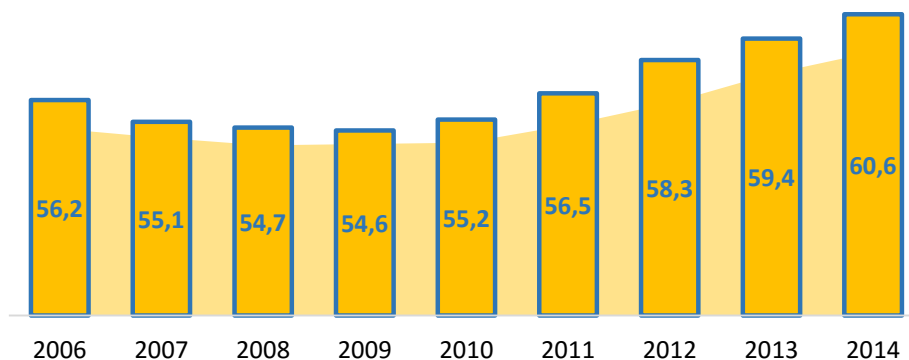

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych <http://swaid.stat.gov.pl/>

W latach 2010-2014 można zauważyć powolne starzenie się ludności w gminie Klucze. O ile w latach 2006-2009 nieznacznie wzrósł udział ludności w wieku produkcyjnym (z 64% w 2006 do 64,7% w 2009), w kolejnych latach tendencja odwróciła się. W 2014 roku ludzie w wieku produkcyjnym stanowili 62,3% ogółu ludności (9514 osób). Ludzie w wieku przedprodukcyjnym stanowili w 2014r. 17% (2593), a ludzie w wieku poprodukcyjnym 20,8% (3174), podczas gdy w roku 2006 było to odpowiednio 19,2% oraz 16,8%. Te niekorzystne zmiany demograficzne stanowią coraz większe obciążenie dla systemu emerytalnego, a Klucze nie odbiegają tutaj od tendencji obserwowanych w większości gmin w Polsce. Dobrze obrazuje to tzw. wskaźnik obciążenia demograficznego, pokazujący ile osób w wieku nieprodukcyjnym przypada na 100 osób w wieku produkcyjnym. W gminie Klucze można zaobserwować niewielki spadek tego wskaźnika między 2006r. (w którym wynosił 56,2) a 2009r. (kiedy wynosił 54,6). W latach 2010-2014 wskaźnik ten systematycznie rósł, aby w 2014r. wynieść 60,6, co oznacza, że na 100 osób w wieku produkcyjnym przypadało wówczas w przybliżeniu 60 osób w wieku nieprodukcyjnym (łącznie przedprodukcyjnym oraz poprodukcyjnym). Podobną dynamikę można zaobserwować w całym powiecie olkuskim. Warto zwrócić uwagę, że wskaźnik obciążenia demograficznego dla całego powiatu jest niższy niż w samej gminie Klucze - w 2014 roku wynosił 58,7.

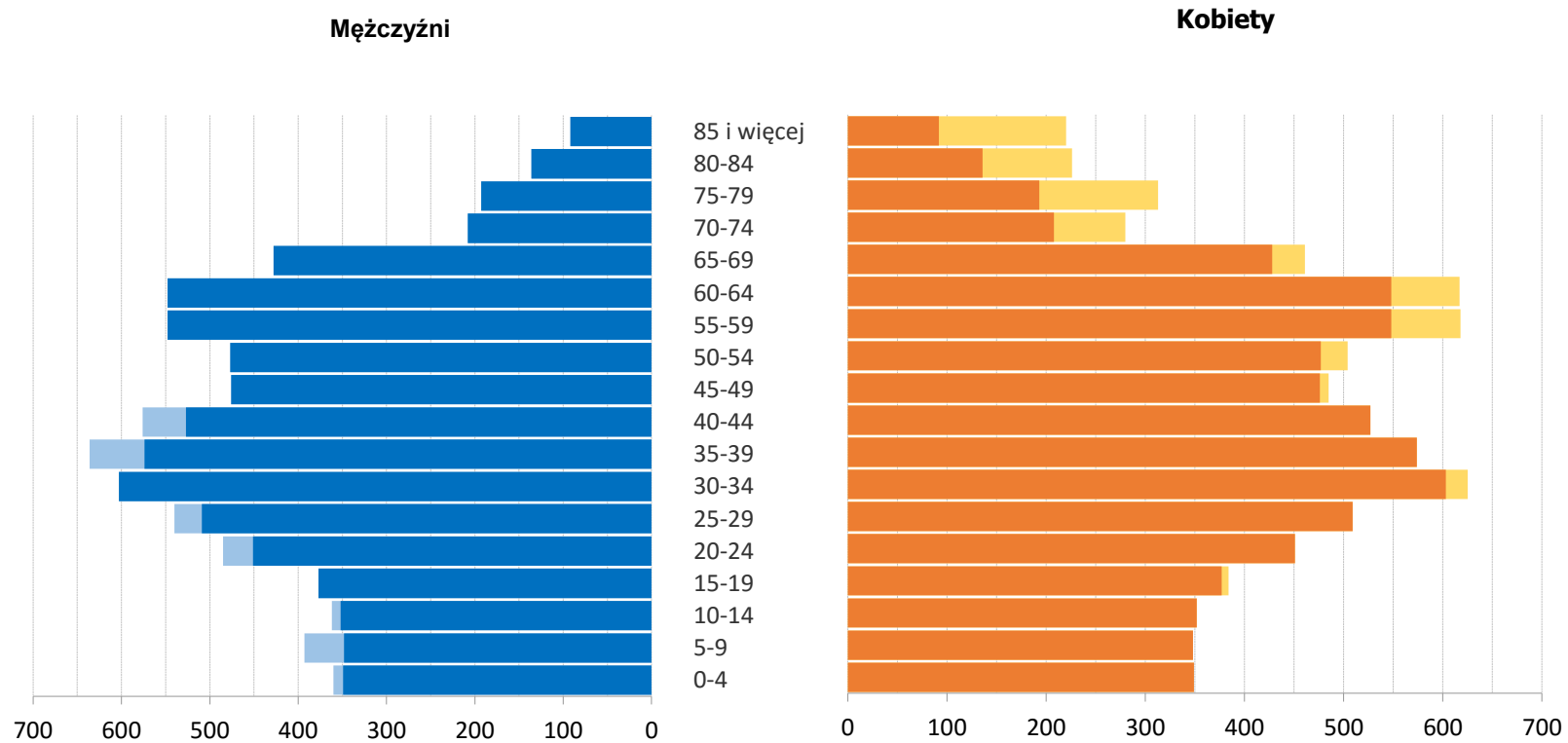
**Wykres 4. Dynamika wskaźnika obciążenia demograficznego w gminie Klucze
w latach 2006 – 2014**

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych <http://swaid.stat.gov.pl/>

Również analiza struktury wiekowej wskazuje na starzenie się mieszkańców gminy Klucze. W 2014r. Najliczniejszą grupą były osoby w podeszłym wieku (10,9% osób miało 70 lub więcej lat). Dodatkowo istotny udział w strukturze demograficznej gminy miały osoby znajdujące się w grupach wiekowych 55-59 (7,6% populacji) oraz 60-64 (7,6% populacji), a więc reprezentujące wyż demograficzny lat 50. XX wieku. Około 8% mieszkańców gminy Klucze miało od 30 do 34 lat, a w grupie wiekowej 35-39 znajdowało się 7,9% mieszkańców gminy Kluczy (były to osoby reprezentujące echo wyżu demograficznego urodzone, w drugiej połowie lat 70 lub w pierwszej połowie lat 80 XX wieku). Starzenie się ludności gminy Klucze pokazuje również niewielki udział dzieci w populacji. W 2014r. ok. 4,6% ludności stanowiły dzieci w wieku do 4 lat, a 4,8% dzieci w wieku od 5 do 9 lat.

Wykres 5. Struktura płci i wieku w gminie Klucze w 2014 roku

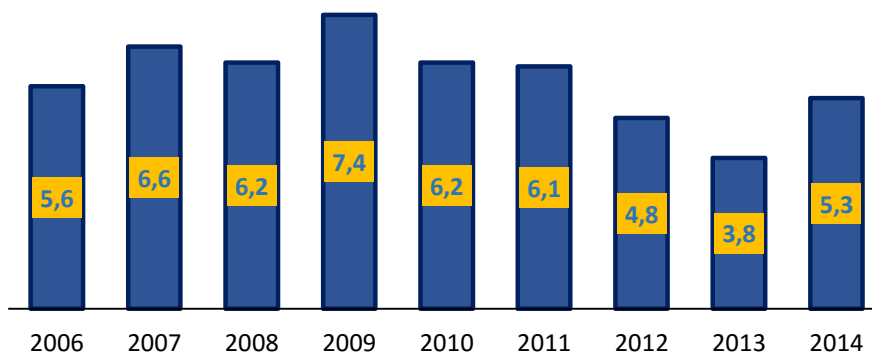

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS, <http://swaid.stat.gov.pl/>

Analiza struktury wiekowej ludności gminy Klucze w 2014r. pokazuje również dysproporcje w liczebności mężczyzn i kobiet w poszczególnych grupach wiekowych. Klucze są gminą sfeminizowaną, ale przewaga w liczebności kobiet jest szczególnie widoczna wśród osób starszych (70 i więcej lat). W 2014 r. w tej grupie było 629 mężczyzn oraz 1039 kobiet (współczynnik feminizacji wynosił 165,2). Jeszcze większa dysproporcja w liczebności kobiet i mężczyzn była w grupie najstarszych mieszkańców gminy Klucze - na 92 mężczyzn przypadało 220 kobiet (współczynnik feminizacji 239,1). Jest to spowodowane statystycznie większą długością życia kobiet w Polsce, a więc większą szansą dożycia wieku 70 i więcej lat. W 2014r. były jednak w gminie Klucze grupy wiekowe, w których więcej było mężczyzn niż kobiet. Tak było w grupie najmłodszych mieszkańców (dzieci do 14 roku życia), a także w grupach wiekowych 20-29 oraz 35-44.

Sytuację demograficzno-społeczną ilustruje również liczba zawieranych małżeństw. W latach 2006-2014 najwięcej małżeństw w gminie Klucze zostało zawartych w 2009 roku (111, czyli 7,4 małżeństwa na 1000 mieszkańców). W późniejszych latach liczba zawieranych małżeństw spadała, aby w 2013r. wynieść jedynie 58 (3,8 małżeństw na 1000 mieszkańców). Więcej małżeństw zostało zawartych w 2014 r. – 81 (czyli 5,3 na 1000 mieszkańców).

Wykres 6. Dynamika zawieranych małżeństw na 1000 mieszkańców w gminie Klucze w latach 2006-2014.

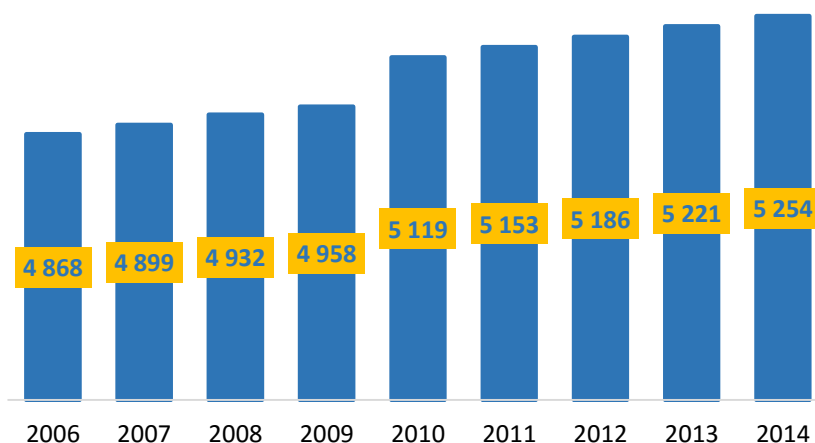

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych <http://swaid.stat.gov.pl/>

3.3 MIESZKALNICTWO

W 2014r. w gminie Klucze było 5254 mieszkań (łącznie 22 467 izb i 419 334 m² powierzchni). Oznacza to, że statystyczne mieszkanie miało około 79,81m² powierzchni. Z uwagi na charakter zasobu mieszkaniowego (przez mieszkanie rozumiane są zarówno lokale mieszkalne w blokach wielorodzinnych jak i budynki jednorodzinne) średnia niezbyt precyzyjnie oddaje typową wielkość mieszkań w gminie i ma jedynie charakter informacyjny. W odniesieniu do potrzeb mieszkaniowych, należy zauważyć, że w gminie Klucze znajduje się 383 mieszkań na 1000 mieszkańców.

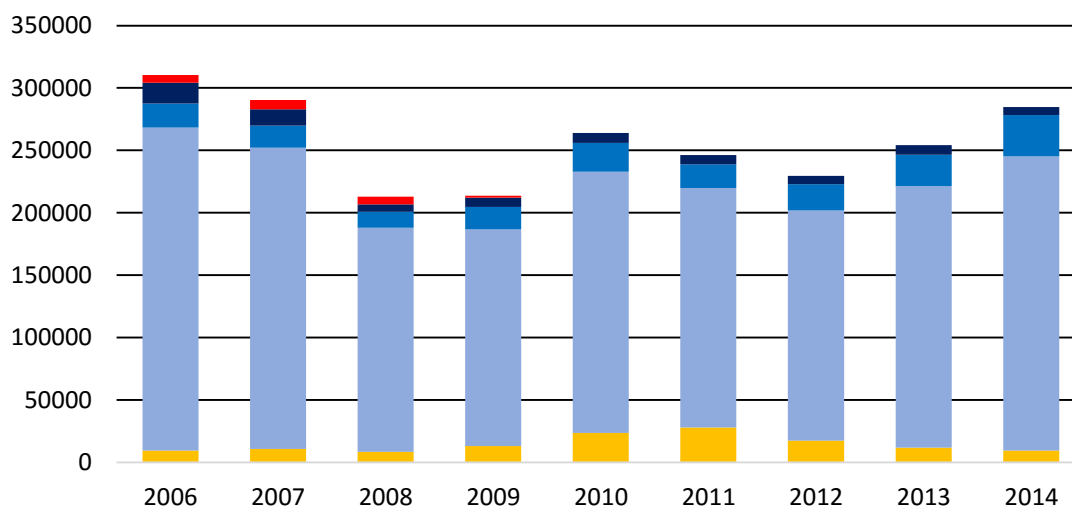
Wykres 7. Zasoby mieszkaniowe w gminie Klucze w latach 2006-2014

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych <http://swaid.stat.gov.pl/>

Według danych z 2007 r. około 78% mieszkań należało do osób fizycznych, około 20% było w zasobie spółdzielni mieszkaniowych. Pozostałe 2% zasobu mieszkaniowego było własnością gminy, zakładów pracy lub innych podmiotów.

Wykres 8. Dodatki mieszkaniowe w gminie Klucze w latach 2006-2014

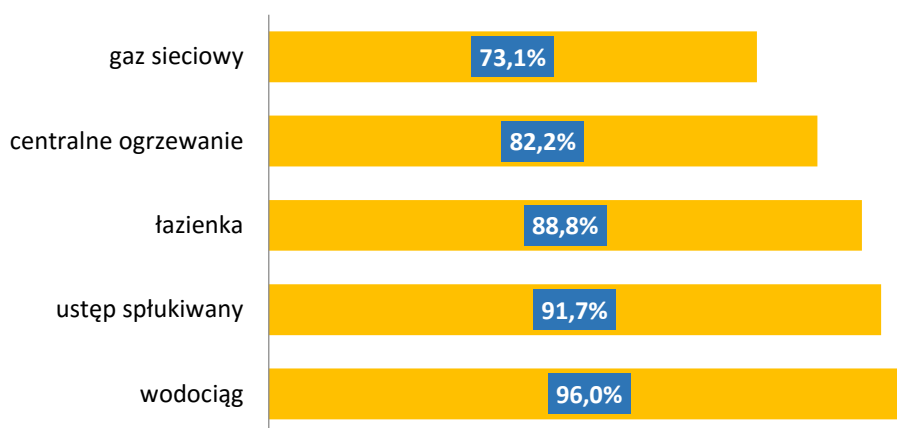

- w zasobie gminnym
- w zasobie spółdzielczym
- w zasobie wspólnot mieszkaniowych
- w zasobie prywatnym
- w zasobie innym

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych <http://swaid.stat.gov.pl/>

Nie istnieją precyzyjne dane na temat stanu technicznego zasobu mieszkaniowego, na podstawie danych GUS można przedstawić ogólną charakterystykę techniczną zasobu. Analizując dane statystyczne warto zwrócić uwagę, że zdecydowana większość mieszkań w Kluczach ma dostęp do sieci wodociągowej (96%) oraz jest wyposażona w ustęp spłukiwany (91,7%) oraz łazienkę (88,8%). Około 82,2% mieszkań wyposażonych jest w centralne ogrzewanie, a 73,1% ma dostęp do sieci gazowej.

Wykres 9. Mieszkania wyposażone w instalacje techniczno-sanitarne w gminie Klucze w 2014 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych <http://swaid.stat.gov.pl/>

W 2014 r. gmina Klucze wypłaciła dodatki mieszkaniowe na kwotę 284 723 złotych (średnio około 230 zł na dodatek). Choć w latach 2012-2014 kwota przeznaczona na dodatki mieszkaniowe zwiększyła się znacząco (w 2014r była o 24% wyższa niż dwa lata wcześniej), należy zwrócić uwagę, że była o około 8% niższa niż w 2006r., kiedy na dodatki mieszkaniowe przeznaczono 310 366 zł (1910 dodatków, średnio po 162,49 zł). Najwięcej dodatków mieszkaniowych wypłacono mieszkańcom zasobu spółdzielczego (kwotowo 82,7%), a także członkom wspólnot mieszkaniowych (11,6%).

3.4 BEZROBOCIE I RYNEK PRACY

Bezrobocie jest znaczącym problemem społecznym, który w skali mikro wpływa nie tylko na funkcjonowanie jednostki, ale i całej rodziny oraz często powiązany jest z innymi negatywnymi zjawiskami społecznymi. Pod koniec 2014r., 970 mieszkańców Gminy Klucze było zarejestrowanych, jako osoby bezrobotne w Powiatowym Urzędzie Pracy w Olkuszu. Nieco ponad połowa bezrobotnych – 53%, to kobiety. Znaczący segment bezrobotnych stanowiły osoby powyżej 50 lat (26%) oraz bezrobotni do 25 roku życia (16%). Blisko połowa bezrobotnych z gminy Klucze (47%) nie posiadała wykształcenia średniego. Większość mieszkańców Gminy Klucze zarejestrowanych w PUP to osoby długotrwale bezrobotne (62%).

Tabela 1. Bezrobotni w gminie Klucze w 2014 roku

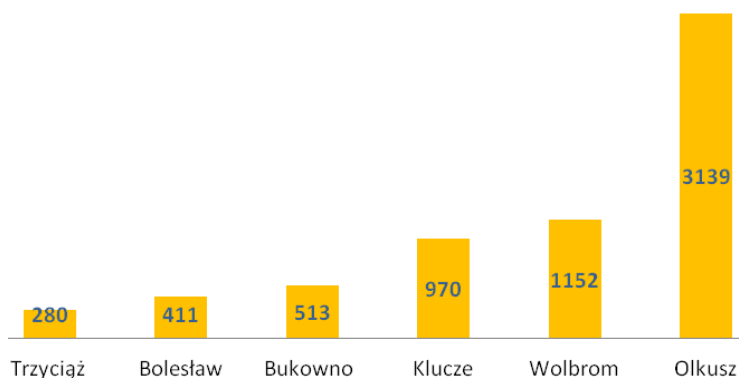
	Bezrobotni ogółem		w tym:											
			kobiety		osoby długotrwale bezrobotne		osoby do 25 roku życia		osoby powyżej 50 roku życia		osoby bez wykształcenia średniego		niepełnosprawni	
Powiat olkuski	6465		3468		3838		1100		1634		2924		270	
	ogółem	%	ogółem	%	ogółem	%	ogółem	%	ogółem	%	ogółem	%	ogółem	%
Gmina Klucze	970	100	518	53	601	62	156	16	255	26	456	47	43	4

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PUP

Bezrobotni z Gminy Klucze stanowili 15% wszystkich osób bezrobotnych w powiecie olkuskim, co sytuuje Gminę Klucze na trzecim miejscu wśród gmin powiatu olkuskiego, pod względem liczby osób bezrobotnych. Najwięcej osób bezrobotnych mieszka w Olkuszu, najmniej w Trzyciążu. Na koniec 2014r. stopa bezrobocia w powiecie olkuskim wynosiła 13,6% (w województwie małopolskim 9,7%, w kraju 11,4%)

Wykres 10. Bezrobotni w gminie Klucze w 2014r.

Liczba bezrobotnych zarejestrowanych w 2014r.

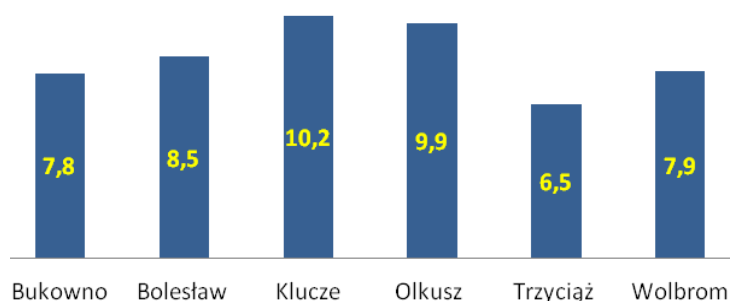
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PUP

Jeśli jednak wziąć pod uwagę nie tylko samą liczbę bezrobotnych, ale popatrzeć na udział bezrobotnych w ogólnej liczbie osób w wieku produkcyjnym, sytuacja wygląda zupełnie inaczej. W tym kontekście największe bezrobocie występuje w Gminie Klucze. Wskaźnik ten pokazuje, jaki jest udział osób bezrobotnych zarejestrowanych z gminy Klucze wśród wszystkich mieszkających w gminie osób w wieku produkcyjnym, czyli mężczyzn w wieku 18-65 i kobiet w wieku 18-60 lat (w 2014r. takich osób było w gminie Klucze 9514). Wartość 10,2% oznacza, że na 100 osób w tym wieku ok. 10 osób jest bezrobotnych. W 2014r.

Należy wziąć pod uwagę fakt, że odsetek bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym nie jest dokładnie tym samym co stopa bezrobocia rejestrowanego. **Stopa bezrobocia rejestrowanego** to udział zarejestrowanych bezrobotnych w cywilnej ludności aktywnej zawodowo, tj. bez pracowników jednostek budżetowych prowadzących działalność w zakresie obrony narodowej i bezpieczeństwa publicznego (wg definicji GUS).

Wykres 11. Odsetek bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w 2014r.

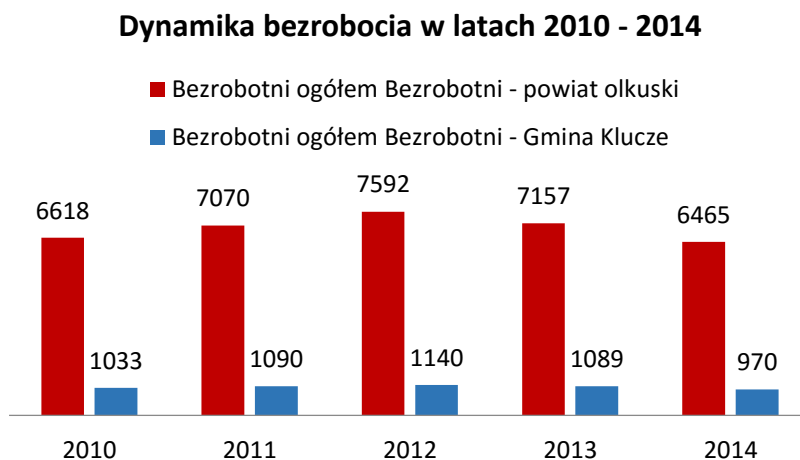
Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PUP

W stosunku do 2013r. liczba bezrobotnych zmalała o 12%. Najnowsze dane dotyczące liczby bezrobotnych wskazują na dalszy spadek bezrobocia. Na koniec 2015r. w Gminie Klucze odnotowano 875 osób bezrobotnych. Zmniejszyła się również liczba bezrobotnych w powiecie olkuskim do 5740 osób (stopa bezrobocia w powiecie spadła do 12,1% z 13,6% pod koniec 2014r.). Zjawisko to wpisuje się w wojewódzką i ogólnopolską tendencję objawiającą się zmniejszeniem stopy bezrobocia (w województwie z 9,7% pod koniec 2014r. do 8,2% na koniec 2015r., w kraju z 11,4% pod koniec 2014r. do 9,6 % na koniec 2015r.).

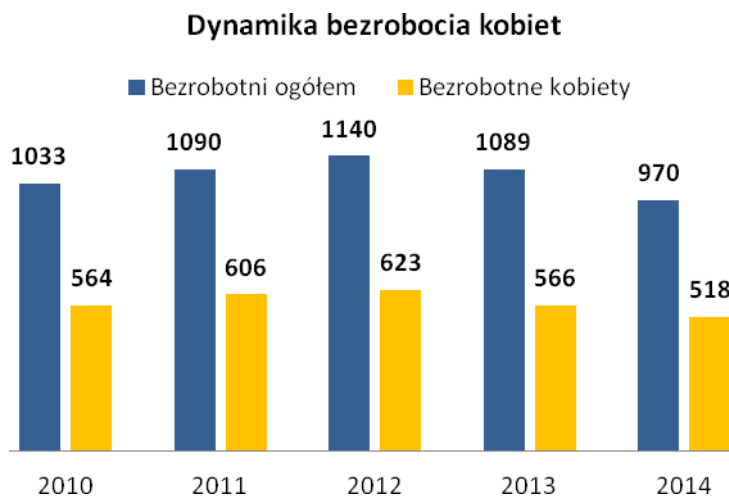
Wykres 12. Dynamika bezrobocia w gminie Klucze na tle powiatu olkuskiego w latach 2010 – 2014

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PUP

Dane statystyczne z okresu 2010-2014 potwierdzają wysoki udział mieszkanek Gminy Klucze w grupie osób bezrobotnych. Odsetek kobiet pozostających poza rynkiem pracy wśród wszystkich bezrobotnych oscyluje wokół 60%.

Wykres 13. Dynamika bezrobocia kobiet w gminie Klucze w latach 2010 - 2014

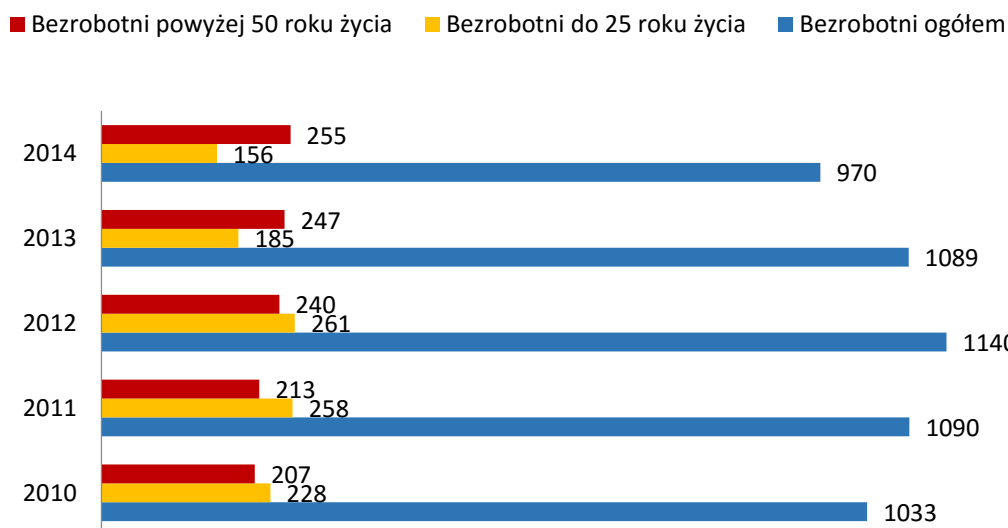
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PUP

Znaczną kategorię bezrobotnych, znajdujących się w szczególnej sytuacji na rynku pracy stanowią młodzi mieszkańcy gminy Klucze – poniżej 25 roku życia oraz osoby powyżej 50 lat. O ile liczba młodych bezrobotnych, w okresie 2010-2014 wyraźnie zmalała, o tyle w przypadku starszych bezrobotnych obserwuje się niewielki wzrost ich liczby.

Wykres 14. Osoby bezrobotne poniżej 25 i powyżej 50 roku życia na tle wszystkich bezrobotnych z gminy klucze w latach 2010-2014

Dynamika bezrobocia w grupach wiekowych znajdujących się w szczególnej sytuacji na rynku pracy

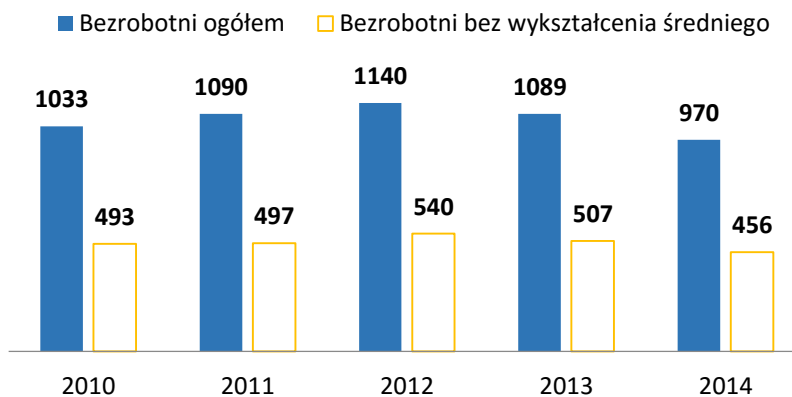

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PUP

Czynnikiem sprzyjającym bezrobociu jest niskie wykształcenie osób bezrobotnych. Na przestrzeni lat 2010 – 2014 odsetek osób, które nie posiadały średniego wykształcenia, wśród ogółu bezrobotnych w Gminie Klucze wynosił nieco poniżej 50%.

Wykres 15. Bezrobotni bez wykształcenia średniego na tle osób bezrobotnych z gminy klucze w latach 2010 - 2014

Dynamika bezrobocia w grupie osób bez wykształcenia średniego

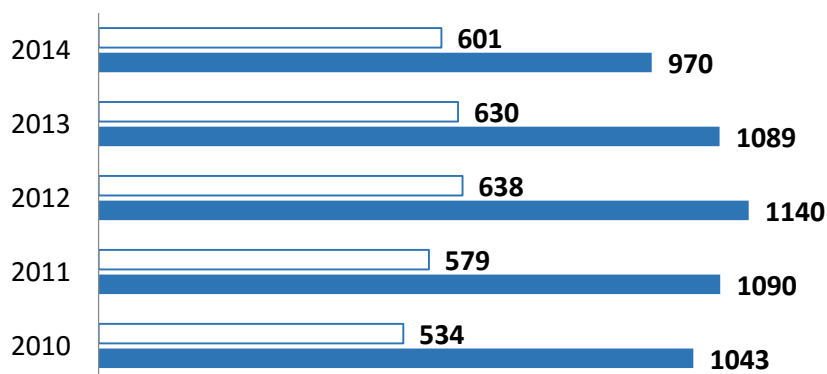
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PUP

Analizując dynamikę bezrobocia w Gminie Klucze warto zwrócić uwagę na liczną kategorię osób długotrwale bezrobotnych. Długi okres pozostawania bez pracy negatywnie wpływa na aktywizację zawodową bezrobotnych, którym trudniej powrócić na rynek pracy. Ponadto, długotrwale bezrobocie rodzi szereg negatywnych konsekwencji dla rodziny, w tym ryzyko dziedziczenia bezrobocia.

Wykres 16. Długotrwale bezrobotni mieszkańcy gminy klucze na tle wszystkich osób bezrobotnych z gminy w latach 2010-2014

Dynamika bezrobocia a długotrwale bezrobocie

□ Długotrwale bezrobotni   ■ Bezrobotni ogółem

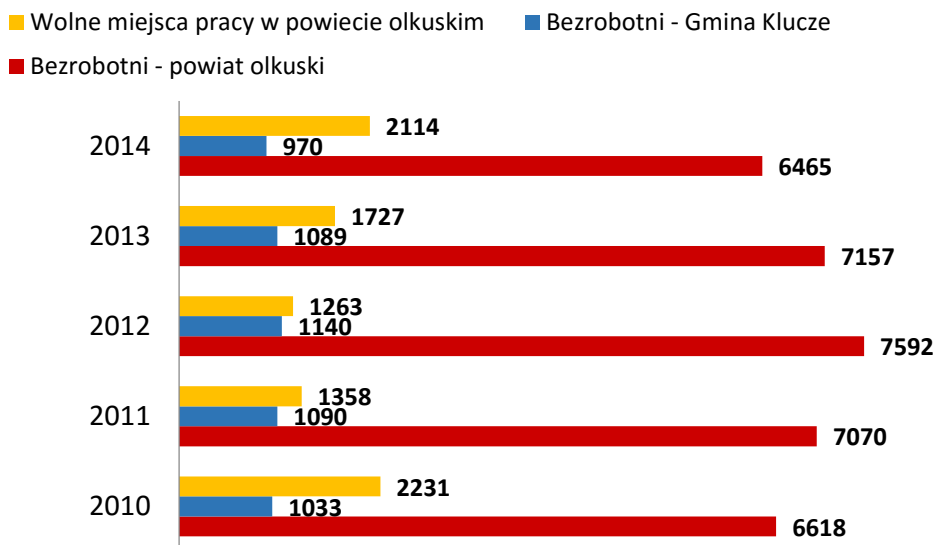
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PUP

Pod koniec 2014r., na terenie powiatu olkuskiego działało 11777 podmiotów gospodarki narodowej, zaś w Gminie Klucze 1481, w tym 35 podmiotów sektora publicznego i 1446 podmiotów sektora prywatnego.

Od stycznia do grudnia 2014r. do Powiatowego Urzędu Pracy w Olkuszu zgłoszono 2 114 oferty pracy, tj. o 387 więcej niż w analogicznym okresie poprzedniego roku (w grudniu 2013 r. – 1 727 ofert zatrudnienia). Warto jednak zwrócić uwagę, że pokrywa to zaledwie 30% istniejącego w powiecie zapotrzebowania na pracę.

Wykres 17. Dynamika bezrobocia w gminie Klucze
a sytuacja na rynku pracy w powiecie olkuskim w latach 2010-2014

Dynamika bezrobocia w latach 2010-2014

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PUP

Zapotrzebowanie na pracę w powiecie olkuskim prognozowane jest na rok 2016 zwłaszcza dla konkretnych deficytowych zawodów, do których należą: blacharze samochodowi, brukarze, cieśle i stolarze budowlani, dekarze i blacharze budowlani, fizjoterapeuci i masażyści, kierowcy ciągnika siodłowego, kierowcy samochodu ciężarowego, krawcy i pracownicy produkcji odzieży, lakiernicy samochodowi, monterzy instalacji budowlanych, pielęgniarki, specjaliści automatyki i robotyki, spedytorzy i logistycy, sprzedawcy na targowiskach i bazarach, szefowie kuchni (Barometr zawodów dla Małopolski - prognoza na 2016 r.).

3.5 SYSTEM OŚWIATY

Sprawnie funkcjonujący system oświaty od najwcześniejszych etapów zapewnia każdemu człowiekowi warunki niezbędne do jego rozwoju, przygotowuje go do wypełniania obowiązków rodzinnych i obywatelskich. Wpływa nie tylko na stan wiedzy i umiejętności poszczególnych jednostek, ale także na kondycję zasobów ludzkich i przekłada się na stan rozwoju społeczno-gospodarczego. Gmina Klucze zapewnia swoim mieszkańcom realizację prawa do nauki poprzez kształcenie, wychowanie i opiekę. Na terenie gminy Klucze funkcjonuje sieć placówek oświatowych, najlepiej rozwinięta w obszarze wychowania przedszkolnego. W 2014 roku w gminie działało 6 przedszkoli (35 w powiecie olkuskim), do których w roku przedszkolnym 2014/2015 uczęszczało 462 dzieci (2878 w powiecie olkuskim). Pod względem ilości przedszkoli, Gmina Klucze zajmowała pierwsze miejsce wśród wszystkich gmin powiatu olkuskiego. Według danych GUS, w 2014r.,

na jedno miejsce w placówce wychowania przedszkolnego przypadało mniej niż 1 dziecko w wieku 3-5 lat (0,91).

Tabela 2. Placówki oświatowe w gminie Klucze w 2014 roku

	Liczba przedszkoli	Liczba dzieci	Liczba szkół podstawowych	Liczba uczniów	Liczba gimnazjów	Liczba uczniów
Powiat olkuski	35	2878	51	6270	22	3161
Gmina Klucze	6	462	7	897	2	437

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

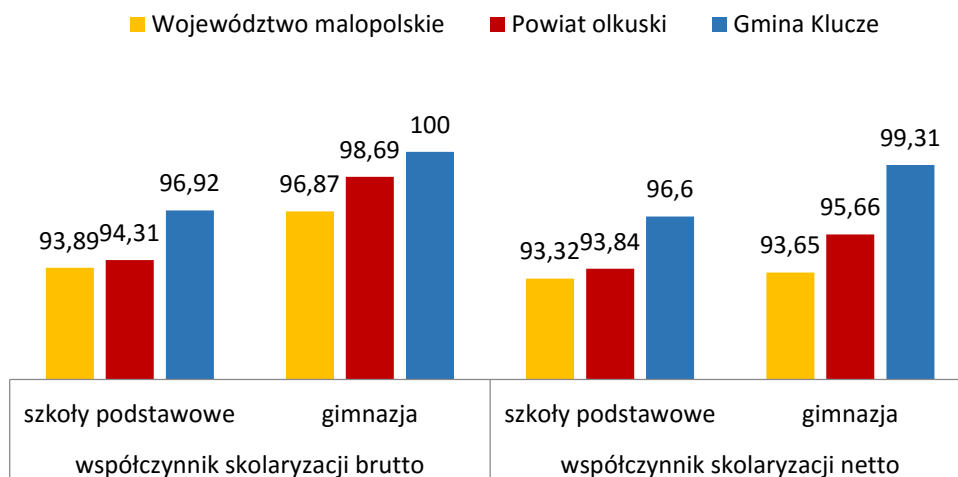
W tym samym okresie, w Gminie Klucze funkcjonowało 7 szkół podstawowych (51 w powiecie olkuskim), do których uczęszczało 897 uczniów (6270 w całym powiecie olkuskim) oraz 2 szkoły gimnazjalne z 437 uczniami (w powiecie 22 szkoły z 3161 uczniami). Gmina Klucze odznacza się wysokim współczynnikiem solaryzacji zarówno brutto² i netto³ na poziomie podstawowym i gimnazjalnym. W 2014r., dla poziomu szkoły podstawowej współczynnik solaryzacji brutto wynosił 96,92%, a netto 96,60%. Na poziomie gimnazjalnym współczynniki solaryzacji brutto osiągnęły wartość 100%, zaś netto 99,31%. Współczynniki solaryzacji na obu poziomach były wyższe niż w powiecie olkuskim i w województwie małopolskim.

² Współczynnik skolaryzacji brutto to relacja liczby osób uczących się (stan na początku roku szkolnego) na danym poziomie kształcenia (niezależnie od wieku) do liczby ludności (stan w dniu 31 XII) w grupie wieku określonej, jako odpowiadająca temu poziomowi nauczania.

³ Współczynnik skolaryzacji netto to relacja liczby osób uczących się (stan na początku roku szkolnego) na danym poziomie kształcenia (w danej grupie wieku) do liczby ludności (stan w dniu 31 XII) w grupie wieku określonej, jako odpowiadająca temu poziomowi nauczania.

Wykres 18. Współczynnik skolaryzacji w gminie Klucze w 2014r.

Współczynnik skolaryzacji w %

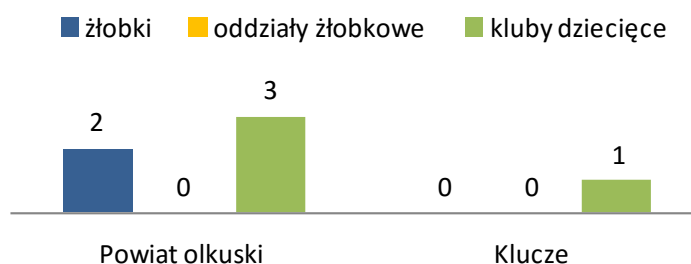

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

W Gminie Klucze nie ma placówek zapewniających opiekę nad dziećmi do 3 lat w formie żłobków czy oddziałów żłobkowych. Działa 1 klub dziecięcy.

Wykres 19. Placówki opieki nad dzieckiem do lat 3 w gminie Klucze w 2014r.

Placówki świadczące opiekę nad dzieckiem do 3 lat

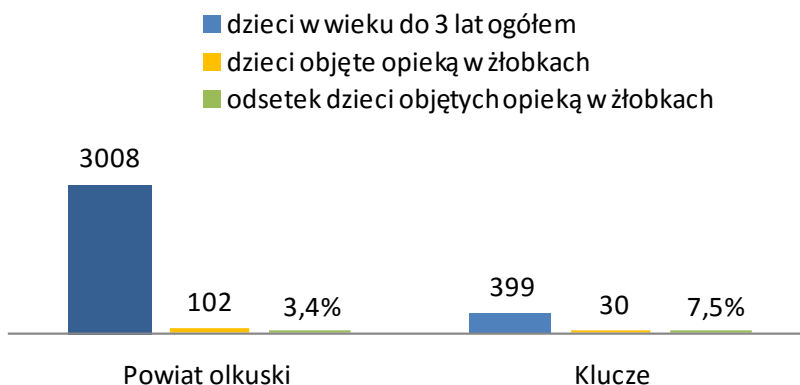

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Według danych GUS w 2014r., w Gminie Klucze zamieszkiwało 399 dzieci w tym przedziale wiekowym. 7,5% z nich było objętych opieką żłobkową.

Wykres 20. Żłobki w gminie Klucze w 2014r.

Opieka żłobkowa

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

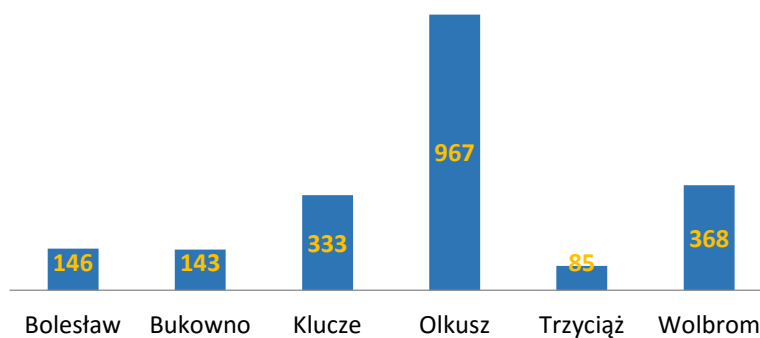
3.6 NIEPEŁNOSPRAWNOŚĆ

Niepełnosprawność, rozumiana jako trwała lub okresowa niezdolność do wypełniania ról społecznych, spowodowana stałym lub długotrwałym naruszeniem sprawności organizmu, wpływa na poziom funkcjonowania, jakość życia i integrację społeczną osób niepełnosprawnych i ich rodzin. W tym kontekście zjawisko niepełnosprawności stanowi poważny problem społeczny i wyzwanie dla instytucji i organizacji wspierających.

Według danych Powiatowego zespołu ds. orzekania o niepełnosprawności, w 2014r., w powiecie olkuskim zamieszkiwały 2042 osoby powyżej 16 roku życia, ze stwierdzoną niepełnosprawnością. Najwięcej osób niepełnosprawnych mieszkało na terenie gminy Olkusz – 967 osób, najmniej w gminie Trzyciąż – 85 osób. Gmina Klucze zajmowała trzecie miejsce pod względem ogólnej liczby osób niepełnosprawnych.

Wykres 21. Osoby niepełnosprawne ogółem w gminie Klucze w 2014r.

Liczba osób niepełnosprawnych w 2014r.

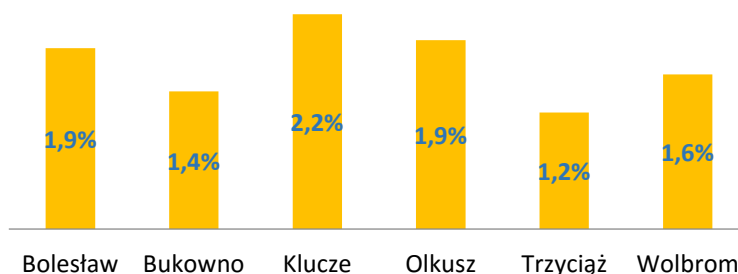

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych zawartych w Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla powiatu olkuskiego na lata 2015 - 2020

Jeśli jednak liczbę osób niepełnosprawnych w gminie odnieść do ogólnej liczby mieszkańców gminy, okazuje się, że w Gminie Klucze odsetek osób niepełnosprawnych w 2014r. był najwyższy i wynosił 2,2%.

Wykres 22. Odsetek osób niepełnosprawnych w ogólnej liczbie mieszkańców gminy Klucze w 2014r.

Udział osób niepełnosprawnych w ogólnej liczbie mieszkańców w poszczególnych gminach powiatu olkuskiego

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych zawartych w Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla powiatu olkuskiego na lata 2015 – 2020 i danych GUS

Cennych informacji na temat problemu niepełnosprawności w Gminie Klucze dostarcza analiza przyczyn niepełnosprawności. Wśród niepełnosprawnych mieszkańców Gminy Klucze, w 2014r.

najwięcej było osób z upośledzeniem ruchowym – 99, chorobami układu oddechowego i krążenia – 79 oraz chorobami neurologicznymi – 66. W przypadku 21 osób przyczyną niepełnosprawności były choroby psychiczne. Choroby układu moczowo-płciowego ograniczały sprawność 16 osób. Inne choroby, w tym schorzenia: endokrynologiczne, metaboliczne, zaburzenia enzymatyczne, choroby zakaźne i odzwierzęce, zeszpecenia, choroby układu krwiotwórczego były przyczyną niepełnosprawności u kolejnych 16 osób. W najmniejszym stopniu niepełnosprawność spowodowana była chorobami układu pokarmowego – z tego rodzaju zaburzeniami funkcjonowania organizmu borykało się 16 osób.

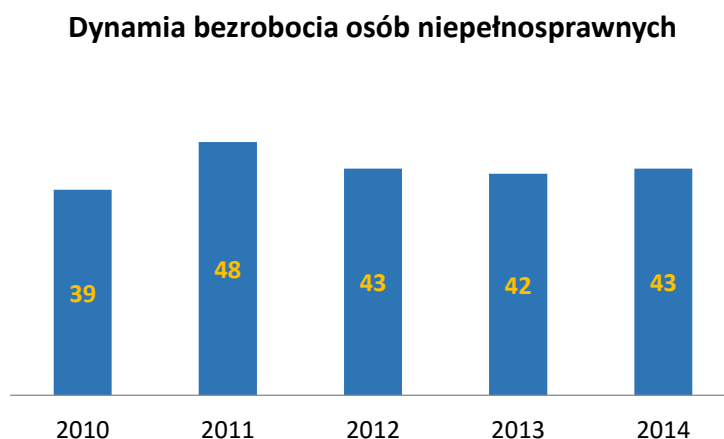
Wykres 23. Osoby niepełnosprawne w gminie Klucze w 2014r. wg przyczyn niepełnosprawności

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych zawartych w Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla powiatu olkuskiego na lata 2015 – 2020

Niepełnosprawność ogranicza osoby, które jej doświadczają w różnych sferach funkcjonowania, w tym utrudnia lub uniemożliwia wykonywanie pracy zawodowej. Z tego względu niepełnosprawni są osobami, które znajdują się w szczególnej sytuacji na rynku pracy.

Wykres 24. Dynamika bezrobocia osób niepełnosprawnych z gminy Klucze w latach 2010 - 2014

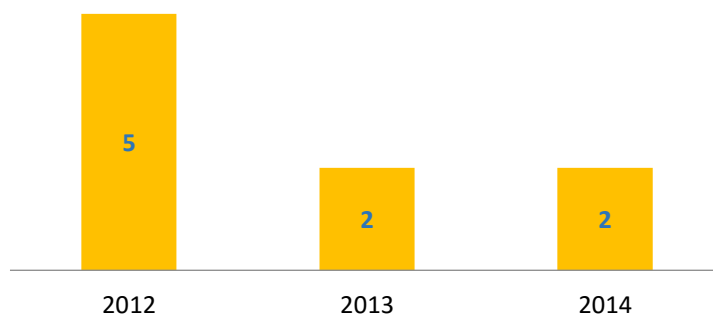
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PUP

Osoby niepełnosprawne, zwłaszcza ruchowo, napotykają szereg ograniczeń w swoim najbliższym otoczeniu m.in. w postaci barier architektonicznych. Likwidacja tego rodzaju ograniczeń ułatwia codzienne funkcjonowanie ludzi obciążonych niepełnosprawnością i ich opiekunów. W okresie od 2012 do 2014r., 9 osób niepełnosprawnych z Gminy Klucze otrzymało pomoc w zakresie likwidacji barier architektonicznych. Największe wsparcie osoby niepełnosprawne uzyskały w 2012r. Z możliwości likwidacji barier skorzystało wówczas 5 osób.

Wykres 25. Pomoc w zakresie likwidacji barier architektonicznych dla niepełnosprawnych mieszkańców gminy Klucze w latach 2012 - 2014

Liczba osób niepełnosprawnych, które otrzymały pomoc w zakresie likwidacji barier architektonicznych

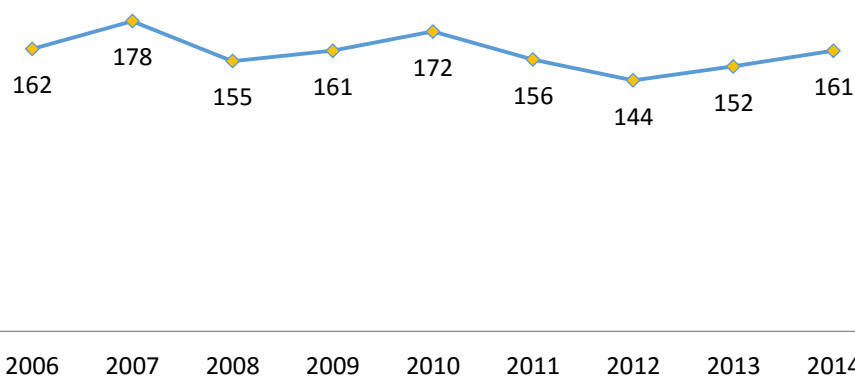

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych zawartych w Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla powiatu olkuskiego na lata 2015 – 2020

Osoby niepełnosprawne mogą liczyć na wsparcie z powiatu w zakresie rehabilitacji zawodowej mającej na celu ułatwienie uzyskania i utrzymania odpowiedniego zatrudnienia oraz rehabilitacji społecznej nakierowanej na umożliwienie uczestnictwa w życiu społecznym. Również gmina ma obowiązek wspierania osób niepełnosprawnych. W latach 2006 – 2014 od 144 do 178 rodzin z gminy Klucze otrzymało pomoc z tytułu niepełnosprawności członka rodziny.

Wykres 26. Pomoc z tytułu niepełnosprawności, przyznawana rodzinom z gminy Klucze przez Ośrodek Pomocy Społecznej w latach 2006 – 2014

Liczba rodzin, którym przyznano pomoc z tytułu niepełnosprawności członka rodziny

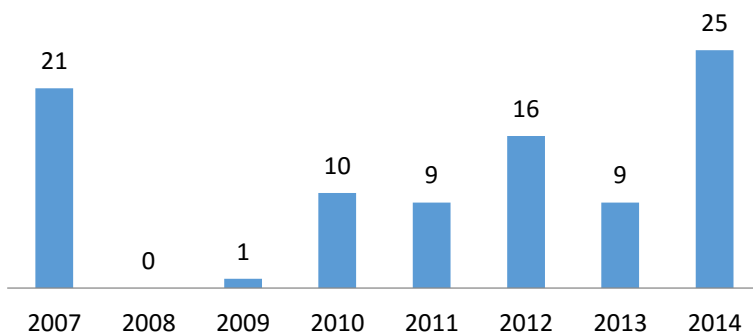
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ze sprawozdań MPiPS-03

3.7 PRZEMOC W RODZINIE I UZALEŻNIENIA

Według danych Ośrodka Pomocy Społecznej w 2014r., w przypadku 25 rodzin wszczęto procedurę Niebieskie Karty (procedura interwencji w sytuacji przemocy w rodzinie). W latach poprzednich liczba Niebieskich Kart, w większości wypadków nie przekraczała 10 przypadków rocznie. Należy jednak pamiętać, że przemoc w rodzinie jest problemem bardzo wrażliwym i wokół którego, mimo wielu kampanii społecznych, nadal istnieją mity i stereotypy. Dlatego też problem ten nie jest często ujawniany, zwłaszcza w małych środowiskach, gdzie trudno o anonimowość. Należy zatem przypuszczać, że rzeczywista skala przemocy w rodzinie jest znacznie większa, niż wynika to z oficjalnych statystyk.

Wykres 27. Dynamika problemu przemocy w rodzinie w gminie Klucze w latach 2007 - 2014

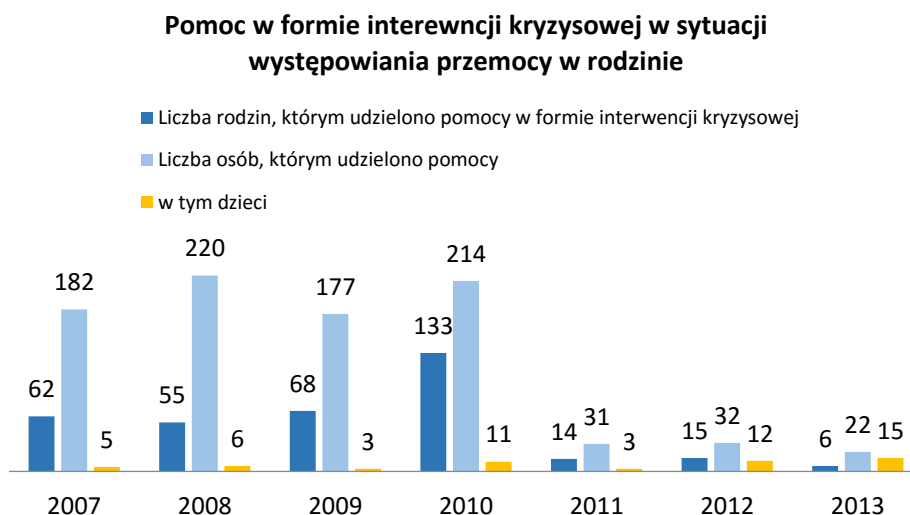
**Dynamika problemu przemocy w rodzinie - liczba
NIEBIESKICH KART w latach 2007 - 2014**

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ze sprawozdań z realizacji zadań własnych gminy oraz innych działań podejmowanych w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie

Pomocą w formie interwencji kryzysowej obejmowane były nie tylko bezpośrednie ofiary przemocy, ale także członkowie rodzin, w których dochodziło do przemocy. Do 2010 r. wzrastała liczba rodzin i osób, które korzystały z pomocy w formie interwencji kryzysowej. Po 2010r. pomoc w tej formie uległa zdecydowanemu ograniczeniu. Warto zwrócić uwagę, na specjalną grupę ofiar przemocy – dzieci, którym udzielano interwencji kryzysowej.

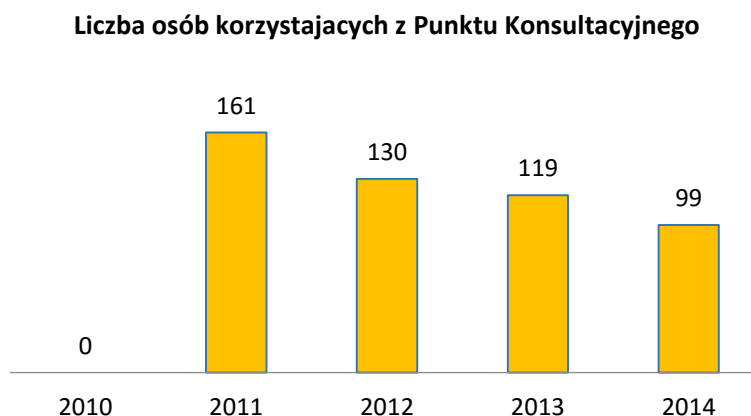
Wykres 28. Pomoc w formie interwencji kryzysowej przyznawana w sytuacji występowania przemocy w rodzinie mieszkańcom gminy Klucze w latach 2007 - 2013

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ze sprawozdań z realizacji zadań własnych gminy oraz innych działań podejmowanych w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie

Stosunkowo duża liczba osób uwikłanych w przemoc w rodzinie korzystała ze wsparcia Punktu Konsultacyjnego dla Osób Doznających Przemocy w Rodzinie. Najwięcej osób skorzystało z pomocy Punktu w 2011r. Na przestrzeni kilku ostatnich lat można zaobserwować systematyczny spadek liczby korzystających.

Wykres 28. Korzystający z Punktu Konsultacyjnego dla Osób Doznających Przemocy w Rodzinie w gminie Klucze w latach 2010 – 2014

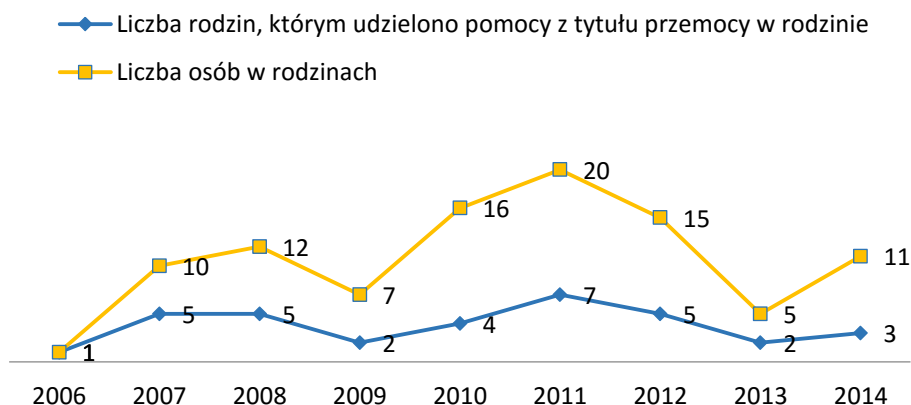

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ze sprawozdań z realizacji zadań własnych gminy oraz innych działań podejmowanych w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie

Obok pomocy Punktu Konsultacyjnego, rodziny i osoby uwikłane w przemoc domową korzystały również ze wsparcia i świadczeń z pomocy społecznej. W latach 2006 – 2014 liczba osób, którym przyznano świadczenia z powodu występowania przemocy w rodzinie wahała się od 5 do 20, zaś liczba rodzin od 1 do 7.

Wykres 29. Pomoc z tytułu występowania przemocy w rodzinie, przyznawana rodzinom z gminy Klucze przez Ośrodek Pomocy Społecznej w latach 2006 - 2014

Rodziny i osoby, którym udzielono pomocy z tytułu występowania przemocy w rodzinie

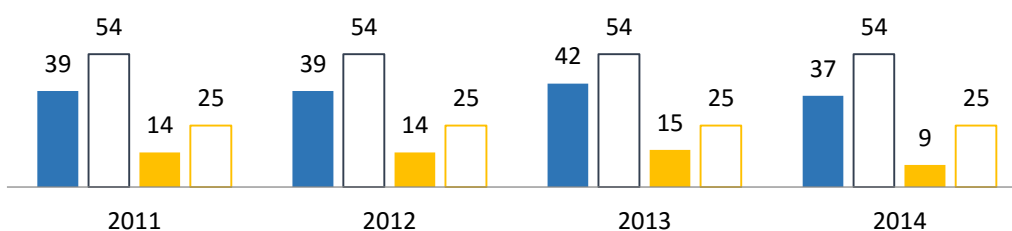
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ze sprawozdań MPiPS-03

W 2014r. W Gminie Klucze działało 37 sklepów sprzedających napoje alkoholowe oraz 9 lokali gastronomicznych, w których można spożywać napoje alkoholowe. Warto zwrócić uwagę, że uchwalone w gminie limity są dużo wyższe.

Wykres 30. Punkty sprzedaży napojów alkoholowych w gminie Klucze w latach 2011 - 2014

Punkty sprzedaży napojów alkoholowych w gminie Klucze w latach 2011 - 2014

- Liczba punktów sprzedaży napojów alkoholowych w gminie, przeznaczonych do spożycia poza miejscem sprzedaży (sklepy)
- limit uchwalony przez gminę
- Liczba punktów sprzedaży napojów alkoholowych w gminie, przeznaczonych do spożycia w miejscu sprzedaży (lokale gastronomiczne)
- limit uchwalony przez gminę

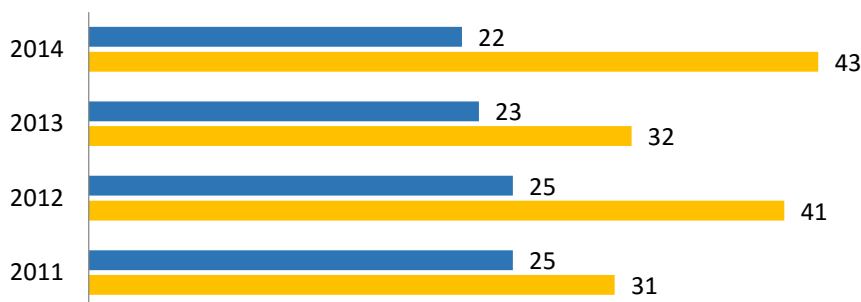
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ze sprawozdań PARPA-G1

W 2014r. Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych podjęła kroki zmierzające do orzeczenia o zastosowaniu wobec 43 osób nadużywających alkoholu obowiązku poddania się leczeniu w placówce leczenia uzależnień. W przypadku 22 osób wystąpiła do sądu z wnioskami o zobowiązanie do podjęcia leczenia odwykowego. GKRPA W latach wcześniejszych GKRPA podejmowała działania wobec podobnej liczby osób.

Wykres 31. Działania w zakresie leczenia odwykowego podejmowane wobec mieszkańców gminy Klucze przez Gminną Komisję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w latach 2011 - 2014

Działania GKRPA dot. leczenia odwykowego

- liczba osób wobec których GKRPA wystąpiła do sądu z wnioskiem o zobowiązanie do podjęcia leczenia odwykowego
- liczba osób, w stosunku do których GKRPA podjęła czynności zmierzające do orzeczenia o zastosowaniu wobec osoby nadużywającej alkoholu obowiązku poddania się leczeniu w placówce leczenia uzależnień od alkoholu

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ze sprawozdań PARPA-G1

W 2014r. członkowie Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych przeprowadzili rozmowy z 20 rodzinami z problemem alkoholowym. Z 25 osobami przeprowadzono rozmowy interwencyjno-motywuujące w związku z nadużywaniem alkoholu. Liczba osób objętych tego typu pomocą ze strony GKRPA wyglądała podobnie w poprzednich latach, z wyjątkiem 2010r., w którym przeprowadzono rozmowy z 42 rodzinami, w których występował problem alkoholowy.

Wykres 32. Działania wobec mieszkańców gminy Klucze nadużywających alkoholu i członków ich rodzin podejmowane przez Gminną Komisję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w latach 2011 - 2014

Działania GKRPA wobec osób nadużywających alkoholu i członków ich rodzin

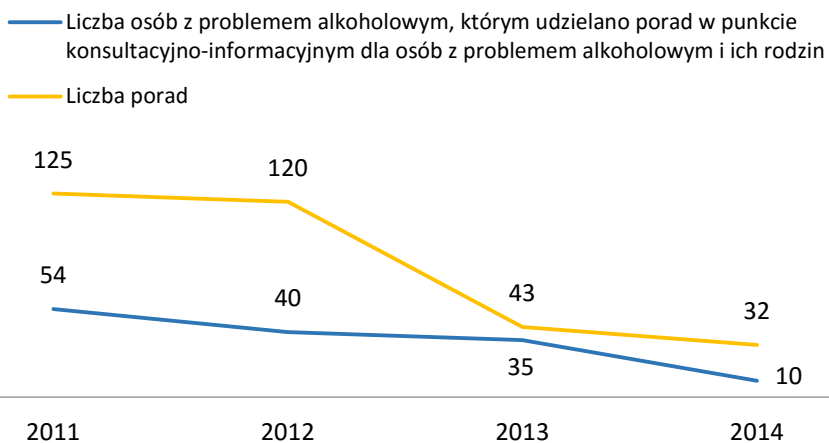

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ze sprawozdań PARPA-G1

Osoby z problemem alkoholowym z gminy Klucze korzystały również z pomocy świadczonej przez Punkt Konsultacyjno-Informacyjny dla Osób z Problemem Alkoholowym i ich Rodzin. Najwięcej osób zwróciło się po pomoc w 2011 roku – 54. Rodzinom i osobom z problemem alkoholowym udzielono wówczas łącznie 125 porad. W kolejnym roku liczba korzystających i liczba porad nieco zmalała, a od 2013r. można zaobserwować drastyczny spadek. W 2014r. z pomocy skorzystało tylko 10 osób i udzielono 32 porad.

Wykres 33. Pomoc świadczona przez Punkt Konsultacyjno-Informacyjny dla Osób z Problemem Alkoholowym i ich Rodzin w Kluczach w latach 2011 - 2014

Pomoc udzielana w Punkcie Konsultacyjno-Informacyjnym dla Osób z Problemem Alkoholowym i ich Rodzin

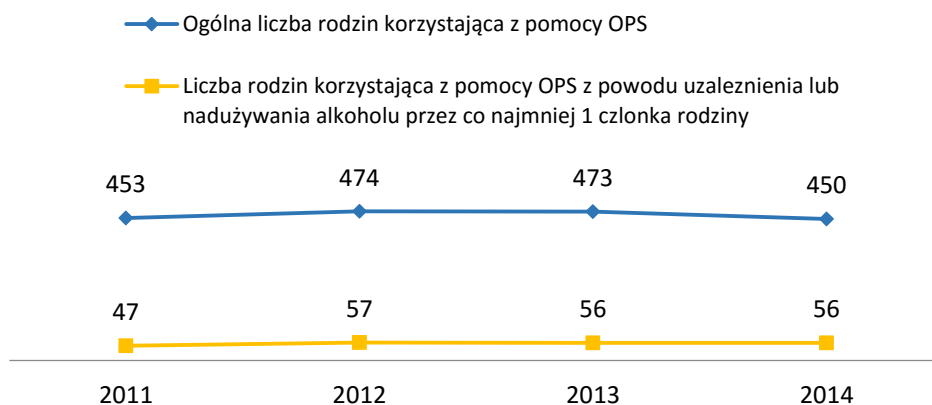

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ze sprawozdań PARPA-G1

W odniesieniu do świadczeń z pomocy społecznej, w latach 2011 – 2014 przyznawanych przez Ośrodek Pomocy Społecznej w Kluczach, pomoc z powodu alkoholizmu corocznie otrzymywało więcej niż 10% wszystkich rodzin objętych pomocą.

Wykres 34. Pomoc z tytułu alkoholizmu, przyznawana rodzinom z gminy Klucze przez Ośrodek Pomocy Społecznej w latach 2006 - 2014

Liczba rodzin, którym przyznano pomoc z tytułu alkoholizmu na tle wszystkich rodzin, które otrzymały wsparcie w ramach pomocy społecznej

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ze sprawozdań MPiPS-03 i sprawozdań PARPA-G1

Przedstawione powyżej dane wskazują, że skala problemu nie jest zbyt duża. Jednak w rzeczywistości, liczba mieszkańców z problemem alkoholowym może być dużo większa. Według szacunków Państwowej Agencji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych problem uzależnienia od alkoholu dotyczy w przybliżeniu ok. 2% populacji, dzieci wychowujące się w rodzinach alkoholików stanowią ok. 4% populacji, zaś osoby pijące szkodliwie to 5-7% populacji. Zgodnie z tymi szacunkami, problem uzależnienia od alkoholu pod koniec 2014r. dotyczył ok. 300 mieszkańców Gminy Klucze, a osób pijących szkodliwie było minimum 750.

Tabela 3. Populacje osób, u których występują różne kategorie problemów alkoholowych (dane szacunkowe)

		W Polsce 38,6 mln	W mieście 100 tys. mieszk.	W mieście 25 tys. mieszk.	W gminie 10 tys. mieszk.
Liczba osób uzależnionych od alkoholu	ok. 2% populacji	ok. 800 tys.	ok. 2000 osób	ok. 500 osób	ok. 200 osób
Dorośli żyjący w otoczeniu alkoholika (współmażonkowie, rodzice)	ok. 4% populacji	ok. 1,5 mln	ok. 4000 osób	ok. 1000 osób	ok. 400 osób
Dzieci wychowujące się w rodzinach alkoholików	ok. 4% populacji	ok. 1,5 mln	ok. 4000 osób	ok. 1000 osób	ok. 400 osób
Osoby pijące szkodliwie	5-7% populacji	2-2,5 mln	5000-7000 osób	1250-1750 osób	ok. 500-700 osób

Źródło: Państwowa Agencja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych

W gminie Klucze, w ostatnich latach występował też problemy narkomanii. Na przestrzeni lat 2010 – 2014r., Policja corocznie stwierdzała występowanie od kilku do kilkunastu przestępstw narkotykowych. Wyjątkiem był rok 2012, w którym stwierdzono aż 61 tego rodzaju przestępstw.

Wykres 35. Przestępstwa narkotykowe stwierdzone w gminie Klucze w latach 2010 - 2014

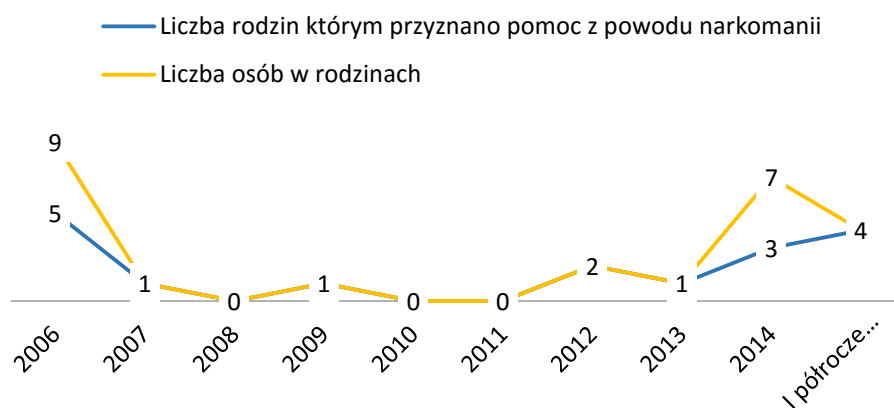

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Komisariatu Policji w Kluczach

Z powodu występowania narkomanii, w okresie od 2006 do 2014r., Ośrodek Pomocy Społecznej przyznawał świadczenia z pomocy społecznej 1-5 rodzin. W latach 2008, 2010 i 2011 nie było rodzin, którym przyznano pomoc z tytułu narkomanii. Natomiast w I półroczu 2015r., świadczenia w związku z występowaniem problemu narkotykowego otrzymały już 4 rodziny.

Wykres 36. Pomoc z tytułu narkomanii, przyznawana rodzinom z gminy Klucze przez Ośrodek Pomocy Społecznej w latach 2006 - 2014

Liczba rodzin i osób w rodzinach, którym OPS udzielił pomocy z tytułu narkomanii

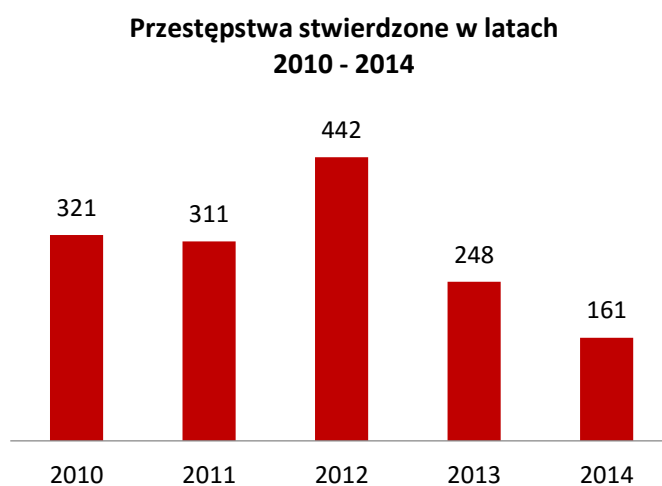

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ze sprawozdań MPiPS-03

3.9 BEZPIECZEŃSTWO

Zgodnie z danymi udostępnionymi przez Komisariat Policji w Kluczach, w gminie systematycznie maleje liczba przestępstw stwierdzonych. Wyjątek stanowił rok 2012, w którym nagły wzrost przestępstw był pochodną licznych oszustw internetowych. W 2014r. w gminie stwierdzono 161 przestępstw.

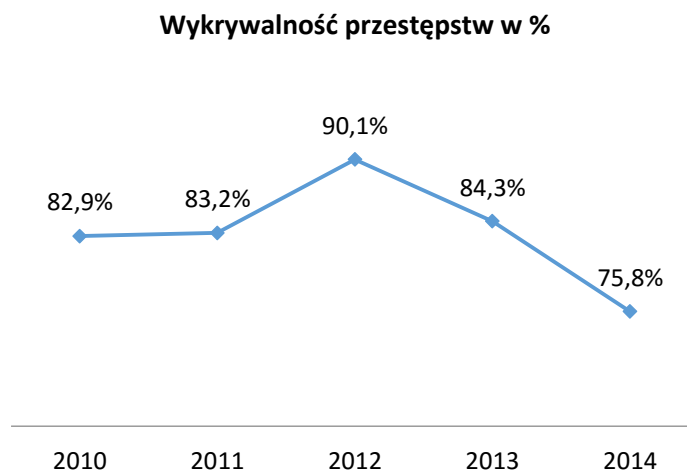
Wykres 37. Przestępstwa stwierdzone w gminie Klucze w latach 2010 - 2014

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Komisariatu Policji w Kluczach

Wpływ na bezpieczeństwo mieszkańców gminy ma poziom wykrywalności przestępstw, która w latach 2010 – 2014 nie spadała poniżej 75%. Poziom wykrywalności oscylował najczęściej w okolicach 83-84%, zaś w 2012r. osiągnął najwyższą wartość 90%.

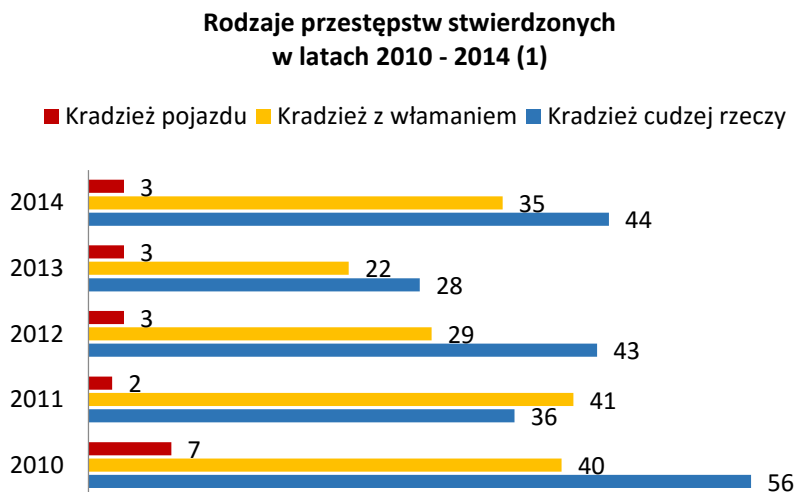
Wykres 38. Wykrywalność przestępstw w gminie Klucze w latach 2010 - 2014

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Komisariatu Policji w Kluczach

Wśród przestępstw stwierdzonych, na terenie gminy Klucze, w latach 2010 – 2014, odnotowano m.in. kradzieże, w tym zwłaszcza kradzieże cudzej rzeczy i kradzieże z włamaniem.

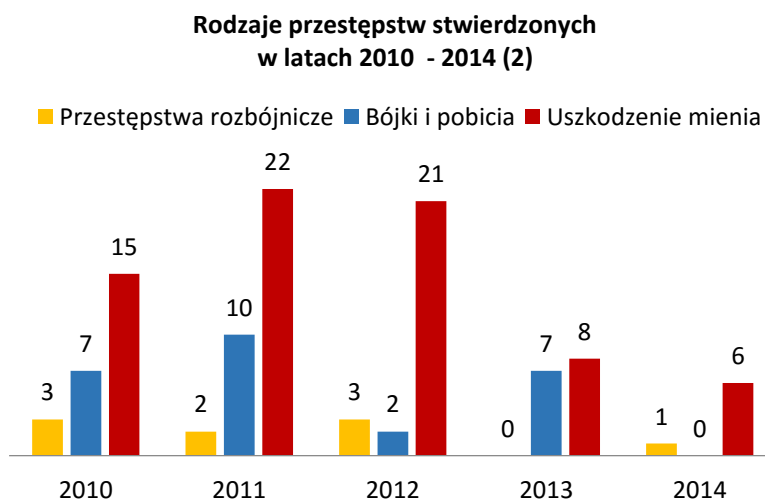
Wykres 39. Rodzaje przestępstw stwierdzonych w gminie Klucze w latach 2010 – 2014 (1)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Komisariatu Policji w Kluczach

W omawianym okresie, w gminie Klucze, wśród przestępstw stwierdzonych odnotowano również bójki i pobicia oraz uszkodzenia mienia. Liczba tych przestępstw znacząco zmalała od 2013r.

Wykres 40. Rodzaje przestępstw stwierdzonych w gminie Klucze w latach 2010 – 2014 (2)

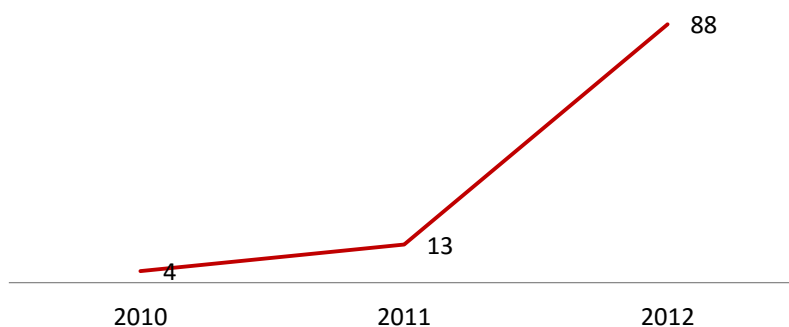

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Komisariatu Policji w Kluczach

W latach 2010 – 2012 Policja stwierdzała także występowanie przestępstw gospodarczych. W latach 2010 i 2011 ich liczba wahała się od kilku do kilkunastu rocznie. Natomiast w 2012r. w gminie Klucze popełniono aż 88 przestępstw gospodarczych.

Wykres 41. Przestępstwa gospodarcze w gminie Klucze w latach 2010 – 2012

Przestępstwa gospodarcze w latach 2010 - 2012

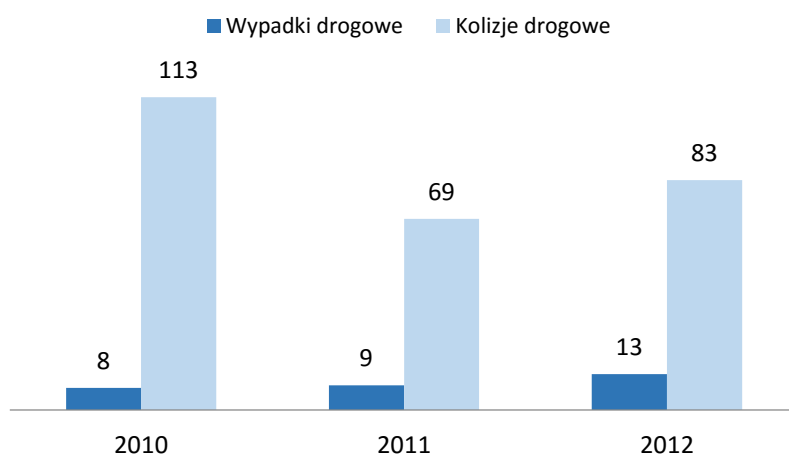

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Komisariatu Policji w Kluczach

W okresie 2010 – 2012, na terenie gminy Klucze odnotowano stosunkowo dużą ilość kolizji drogowych. Najwięcej kolizji – 113 miało miejsce w 2010r. W kolejnym roku nastąpił znaczący spadek – odnotowano wówczas 69 takich zdarzeń. W 2012r. liczba kolizji drogowych wzrosła o kilkanaście.

Wykres 42. Przestępstwa drogowe w gminie Klucze w latach 2010 – 2012

Przestępstwa drogowe w latach 2010 - 2012

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Komisariatu Policji w Kluczach

Poważnym problemem w gminie jest prowadzenie pojazdów pod wpływem alkoholu. Co prawda, liczba nietrzeźwych kierowców i tych po spożyciu alkoholu się zmniejsza, ale nadal jest to poważny problem, ponieważ zagraża życiu mieszkańców gminy i ich poczuciu bezpieczeństwa.

Wykres 43. Nietrzeźwi kierowcy i prowadzący po alkoholu ujawnieni w gminie Klucze w latach 2010 – 2014

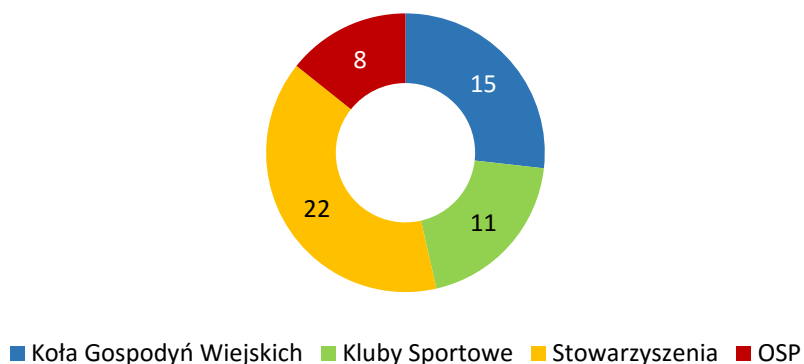
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Komisariatu Policji w Kluczach

3.10 AKTYWNOŚĆ SPOŁECZNA

W gminie Klucze nie były dotychczas prowadzone żadne badania diagnozujące aktywności społecznej i obywatelską mieszkańców. Na poziomie gminy brakuje danych zastanych w szerszym zakresie obrazujących uczestnictwo mieszkańców w życiu społecznym. Nie można zatem wyciągać pogłębionych wniosków na temat aktywności społecznej mieszkańców czy ich poczucia wpływu na otaczającą rzeczywistość. Można natomiast wskazać jak wygląda aktywność mieszkańców wyrażająca się w działaniu organizacji pozarządowych. Wg danych Urzędu Gminy, w gminie Klucze w 2015r. działało 56 organizacji pozarządowych, w tym 22 Stowarzyszenia, 15 Kół Gospodyń wiejskich, 11 Klubów Sportowych i 8 Ochotniczych Straży pożarnych.

Wykres 44. Rodzaje organizacji pozarządowych działających w gminie Klucze w 2015r.

Organizacje pozarządowe w Gminie Klucze w 2015r.

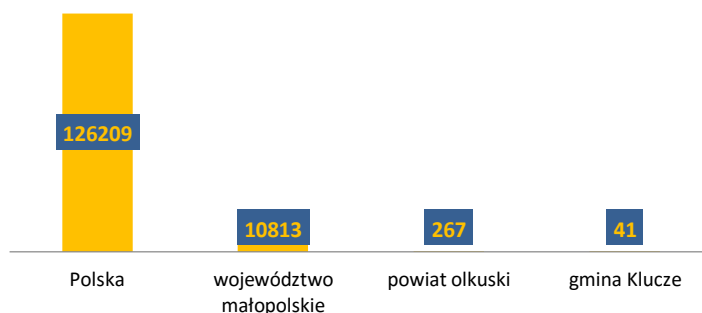

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Klucze

Według danych GUS w 2013r., w Gminie Klucze działało 41 zarejestrowanych organizacji pozarządowych (35 w 2010r.). W tym samym czasie w powiecie olkuskim działało 267 organizacji, w województwie małopolskim 10813, a w Polsce 126209 organizacji.

Wykres 45. Organizacje pozarządowe w gminie Klucze w 2013r. na tle powiatu, województwa i kraju

Liczba organizacji pozarządowych ogółem w 2013 roku

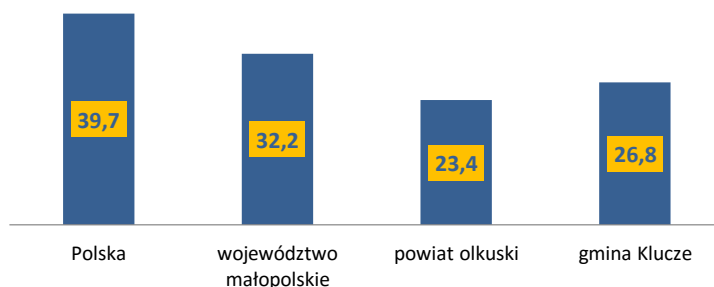

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Odnosząc liczbę organizacji pozarządowych do liczby mieszkańców, w 2013r. Najwięcej organizacji przypadało na 10 tys. mieszkańców na poziomie kraju blisko 40 organizacji na 10 tys. mieszkańców. W województwie małopolskim były to nieco ponad 32 organizacje. Pod względem liczby organizacji przypadającej na 10 tys. mieszkańców, gmina Klucze przewyższała powiat olkuski. W gminie Klucze na 10 tys. Mieszkańców przypadało blisko 27 organizacji pozarządowych, zaś w powiecie Olkuskim nieco ponad 23 organizacje.

**Wykres 46. Organizacje pozarządowe na 10 tys. mieszkańców w gminie Klucze w 2013r.,
na tle powiatu, województwa i kraju**

**Liczba organizacji pozarządowych przypadających
na 10 tys. mieszkańców**

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

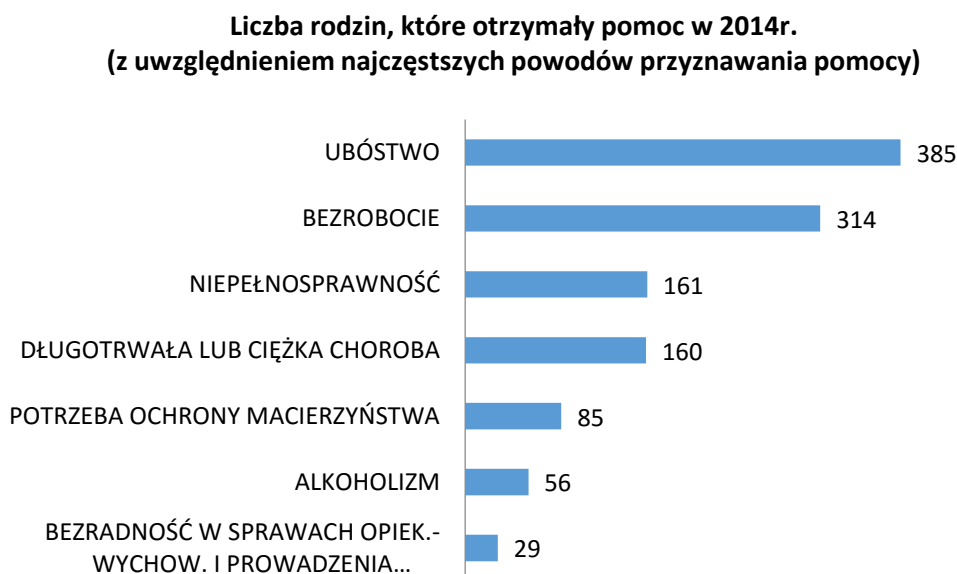
3.11 PROBLEMY SPOŁECZNE W PERSPEKTYWIE OŚRODKA POMOCY SPOŁECZNEJ

Zgodnie z ustawą z dnia 12 marca 2004r. o pomocy społecznej, pomoc społeczna ma na celu umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężanie trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie samodzielnie pokonać, wspiera osoby i rodziny w procesie zaspokojenia niezbędnych potrzeb i umożliwia im życie w godnych warunkach, dążąc jednocześnie do życiowego usamodzielnienia osób i rodzin oraz ich integracji ze środowiskiem. Pomoc społeczna obejmuje w szczególności:

- ⇒ przyznawanie i wypłacanie świadczeń;
- ⇒ pracę socjalną;
- ⇒ prowadzenie i rozwój infrastruktury socjalnej;
- ⇒ analizę i ocenę problemów wymagających świadczeń z pomocy społecznej;
- ⇒ realizację zadań wynikających z rozeznaczonych potrzeb społecznych;
- ⇒ rozwijanie nowych form pomocy społecznej i samopomocy.

W 2014r. Ośrodek Pomocy Społecznej przyznawał pomoc rodzinom znajdującym się w trudnej sytuacji życiowej głównie z powodu ubóstwa - 385 rodzin. Wśród innych problemów społecznych, z którymi borykały się rodziny z gminy znajdowały się bezrobocie – 314 rodzin, niepełnosprawność – 161 rodzin, długotrwała lub ciężka choroba – 160 rodzin. Rodziny z Gminy Klucze potrzebowały też wsparcia w obszarze ochrony macierzyństwa, walki z alkoholizmem czy bezradności opiekuńczo-wychowawczej.

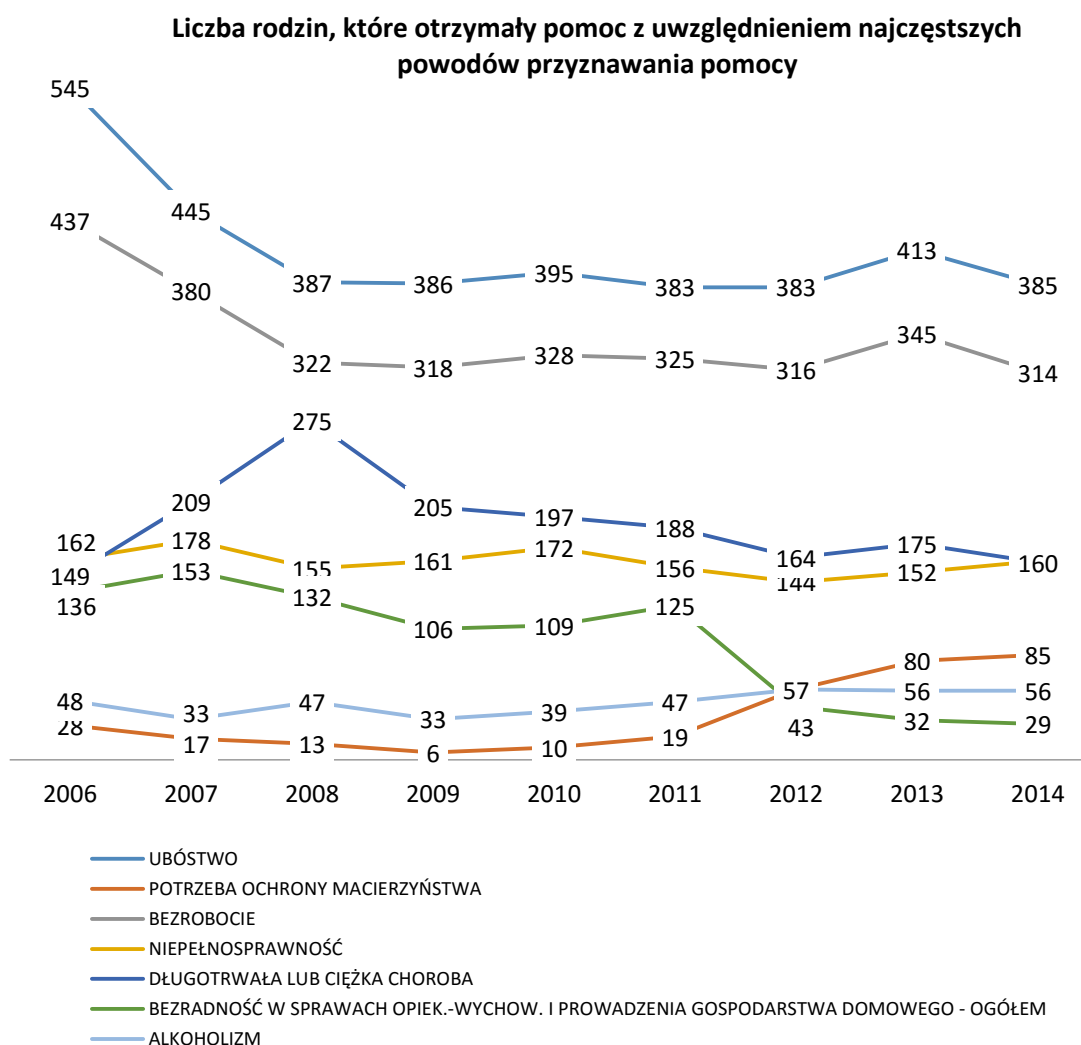
Wykres 47. Najczęstsze powody przyznawania pomocy społecznej w gminie Klucze w 2014r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ze sprawozdań MPiPS-03

Na przestrzeni czasu, wyraźnie widać, jakie problemy dominowały wśród osób korzystających z pomocy społecznej. Ubóstwo, bezrobocie, niepełnosprawność także w poprzednich latach należały do najczęstszych powodów, z tytułu których w gminie przyznawane były świadczenia pomocy społecznej. W okresie 2006 – 2014 wyraźnie dominowało ubóstwo i bezrobocie. Problemy z samodzielnym funkcjonowaniem rodzin wiązały się również z długotrwałą lub ciężką chorobą członka rodziny czy niepełnosprawnością. Od 2012r. zdecydowanie mniej rodzin z gminy korzystało z pomocy społecznej z uwagi na bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych. Zwiększyło się natomiast zapotrzebowanie na wsparcie z tytułu ochrony macierzyństwa czy alkoholizmu.

Wykres 48. Najczęstsze powody przyznawania pomocy społecznej w gminie Klucze w latach 2006 - 2014

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ze sprawozdań MPiPS-03

3.12 INFRASTRUKTURA SPOŁECZNA I ZASOBY INFRASTRUKTURALNE POMOCY I WSPARCIA

Z diagnozy zasobów pomocy społecznej, przeprowadzonej przez Ośrodek Pomocy Społecznej w Kluczach, wynika, że w 2014r. Gmina Klucze dysponowała 56 mieszkaniami komunalnymi. W tym samym okresie złożono 12 wniosków o przyznanie mieszkania komunalnego. Jednocześnie w gminie nie było mieszkań socjalnych. Starły się o nie 3 osoby. Na terenie gminy działało 6 świetlic przyszkolnych, które organizowały czas wolny dzieciom i młodzieży. Natomiast zasobem deficytowym były kluby i miejsca spotkań dla seniorów.

Tabela 4. Infrastruktura Społeczna w gminie Klucze w 2014 roku

INFRASTRUKTURA SPOŁECZNA		
Rodzaj zasobu	Liczebność zasobu	Zapotrzebowanie
mieszkania komunalne w zasobie gminy	56	12
w tym mieszkania socjalne	0	3
świetlice, kluby dla dzieci i młodzieży	6	X
kluby i inne miejsca spotkań dla seniorów	0	X

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych

Na terenie gminy zadania z zakresu pomocy społecznej realizuje Ośrodek Pomocy Społecznej w Kluczach, przy którym działa Punkt Interwencji Kryzysowej świadczący pomoc i wsparcie osobom uwikłanym w przemoc oraz mającym problem alkoholowy. Przy OPS funkcjonuje również Klub Integracji Społecznej. Organizacje pozarządowe i podmioty prywatne działające w gminie Klucze prowadzą szereg instytucji integracji społecznej takich jak: środowiskowy Dom Samopomocy, klub samopomocy, placówka wsparcia dziennego, warsztaty terapii zajęciowej, zakład aktywności zawodowej, centrum integracji społecznej, noclegownie dla osób bezdomnych. Zasoby instytucjonalne pomocy społecznej w gminie Klucze są więc bardzo obszerne.

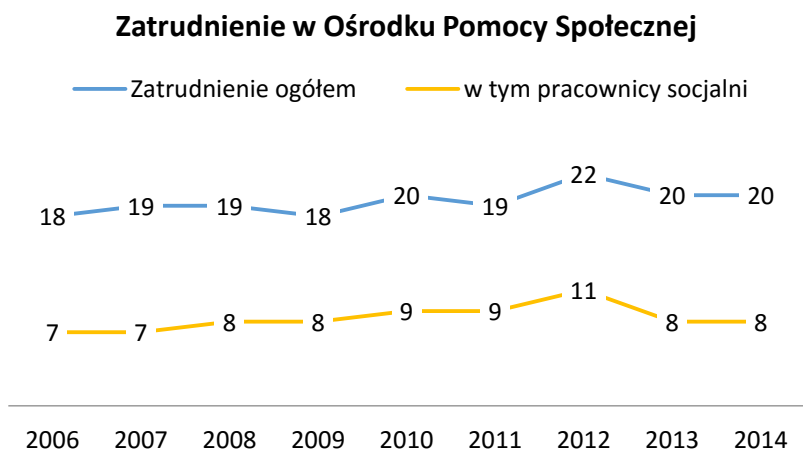
Tabela 5. Zasoby instytucjonalne pomocy i wsparcia w gminie Klucze w 2014 roku

Ośrodek Pomocy Społecznej	✓
Punkt Interwencji Kryzysowej dla Osób Dotkniętych Przemocą w Rodzinie i Osób Uzależnionych od Alkoholu	✓
Klub Integracji Społecznej (KIS)	✓
środowiskowy dom samopomocy	✓
dzienny dom pomocy	
noclegownie schroniska i domy dla osób bezdomnych	✓
ośrodek wsparcia - klub samopomocy	✓
dom pomocy społecznej	
mieszkania chronione	
placówka wsparcia dziennego	✓
Centrum Integracji Społecznej (CIS)	✓
Warsztat Terapii Zajęciowej (WTZ)	✓
Zakład Aktywności Zawodowej (ZAZ)	✓

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych

Z uwagi na fakt, że działania służące rozwiązywaniu problemów społecznych spoczywają w głównej mierze na Ośrodku Pomocy społecznej, warto zbadać, jakim potencjałem kadrowym dysponuje ta instytucja.

Wykres 49. Dynamika zatrudnienie w Ośrodku Pomocy Społecznej w Kluczach w latach 2006 - 2014

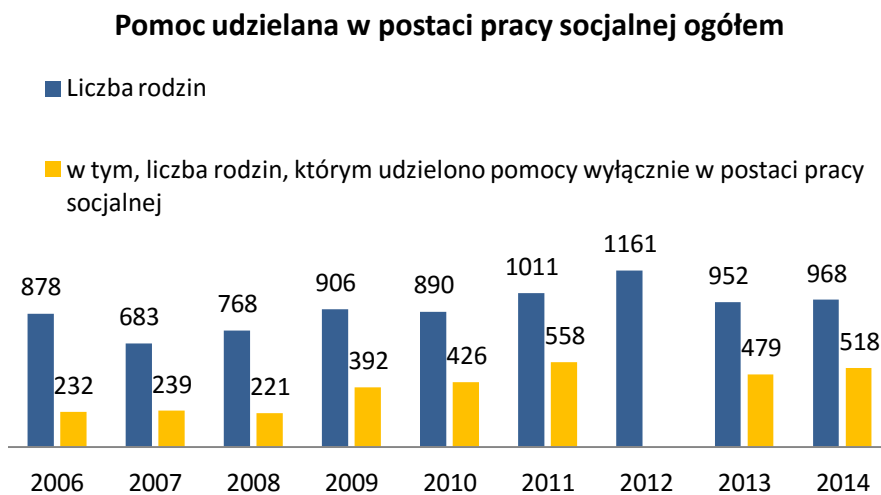

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ze sprawozdań MPiPS-03

Ocena zasobów pomocy społecznej pokazuje, że pracownicy socjalni stanowią mniej niż połowę wszystkich pracowników Ośrodka Pomocy Społecznej w Kluczach. Począwszy od 2006 roku, liczba pracowników socjalnych utrzymywała się na względnie stałym poziomie 7-9 osób. W 2012r. ośrodek zatrudniał najwięcej pracowników socjalnych. Takich specjalistów było wówczas 11. Po 2011r. poziom zatrudnienia pracowników socjalnych zmniejszył się do 8 osób.

W tym kontekście, warto zwrócić uwagę, iż na przestrzeni ostatnich lat, począwszy od 2007 roku systematycznie rośnie liczba rodzin korzystających z pracy socjalnej. W latach 2013 – 2014 liczba rodzin, z którymi pracowali pracownicy socjalni zmalała w stosunku do okresu 2011 – 2012, ale nadal można mówić o trendzie wzrostowym.

Wykres 50. Pomoc w postaci pracy socjalnej udzielana rodzinom z gminy Klucze w latach 2006 - 2014

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ze sprawozdań MPiPS-03

W odniesieniu do rosnącej liczby rodzin wymagających wsparcia w postaci pracy socjalnej, występujących w gminie problemów społecznych oraz wyzwań stojących przed służbami pomocowymi, potencjał kadrowy Ośrodka Pomocy Społecznej nie rozwija się pod względem liczby zatrudnionych pracowników, zwłaszcza pracowników socjalnych. OPS spełnia wymóg zatrudnienia min. 3 pracowników socjalnych oraz wymóg, zgodnie z którym na każde 2000 mieszkańców powinien przypadać przynajmniej 1 pracownik socjalny. W 2014r. 1 pracownik socjalny przypadał na 1910 mieszkańców. OPS nie spełnia jednak dodatkowego kryterium zatrudnienia pracowników socjalnych proporcjonalnie do liczby rodzin i osób samotnie gospodarujących objętych pracą socjalną w stosunku: 1 pracownik w pełnym wymiarze pracy na nie więcej niż 50 rodzin i osób samotnie gospodarujących. Aby spełnić ten wymóg OPS powinien w 2014r. zatrudniać min. 12 pracowników socjalnych.

3.13 NAJWAŻNIEJSZE WNIOSKI Z ANALIZY DANYCH ZASTANYCH

W przedstawionej powyżej diagnozie, przygotowanej w oparciu o analizę udostępnionych danych zastanych, zarysowano sytuację społeczną w gminie Klucze, z uwzględnieniem kilku kluczowych obszarów życia społecznego: demografii, mieszkalnictwa, rynku pracy, oświaty, bezpieczeństwa publicznego, pomocy społecznej oraz aktywności społecznej. Każdy z obszarów zilustrowano kilkoma podstawowymi wskaźnikami. Szczegółowo omówiono problem bezrobocia, niepełnosprawności, przemocy w rodzinie i uzależnień. Wskazano główne problemy społeczne, z którymi borykają się rodziny i osoby zamieszkujące w gminie Klucze.

Na podstawie przeprowadzonej analizy, w toku dalszych prac zmierzających do stworzenia gminnej strategii integracji i rozwiązywania problemów społecznych, rekomenduje się zwrócenie szczególnej uwagi na następujące kwestie problemowe:

- ujemny przyrost naturalny,
- starzenie się społeczeństwa – bardzo duża grupa mieszkańców w wieku 55 – 64 lat, mocno feminizowana, mocno sfeminizowana grupa powyżej 70 lat, konieczność zapewnienia opieki najstarszym osobom i stworzenia przestrzeni do aktywności dla mieszkańców 55+,
- największa w powiecie liczba bezrobotnych w stosunku do liczby mieszkańców gminy wieku produkcyjnym,
- największa w powiecie liczba osób niepełnosprawnych w stosunku do ogólnej liczby mieszkańców gminy,
- ubóstwo, bezrobocie, niepełnosprawność oraz długotrwała lub ciężka choroba jako główne problemy społeczne, z jakimi borykają się rodziny, mieszkańcy gminy,
- wysokie prawdopodobieństwo niedoszacowania problemu przemocy w rodzinie,
- duża liczba nietrzeźwych kierowców/prowadzących po spożyciu alkoholu,
- aktywności społeczna mieszkańców – obszar wymagający pogłębienia diagnostycznego, zwłaszcza w kontekście integracyjnego wymiaru tworzonej strategii,
- niewystarczająca liczba pracowników socjalnych zatrudnionych w Ośrodku Pomocy Społecznej;

ROZDZIAŁ 4. POGŁĘBIONA DIAGNOZA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH W GMINIE KLUCZE

W procesie opracowania założeń Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla gminy Klucze na lata 2016-2020 przeprowadzono szerokie konsultacje społeczne. Włączenie mieszkańców i szerokiego grona interesariuszy, miało na celu pogłębienie diagnozy problemów społecznych oraz wspólne wypracowanie rozwiązań i wskazanie priorytetów. Prowadzone działania były również okazją do identyfikacji kluczowych zasobów i sił społecznych, które mogą stanowić ważne narzędzia rozwoju społecznego gminy.

55

SPOTKANIA DIAGNOSTYCZNE

Konsultacje rozpoczęły dwa spotkania diagnostyczne w styczniu 2016r. Uczestnikami pierwszego spotkania była grupa sołtysów, w drugim wzięła udział reprezentacja klientów Ośrodka Pomocy Społecznej. Na spotkaniach, pracując w trybie warsztatowym, zidentyfikowano kluczowe, z punktu widzenia tych środowisk, problemy społeczne oraz wskazano szereg rozwiązań i priorytetów. W spotkaniach wzięło udział w sumie 21 osób. Efekty konsultacji zostały podsumowane i zamieszczone na stronie internetowej <http://www.gmina-klucze.pl/>, w zakładce *Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych*. Obserwacje i pomysły obu grup w wielu punktach okazały się zbieżne, choć każda z nich wniosła w badania swoją perspektywę.

SONDAŻ

Kolejnym narzędziem diagnostycznym służącym zebraniu opinii od mieszkańców gminy, był sondaż internetowy. Na stronie internetowej urzędu gminy zamieszczono ankietę, za pośrednictwem której mieszkańcy wyrażali swoją opinię nt. najważniejszych problemów społecznych występujących w ich środowisku. Od 20 stycznia do 20 lutego 2016r. 27 osób zgłosiło swoje uwagi i pomysły. Opinie internautów dotyczyły różnych spraw, niekiedy niezwiązanych przedmiotowo z tematem Strategii. Wszystkie zostały rozpatrzone i uwzględnione w raporcie po konsultacjach.

WARSZTATY „PRZYSZŁOŚCIOWE” Z MŁODZIEŻĄ

Aby poznać perspektywę młodych mieszkańców gminy w szkołach zorganizowane zostały warsztaty „przyszłościowe” z młodzieżą. Wzięło w nich udział 147 osób z V i VI klas szkół podstawowych oraz II klas gimnazjów. Na spotkaniach młodzież charakteryzowała swoją gminę i zastanawiała się nad wizję jej rozwoju. Ważnym elementem warsztatów było wypracowanie pomysłów na gminny „Klub Młodzieżowy”. Co powinno się w nim dziać? Jak młodzi ludzie chcieliby się włączyć w te działania? Na te i inne pytania odpowiadali uczestnicy warsztatów. Pomysły wypracowane na spotkaniach zostały podsumowane. Spotkania z młodzieżą pokazały, iż to ważna grupa interesariuszy. Chcą włączać się we współpracę i współdecydować o sprawach, które ich dotyczą. Chcą aby ich głos był słyszany a racje brane pod uwagę. Krótko reasumując wnioski z warsztatów z młodzieżą:

- gmina Klucze budzi u zdecydowanej większości uczniów pozytywne skojarzenia ale dostrzegają też potrzebę jej rozwoju,

- nieco inną perspektywę ma młodzież z Klucza, która ma szerszy dostęp do oferty czasu wolnego, niż osoby mieszkające w sołectwach,
- młodzież potwierdza w swoich spostrzeżeniach problemy, wskazywane także również przez dorosłych mieszkańców gminy np.: spożywanie alkoholu w miejscach publicznych, wałęsające się bezdomne psy, bezrobocie, dzikie wysypiska śmieci,
- młodzież identyfikuje miejsca, w których ogniskują się problemy społeczne, np. miejsca niebezpieczne oraz zauważa deficyty infrastrukturalne w przestrzeni publicznej;

PANEL EKSPERTÓW

Kluczowym forum pracy nad założeniami Strategii były spotkania Panelu Ekspertów. Do pracy w Panelu zostali zaproszeni: radnych, przedstawiciele urzędu gminy i instytucji gminnych, lokalnych organizacji pozarządowych oraz instytucji powiatowych. W cyklu czterech spotkań zostały wypracowane założenia do Strategii. Panel Ekspertów:

- w oparciu o wyniki badania danych zastanych i efekty konsultacji społecznych, zdefiniowali szereg problemów społecznych występujących w gminie Klucze w poszczególnych obszarach tematycznych,
- określili kluczowe wyzwania rozwojowe a na ich bazie, wizję rozwoju społecznego gminy,
- zidentyfikowane najważniejsze zasoby i mocne strony gminy,
- określili kluczowe obszary interwencji, cele i działania Strategii,
- sformułowali system wdrażania Strategii.

W oparciu o efekty pracy Panelu Ekspertów opracowano dokument Strategii.

RAPORT Z KONSULTACJI

Uwagi, pomysły, wnioski zgłaszane w procesie opracowania założeń Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Klucze na lata 2016- 2020 zostały podsumowane w Raporcie z konsultacji społecznych. Wszystkie wnioski zostały rozważone, ale nie wszystkie mogły zostać uwzględnione. Część zgłoszonych uwag nie jest związana tematycznie ze Strategią (np. dotyczy kwestii infrastruktury drogowej czy technicznej, co nie stanowi przedmiotu dokumentu). Inne pomysły (np. te dotyczące ochrony zdrowia), mimo ich zasadności, nie leżą w kompetencjach urzędu gminy i instytucji samorządowych, które nie mają realnego wpływu na ich rozwiązanie.

W Raporcie z konsultacji społecznych czytelnik znajdzie informację dotyczącą zakresu uwag uwzględnionych w Strategii oraz wniosków nie uwzględnionych wraz z uzasadnieniem tej decyzji.

4.1 POGŁĘBIONA DIAGNOZA POTRZEB SPOŁECZNYCH - NAJWAŻNIEJSZE PROBLEMY

Na podstawie przeprowadzonych konsultacji społecznych został sformułowany katalog kluczowych problemów społecznych i potrzeb występujących w gminie Klucze. W zestawieniu zostały uwzględnione zagrożenia, które dotyczą problematyki społecznej:

LOKALNY RYNEK PRACY I PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ

- mało miejsc pracy w gminie, upadek dużych zakładów przemysłowych, mało nowych inwestorów,
- lokalni przedsiębiorcy w niewystarczającym stopniu współpracują między sobą co osłabia ich konkurencyjność; niewystarczająca jest również współpraca między instytucjami, organizacjami i lokalnym biznesem w zakresie możliwości tworzenia nowych miejsc pracy,
- niedostosowanie kwalifikacji znacznej grupy osób bezrobotnych do potrzeb współczesnego rynku pracy, niskie wykształcenie,
- zbyt małe wsparcie młodych ludzi w zakresie świadomego wyboru ścieżki zawodowej,
- niskie szanse na zatrudnienie os. w trudnej sytuacji na rynku pracy (osób 50+, os. niepełnosprawnych, os. młodych bez doświadczenia),
- pracodawcy korzystając nagminnie ze wsparcia bezpłatnych stażystów z urzędu pracy, nie tworzą nowych miejsc pracy,
- niewykorzystany potencjał Pustyni Błędowskiej i walorów krajobrazowych gminy pod kątem rozwijania przedsiębiorczości i tworzenia miejsc pracy;

SYTUACJA RODZIN, DZIECI I MŁODZIEŻY

- mało promocji wartości rodzinnych, niewystarczająca polityk prorodzinna,
- słaby dostęp do mieszkań dla młodych, niewystarczająca baza mieszkań komunalnych i socjalnych w gminie,
- rodzice nie są wystarczająco dobrze przygotowani do wychowania dzieci, radzenia sobie z trudnościami, nie wiedzą z jakiego wsparcia mogą skorzystać, gdzie szukać pomocy, przerzucają odpowiedzialność za wychowanie swoich dzieci na instytucje,
- słaba współpraca kuratorów sądowych ze szkołami,
- brak w gminie zorganizowane opieki dla dzieci do lat trzech umożliwiającej rodzicom podjęcie pełnej aktywności zawodowej,
- niewystarczająca oferta zagospodarowania czasu wolnego dzieci w sołectwach, wąska oferta dostępna w gminie dla dzieci poniżej 6 roku życia,

- słaba oferta zagospodarowania czasu wolnego dla młodzieży w Kluczach i w poszczególnych sołectwach,
- dostępna oferta zagospodarowania czasu wolnego w niewielkim stopniu uwzględnia potrzeby os. niepełnosprawnych,
- słaba promocja oferty czasu wolnego dostępnej w gminie,
- niewystarczająca infrastruktura sportowa, rekreacyjna, ograniczona dostępność do świetlic wiejskich, boisk, mało ścieżek rowerowych,
- niski standard budynku Gminnego Ośrodka Kultury i Biblioteki,
- mieszkańcy (szczególnie dzieci i młodzież, os. starsze) mają ograniczone możliwości przemieszczania się po terenie gminy – mało połączeń komunikacji zbiorowej;

SYTUACJA OSÓB STARSZYCH

- nierozpoznana skala wykluczenia osób starszych z dostępu do usług społecznych, oferty instytucji gminnych, organizacji pozarządowych, ze względu na stan zdrowia,
- brak aktualnych ram polityki senioralnej w gminie i pełnomocnika odpowiedzialnego za ich realizację,
- mało profilaktyki adresowanej do os. starszych, szczególnie w sołectwach,
- niewystarczające wsparcie rodzin w zakresie opieki nad osobami przewlekle chorymi,
- słabe wykorzystanie kompetencji osób starszych, stała, niezmienna grupa osób aktywnych i korzystających z oferty,
- niewystarczające wsparcie Urzędu Gminy i instytucji gminnych w zakresie rozwoju aktywności społecznej os. starszych i wolontariatu,

SYTUACJA OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH I ICH RODZIN

- niesatysfakcjonujący poziom świadomości społecznej (w tym członków rodzin os. niepełnosprawnych) w zakresie wagi integracji os. z niepełnosprawnych z osobami zdrowymi,
- bariery architektoniczne i komunikacyjne utrudniające funkcjonowanie os. z różnymi typami niepełnosprawności,
- brak aktualnych ram polityki wyrównywania szans os. niepełnosprawnych i pełnomocnika odpowiedzialnego za ich wdrożenie,
- niechęć pracodawców do zatrudniania osób niepełnosprawnych, mało miejsc pracy,
- niewystarczające kompetencje osób pracujących „z” i „na rzecz” osób niepełnosprawnych,

UZALEŻNIENIA I PRZEMOC

- brak dobrego rozpoznania skali problemu uzależnień oraz przemocy w gminie Klucze (w rodzinach i w społecznościach szkolnych),
- wciąż niska świadomość społeczna w zakresie konsekwencji zdrowotnych, rodzinnych i społecznych uzależnień oraz przemocy domowej, konieczności reagowania na te zjawiska, dostępnej pomocy; niechęć społeczeństwa do reagowania, ujawniania problemów,
- niepełny system wsparcia dla osób uzależnionych i ich rodzin, oraz ofiar i sprawców przemocy,
- niewystarczająca ochrona prawna i egzekucja prawa w zakresie regulacji dot. walki z uzależnieniami i przemocą,
- niewiele alternatyw „zdrowego” spędzania czasu wolnego dostępnych w gminie,
- zdarzające się przypadki spożywania alkoholu w przestrzeni publicznej,

OCHRONA ZDROWIA

- niedostosowanie budynku ośrodka zdrowia do potrzeb osób niepełnosprawnych i chorych,
- mała oferta specjalistów w ośrodku zdrowia⁴,
- brak punktu całodobowej opieki lekarskiej i apteki nocnej⁵,

POMOC SPOŁECZNA

- słaba wymiana informacji między GOPS a sołtysami,
- świadczenia pomocy społecznej (finansowe i rzeczowe) w ocenie opinii publicznej nie zawsze trafiają do osób, które jej realnie potrzebują; część pomocy trafia do osób uzależnionych, które ją marnują,
- pomoc społeczna w przypadku niektórych jej beneficjentów, wzmocnienia ich postawy roszczeniowe, uzależnienia, zniechęca do poszukiwania pracy,

---

⁴ Uwaga nie została uwzględniona w Strategii, ze względu na brak kompetencji instytucji gminnych w tym zakresie;

⁵ J.w.

AKTYWNOŚĆ SPOŁECZNA I WSPÓŁPRACA LOKALNA

- ➔ lokalne organizacje pozarządowe w niektórych środowiskach nie współpracują ze sobą, konkurują, co nie służy rozwojowi wsi,
- ➔ w niektórych sołectwach dostęp do świetlic wiejskich jest ograniczony,
- ➔ niewystarczające kompetencje lokalnych organizacji, grup nieformalnych (KGW) w zakresie rozwijania swojej działalności i pozyskiwania funduszy zewnętrznych,
- ➔ zbyt małe wsparcie Urzędu Gminy w zakresie rozwijania aktywności społecznej organizacji i mieszkańców, w tym wsparcie finansowe w zakresie pozyskiwania funduszy zewnętrznych,
- ➔ niewystarczająca komunikacja i współpraca między instytucjami gminnymi (urzędnikami) a mieszkańcami,

ROZDZIAŁ 5. GŁÓWNE WNIOSKI I REKOMENDACJE Z DIAGNOZY PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH W GMINIE KLUCZE

W oparciu o przeprowadzone działania diagnostyczne i konsultacje społeczne można sformułować następujące wnioski i rekomendacje do Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Klucze na lata 2016-202:

61

PRZECIWDZIAŁANIE BEZROBOCIU, RYNEK PRACY, PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ

1. Walka z bezrobociem, tworzenie miejsc pracy dla grup w trudnej sytuacji na rynku pracy tj.: osób młodych bez doświadczenia zawodowego, osób 50+, osób niepełnosprawnych.
2. Wzmacnianie współpracy w zakresie przeciwdziałania bezrobociu między powiatowym urzędem pracy, ośrodkiem pomocy społecznej, lokalnymi organizacjami pozarządowymi i przedsiębiorcami.
3. Budowanie systemu wsparcia i rozwoju przedsiębiorczości w gminie w celu pozyskania nowych inwestorów i inwestycji.
4. Rozwijanie wewnątrzgminnej współpracy gospodarczej.
5. Dostosowanie kształcenia zawodowego pod kątem zapotrzebowania na rynku pracy, szeroka informacja zawodowa adresowana do dzieci, młodzieży i ich rodziców.
6. Wykorzystanie klauzul społecznych w zamówieniach publicznych, promowanie zatrudnienia os. niepełnosprawnych.
7. Wykorzystanie potencjału Pustyni Błędowskiej do rozwoju przedsiębiorczości i tworzenia miejsc pracy.

SYTUACJA RODZIN, DZIECI I MŁODZIEŻY

1. Promocja rodziny i wartości prorodzinnych.
2. Lepsze warunki mieszkaniowe dla rodzin z gminy Klucze.
3. Ułatwienia w zakresie godzenia życia rodzinnego z zawodowym- rozwijanie systemu opieki nad dziećmi w wieku do lat 3.
4. Szersza i kompleksowa oferta zagospodarowania czasu wolnego (szczególnie dla dzieci poniżej 6 r.ż. i powyżej 13 r.ż.).
5. Zadbanie o rozwój dzieci i młodzieży niepełnosprawnych.
6. Zwiększanie poczucia odpowiedzialności i świadomości rodziców w zakresie wychowania dzieci oraz współpracy z instytucjami - informacja, edukacja, specjalistyczna pomoc adresowana do rodzin.
7. Zacieśnianie współpracy szkół z kuratorami sądowymi w zakresie lepszego wsparcia dla rodzin z problemami.
8. Nacisk na wzmacnianie samodzielności i współpracy w młodym pokoleniu mieszkańców gminy Klucze.
9. Szersza promocja oferty zagospodarowania czasu wolnego dostępnej w Kluczach i w całej gminie.

SYTUACJA OSÓB STARSZYCH

1. Diagnoza sytuacji osób starszych w gminie Klucze i skali zjawiska wykluczenia ze względu na stan zdrowia i miejsce zamieszkania. Sformułowanie polityki senioralnej.
2. Rozszerzanie oferty zagospodarowania czasu wolnego seniorów, uwzględniając osoby, obecnie z tego typu usług niekorzystające, m. in. ze względu na miejsce zamieszkania i swój stan zdrowia.
3. Lepsze wykorzystanie kompetencji osób starszych w roli wolontariuszy, ekspertów. Powołanie Rady Seniorów.
4. Rozwijanie mobilnej profilaktyki i edukacji zdrowotnej adresowanej do osób starszych, mieszkańców obszarów wiejskich.
5. Rozwijanie i promowanie aktywności społecznej osób starszych, poszukiwanie i wspieranie liderów środowisk seniorskich.
6. Rozwijanie systemu usług nad osobami starszymi wymagającymi opieki, również w oparciu o działania samopomocowe.

SYTUACJA OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH I ICH RODZIN

1. Rozwijanie działań integracyjnych w środowisku, zwiększanie świadomości w tym rodzin osób niepełnosprawnych w zakresie wagi integracji osób niepełnosprawnych z osobami zdrowymi.
2. Zwiększenie dostępności dla osób z różnymi typami niepełnosprawności do świadczeń i usług wszelkiego rodzaju, pełne włączenie osób niepełnosprawnych w życie społeczne.
3. Likwidacja barier wszelkiego typu.
4. Opracowanie Gminnego Programu ds. osób niepełnosprawnych i powołanie pełnomocnika do jego realizacji.
5. Rozwijanie porozumienia między sektorem publicznym, społecznym i prywatnym na rzecz większego zatrudnienia osób niepełnosprawnych.
6. Podniesienie kompetencji osób, które pracują „z” i „na rzecz” osób niepełnosprawnych.

UZALEŻNIENIA I PRZEMOC

1. Diagnoza skali zjawiska uzależnień (w tym narkomanii, uzależnienia od Internetu) i przemocy w domach i szkołach w gminie Klucze.
2. Opracowanie skutecznych metod dotarcia do młodzieży, rodziców i nauczycieli w zakresie zwiększania ich świadomości dotyczącej zagrożeń wynikających z przemocy i uzależnień.
3. Zwiększenie świadomości społecznej w zakresie sposobów reagowania na przemoc i sposobów uzyskania pomocy.
4. Rozszerzenie systemu wsparcia dla osób uzależnionych, współuzależnionych, ofiar i sprawców przemocy.
5. Zweryfikowanie istniejącej oferty spędzania czasu wolnego pod kątem alternatywy dla osób uzależnionych.
6. Rzecznictwo w zakresie zmian prawa i lepszej egzekucji prawa w sprawach dotyczących uzależnień i przemocy.

7. Zacieśnienie współpracy instytucji gminnych ze szkołami oraz powiatem w zakresie przeciwdziałania przemocy i diagnozy skali tego zjawiska.

OCHRONA ZDROWIA⁶

1. Dostosowanie ośrodka zdrowia do potrzeb osób niepełnosprawnych i chorych.
2. Więcej działań profilaktycznych adresowanych do mieszkańców, w tym szczególnie dzieci i mężczyzn. Dotarcie z profilaktyką do mieszkańców sołectw.

POMOC SPOŁECZNA

1. Podnoszenie efektywności działań pomocowych w zakresie skutecznego wsparcia mieszkańców w rozwiązywaniu problemów społecznych.
2. Rozwój zespołu Ośrodka Pomocy Społecznej.
3. Lepszy przepływ informacji między OPS a sołectwami

AKTYWNOŚĆ SPOŁECZNA

1. Rozwijanie współpracy lokalnej w sołectwach i lepsze wykorzystanie zasobów lokalnych.
2. Szersze wsparcie Urzędu Gminy dla lokalnych organizacji pozarządowych i grup nieformalnych (np. KGW) w rozwoju i szerszym wykorzystaniu funduszy zewnętrznych.
3. Lepsza komunikacja w gminie między instytucjami gminnymi a mieszkańcami.

Wnioski i rekomendacje wynikające z działań diagnostycznych mają odzwierciedlenie w zapisach kierunków, celów i działań Strategii. Podczas formułowania zapisów Strategii, Panel Ekspertów część pomysłów uszczegółowił, zaproponował również nowe rozwiązania, rozszerzające wnioski z diagnozy.

ROZDZIAŁ 6. ANALIZA SWOT ROZWOJU SPOŁECZNEGO GMINY KLUCZE

W celu generalnego podsumowania wniosków z diagnozy społecznej, sformułowano Analizę SWOT. Analiza zawiera zagregowane najważniejszych mocne i słabe strony (atuty i wady) rozwoju społecznego w gminie Klucze, oraz zestawienie szans i zagrożeń wpływających na dalszy rozwój gminy w tym obszarze.

---

⁶ Postulaty dotyczące rozszerzenia oferty leczenia specjalistycznego, opieki nocnej oraz apteki całodobowej, nie zostały uwzględnione w zapisach Strategii, gdyż nie leżą w kompetencjach i sferze wpływu lokalnych instytucji.

ANALIZA SWOT

SYTUACJI SPOŁECZNEJ, WSPÓŁPRACY I INTEGRACJI W GMINIE KLUCZE

MOCNE

- rosnąca świadomość potrzeby współpracy lokalnej wśród mieszkańców, instytucji i organizacji,
- porozumienie mimo różnic politycznych i religijnych, liczne przykłady dobrej współpracy (w tym z instytucjami powiatowymi)
- sprawnie działające służby pomocy społecznej i przeciwdziałania uzależnieniom, mające świadomość potrzeby rozwoju, planujące w perspektywie długofalowej
- aktywne organizacje pozarządowe - liderzy integracji zawodowej i społecznej- kluczowi partnerzy instytucji gminnych w rozwiązywaniu problemów społecznych
- liczne i nowatorskie narzędzia aktywizacji zawodowej i integracji społecznej działające w gminie (m. in. spółdzielnia socjalna, klub i centrum aktywności społecznej, zakład aktywności zawodowe, ośrodek wsparcia dziennego)

SŁABE

- odczuwalny problem bezrobocia szczególnie wśród osób w trudnej sytuacji na rynku pracy – os. młodych, 50+, os. niepełnosprawnych
- niewystarczające rozpoznanie niektórych problemów społecznych (skali przemocy domowej, uzależnień wśród młodzieży, wykluczenia osób starszych i niepełnosprawnych)
- niewystarczający system wsparcia dla rodzin szczególnie w zakresie dostępu do mieszkań i opieki nad dziećmi do lat trzech
- niska świadomość społeczna w zakresie konieczności przeciwdziałania i reagowania na uzależnienia i przemoc
- ograniczony dostęp do usług opieki zdrowotnej oraz do oferty zagospodarowania czasu wolnego i opieki szczególnie dla mieszkańców sołectw
- niewielka oferta zagospodarowania czasu wolnego dla młodzieży i zajęć dla dzieci szczególnie poniżej szóstego roku życia

- rozwijająca się baza infrastruktury czasu wolnego i rekreacji
- duży potencjał Pustyni Błędowskiej i środowiska naturalnego do rozwoju przedsiębiorczości i tworzenia miejsc pracy
- aktywne społeczności lokalne, liczne organizacje pozarządowe i grupy nieformalne, rosnąca aktywność mieszkańców i zainteresowanie sprawami gminy
- mocne zaplecze polityczne, potencjalna możliwość wpływu na rozwiązania krajowe
- stereotypowe postrzeganie osób niepełnosprawnych przez społeczność, słaba integracja os. niepełnosprawnych i os. starszych
- trudno współpraca lokalna w niektórych sołectwach, uzależnienie sporej części organizacji pozarządowych od wsparcia i funduszy z budżetu gminy
- niezadawalający stan techniczny części gminnej infrastruktury społecznej, mało rozwinięta sieć ścieżek rowerowych
- słaba komunikacja między mieszkańcami a instytucjami i organizacjami

SZANSE

- rozwój oferty turystycznej i lokalnego biznesu wokół Pustyni Błędowskiej
- pozyskanie nowych inwestorów i pracodawców do gminy ,udział w ponadgminnych inicjatywach gospodarczych
- szersze włączenie do współpracy lokalnej przedsiębiorców i mieszkańców, koordynacja działań prowadzonych przez instytucje i organizacje na rzecz rozwoju społecznego,
- rozwój kompetencji i metod pracy instytucji i organizacji pozarządowych
- lepsze wykorzystanie lokalnych potencjałów przyrodniczych, społecznych i infrastrukturalnych
- pozyskiwanie funduszy zewnętrznych

ZAGROŻENIA

- degradacja środowiska naturalnego
- utrzymujący się ujemny przyrost naturalny
- starzejące się społeczeństwo i wzrastająca liczba os. starszych z potrzebą wsparcia
- nieszczelność systemu pomocy społecznej
- niekorzystna koniunktura gospodarcza
- Program 500+ i jego nieprzewidziane skutki społeczne
- nakładanie na samorządy dodatkowych zobowiązań bez zapewniania źródeł finansowania
- niekorzystne zmiany prawne

ROZDZIAŁ 7. WIZJA I MISJA ROZWOJU SPOŁECZNEGO GMINY KLUCZE

W procesie opracowania Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Klucze na lata 2016-2020 Panel Ekspertów sformułował założenia Wizji rozwoju społecznego gminy oraz Misję Strategii i jej Realizatorów.

Wizja formułuje oczekiwany stan rozwoju społecznego w gminie Klucze w przyszłości, do którego powinny zmierzać podejmowane przez Realizatorów Strategii działania.

WIZJA

Gmina Klucze rozwija się w oparciu o lokalne bogactwo przyrodnicze i kulturowe, angażując do współpracy mieszkańców i przedsiębiorców. Gmina jest atrakcyjną przestrzenią do życia dla wszystkich, niezależnie od wieku, sytuacji zdrowotnej i społecznej. Mieszkańcy czują się tu bezpiecznie, mają szansę na pracę, dostęp do szerokiej oferty edukacyjnej, kulturalnej i sportowej. Są aktywnymi uczestnikami życia społecznego. Dbając o swoje „małe Ojczyzny” realizują wspólne pomysły przy wsparciu instytucji gminnych i organizacji pozarządowych.

Efektom współpracy Panelu Ekspertów było również wypracowanie założeń do Misji Strategii. Misja określa kierunki działania odzwierciedlone w zapisach dokumentu, formułuje również wartości i zasady ważne dla skutecznej jego realizacji.

MISJA

Gmina Klucze wdraża Strategię Rozwiązywania Problemów Społecznych w celu podnoszenia jakości życia mieszkańców. Realizatorzy korzystają z zasobów lokalnych, potencjału instytucji i organizacji oraz aktywności mieszkańców. Tworzą dobre warunki dla rozwoju inicjatyw oddolnych i samopomocowych oraz integracji społecznej.

Zespół Realizatorów Strategii corocznie, wspólnie planuje i podsumowuje realizację jej zapisów. Koordynatorzy kładą szczególny nacisk na działania o charakterze profilaktycznym i wyrównanie szans grup wykluczonych. Dbają o możliwe szeroki ich zasięg oraz długotrwałe efekty dla rozwoju społeczno-gospodarczego gminy.

ROZDZIAŁ 8. PLAN STRATEGICZNY

Zwieńczeniem prac Panelu Ekspertów było wypracowanie na podstawie zebranych danych i materiałów z konsultacji, planu strategicznego rozwiązywania problemów społecznych i integracji w gminie Klucze na lata 2016-2020. Określono siedem celów strategicznych rozwoju społecznego gminy, które zostały zobrazowane w poniżej zamieszczonej tabeli pn. *Cele i kierunki działań*.

CELE I KIERUNKI DZIAŁAŃ

CEL STRATEGICZNY NR 1	CEL STRATEGICZNY NR 2	CEL STRATEGICZNY NR 3	CEL STRATEGICZNY NR 4	CEL STRATEGICZNY NR 5	CEL STRATEGICZNY NR 6	CEL STRATEGICZNY NR 7
SKUTECZNE PRZECIWDZIAŁANIE ZJAWISKU BEZROBOCIA	SPRZYJAJĄCE WARUNKI DO ROZWOJU RODZIN I GODZENIA ŻYCIA ZAWODOWEGO Z RODZINNYM	SKUTECZNE PRZECIWDZIAŁANIE UZALEŻNIENIOM I PRZEMOCY W RODZINACH I SZKOLE	WYSOKA JAKOŚĆ ŻYCIA OSÓB STARSZYCH	AKTYWNA INTEGRACJA OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH I ICH RODZIN	ZAANGAŻOWANI, WSPÓŁPRACUJĄCY MIESZKAŃCY I ORGANIZACJE POZARZĄDOWE	PROFESJONALNE SŁUŻBY SPOŁECZNE
1.1. Zwiększenie gotowości do podjęcia zatrudnienia wśród osób pozostających w trudnej sytuacji na rynku pracy	2.1 Wzmacnianie polityki prorodzinnej i promocji rodzin	3.1 Zwiększenie poziomu wiedzy i świadomości nt. uzależnień i zjawiska przemocy wśród mieszkańców	4.1 Wzmocnienie systemu wsparcia dla osób starszych i ich rodzin	5.1 Rozwój systemu wsparcia osób niepełnosprawnych i ich rodzin	6.1 Wzmocnienie komunikacji, dialogu obywatelskiego i współpracy lokalnej	7.1 Wzmocnienie potencjału kadry Ośrodka Pomocy Społecznej
1.2 Poprawa warunków do rozwoju przedsiębiorczości oraz tworzenia miejsc pracy	2.2 Rozszerzenie oferty opieki nad dziećmi i zagospodarowania czasu wolnego dzieci i młodzieży	3.2 Zwiększenie poziomu wiedzy i świadomości nt. uzależnień i zjawiska przemocy wśród uczniów	4.2 Rozwój aktywności społecznej i obywatelskiej seniorów	5.2 Zwiększenie integracji osób niepełnosprawnych i ich rodzin w społecznościach lokalnych	5.2 Promocja i rozwój aktywności społecznej i obywatelskiej	7.2 Podniesienie standardu usług pomocy społecznej w Gminie
1.3	2.3	3.3				

Zwiększenie kompetencji dzieci i młodzieży z gminy Klucze w zakresie świadomego wyboru ścieżki zawodowej	Rozwój systemu wsparcia dla rodzin mających trudności w wypełnianiu swoich funkcji	Wzmocnienie systemu wsparcia dla mieszkańców uwikłanych w uzależnienia i przemoc
--	--	--

Plan strategiczny Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Klucze 2016- 2020, zamieszczony poniżej , zawiera katalog proponowanych działań służących realizacji zamierzonych celów. Plan wskazuje koordynatorów poszczególnych działań, określa również czas ich realizacji i potencjalne źródła finansowania. Ważnym elementem planu są przykładowe działania operacyjne, które stanowią zapis pomysłów i rozwiązań wypracowanych w trybie konsultacji społecznych przez Panel Ekspertów. Do każdego działania zostały zaproponowany zestaw wskaźników produktu, uwzględniający przykładowe działania operacyjne.

PLAN STRATEGICZNY

Koordynator: Ośrodek Pomocy Społecznej

Cel strategiczny nr 1 SKUTECZNE PRZECIWDZIAŁANIE ZJAWISKU BEZROBOCIA

Koordynator: Urząd Gminy

CELE I DZIAŁANIA	Realizatorzy	Czas realizacji	Źródła finans.	Przykładowe działania operacyjne	Wskaźniki
1. Zwiększenie gotowości do podjęcia zatrudnienia wśród osób pozostających w trudnej sytuacji na rynku pracy					
1.1.1 Promocja postaw przedsiębiorczych oraz dostępnej oferty wsparcia wśród os. bezrobotnych, poszukujących pracy i os. chcących podnosić swoje kwalifikacje	Koordynator: OPS Partnerzy: PUP, OHP, CIS, UG (Echo Klucz), sołtysi, NGO	Na bieżąco	W ramach obowiązków	<ul style="list-style-type: none"> ▪ zacieśnienie wymiany informacji między PUP, OHP a OPS i UG ▪ bieżące informowanie osób długotrwale bezrobotnych, os. niepełnosprawnych o dostępnej ofercie wsparcia PUP, KIS, CIS ▪ cykliczne spotkania z sołtysami nt. działań OPS w tym dostępnej ofercie 	liczba akcji informacyjnych
1.1.2 Wzmacnianie efektywności działań w zakresie integracji zawodowej	Koordynator: OPS (KIS) Partnerzy: PUP, CIS,	Na bieżąco	W ramach obowiązków	<ul style="list-style-type: none"> ▪ organizacja szkoleń promujących pozytywne postawy w kwestii poszukiwania pracy, ▪ bieżąca działalność KIS, 	uchwała Rady Gminy Klucze o przyjęciu Programu, liczba zawartych porozumień o

	OHP, UG, NGO				współpracy, liczba osób, które skorzystały z usług KIS (liczba szkoleń, liczba osób przeszkolonych)
1.1.3 Promocja wolontariatu jako ścieżki zdobycia zatrudnienia wśród osób bezrobotnych, w tym 50+	Koordinator: Centrum Wolontariatu Partnerzy: Pełnomocnik ds. RPA, GOK, OPS, CHSD, NGO	Od 2017 na bieżąco	Budżet gminy, środki zewnętrzne, zasoby własne	<ul style="list-style-type: none"> ▪ zaplanowanie działań służących rozwijanie wolontariatu wśród osób bezrobotnych ▪ promowanie dobrych przykładów 	liczba podjętych inicjatyw
1.1.4 Opracowanie Programu reintegracji społecznej i zawodowej	Koordinator:	2016	W ramach obowiązków	<ul style="list-style-type: none"> ▪ 	Uchwał o przyjęciu programu
1.2 Poprawa warunków do rozwoju przedsiębiorczości oraz tworzenia miejsc pracy					
1.2.1 Tworzenie warunków do pozyskiwania nowych inwestorów i inwestycji do gminy	Koordinator: Urząd Gminy Partnerzy: MSP, zrzeszenia przedsiębiorców,	Na bieżąco	Budżet gminy, środki zewnętrzne (MRPO),	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Uwalnianie terenów pod inwestycje (plany zagospodarowania) ▪ Stworzenie strefy aktywności gospodarczej ▪ Tworzenie warunków preferencyjnych 	Liczba inicjatyw/ułatwień

	mieszkańcy				
1.2.2 Wzmocnienie wymiany informacji i zacieśnianie wewnątrzgminnej współpracy gospodarczej	Koordynator: Urząd Gminy Partnerzy: OPS, PUP, NGO, PS, zrzeszenie przedsiębiorców, lokalni przedsiębiorcy	Na bieżąco	W ramach obowiązków	<ul style="list-style-type: none"> ▪ cykliczne spotkania adresowane do lokalnych przedsiębiorców w tym przedsiębiorców społecznych (sieciovanie) ▪ promocja dostępnej oferty wsparcia w zakresie tworzenia miejsc pracy, dystrybucja materiałów informacyjnych (PUP) ▪ promowanie dobrych praktyk i przykładów sukcesu szczególnie z terenu gminy 	Liczba spotkań /inicjatyw
1.2.3 Powołanie klastra zrzeszającego lokalnych przedsiębiorców i przedsiębiorców społecznych w celu tworzenia w gminie miejsc pracy w sektorze opieki	Koordynator: Stow. Nikifor Partnerzy: NGO, przedsiębiorcy w tym społeczni	Na bieżąco	Budżet gminy, środki zewnętrzne, zasoby własne	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Włączenie się w inicjatywę „Małopolska Zachodnia przyjazna starości i niepełnosprawności” ▪ Zadbanie o promocję i transparentność planowanych działań 	Powołanie klastra
1.2.4 Utworzenie inkubatora przedsiębiorczości wokół Pustyni Błędowskiej	Koordynator – Urząd Gminy Partnerzy: NGO, mieszkańcy, przedsiębiorcy , PS	2017- 2020	Budżet gminy, środki zewnętrzne, zasoby własne	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Wspieranie rozwoju drobnej przedsiębiorczości wokół pustyni 	Powołany inkubator Liczba inicjatyw objętych wsparciem

<p>1.2.5 Wspieranie zatrudniania osób w trudnej sytuacji na rynku (os. niepełnosprawnych i 50+) przez przedsiębiorców poprzez wykorzystanie w zamówieniach gminnych klauzul społecznych i zamówień społecznie odpowiedzialnych</p>	<p>Koordynator: Urząd Gminy</p> <p>Partnerzy: PS, MSP, OPS, CIS</p>	<p>Na bieżąco</p>	<p>Budżet gminy,</p>	<p>wytypowanie zamówień w ramach których można wprowadzić społecznie odpowiedzialne zamówienia</p>	
<p>1.2.6 Rozwijanie współpracy Urzędu Gminy z lokalnymi Przedsiębiorcami Społecznymi (PS) w zakresie zlecenia zadań użyteczności publicznej</p>	<p>Koordynator: Urząd Gminy</p> <p>Partnerzy: PS, NGO</p>	<p>Na bieżąco</p>	<p>Budżet gminy,</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ przegląd zadań pod kątem zlecenia PES 	
<p>1.3 Zwiększenie kompetencji dzieci i młodzieży z gminy Klucze w zakresie świadomego wyboru ścieżki zawodowej</p>					
<p>1.3.1 Opracowanie i realizacja oferty zajęć w zakresie informacji zawodowej adresowanej do dzieci w wieku szkoły podstawowej</p>	<p>Koordynator: Urząd Gminy - GZO</p> <p>Partnerzy: szkoły, OHP, PUP, KIS, CIS, NGO, MSP</p>	<p>Na bieżąco od 09 2016</p>	<p>Budżet gminy, środki zewnętrzne, zasoby własne</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ zajęcia informacji zawodowej organizowane przez szkoły we współpracy z PUP, OHP i CIS 	<p>Opracowana oferta Liczba dzieci objętych ofertą</p>
<p>1.3.2 Opracowanie i realizacja oferty zajęć w zakresie informacji i doradztwa zawodowego</p>	<p>Koordynator: Urząd Gminy - GZO</p>	<p>Na bieżąco od 09 2016</p>	<p>Budżet gminy, środki zewnętrzne,</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ zajęcia w zakresie informacji i doradztwa zawodowej - współpraca szkół z PUP, 	<p>Liczba zajęć Liczba osób objętych ofertą</p>

adresowanej do gimnazjalistów	Partnerzy: szkoły, OHP, PUP, KIS, CIS, NGO, MSP		zasoby własne	OHP i CIS	
1.3.3 Promowanie świadomego wyboru ścieżki zawodowej wśród dzieci i rodziców	Koordinator: Urząd Gminy - GZO Partnerzy: szkoły, OHP, PUP, KIS, NGO, MSP	Na bieżąco	Budżet gminy, środki zewnętrzne, zasoby własne	<ul style="list-style-type: none"> ▪ działania edukacyjne adresowane do rodziców ▪ działania informacyjne i edukacyjne w formie wydarzeń promocyjnych, eventów edukacyjnych 	Liczba inicjatyw

Cel strategiczny nr 2 **SPRZYJAJĄCE WARUNKI DO ROZWOJU RODZIN I GODZENIA ŻYCIA ZAWODOWEGO Z RODZINNYM**

Koordinator: Urząd Gminy

CELE I DZIAŁANIA	Realizatorzy	Czas realizacji	Źródła finans.	Przykładowe działania operacyjne	Wskaźniki
2.1 Wzmacnianie polityki prorodzinnej i promocji rodzin					
2.1.1. Poszukiwanie możliwości rozszerzenia bazy mieszkaniowej dla rodzin w gminie Klucze	Koordinator: Urząd Gminy Partnerzy: mieszkańcy	Na bieżąco	Budżet gminy, środki zewnętrzne (m. in BGK)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ włączenie do programu rewitalizacji 	liczba podjętych inicjatyw
2.1.2 Wzmacnianie kompetencji rodziców i nauczycieli w zakresie	Koordinator: Urząd Gminy -	Na bieżąco	Budżet gminy, środki zewnętrzne,	<ul style="list-style-type: none"> ▪ zaprojektowanie działań o charakterze 	liczba działań edukacyjnych

wychowania dzieci, rozwiązywania problemów wychowawczych oraz dostępnych form wsparcia	GZO Partnerzy: OPS (asystent rodziny), szkoły, NGO, GOK, biblioteka,		zasoby własne	<p>edukacyjnym dla rodziców</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ warsztaty edukacyjne dla rodziców (w przyjaznych godzinach i niekoniecznie w szkołach, w świetlicach wiejskich, szkołach) ▪ warsztaty dla nauczycieli 	<p>adresowanych do rodziców</p> <p>liczba działań adresowanych do nauczycieli</p>
2.1.3 Edukacja prozdrowotna i badania profilaktyczne adresowane do różnych grup społecznych i wiekowych, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i mężczyzn	<p>Koordynator: Urząd Gminy – koordynator ds. NGO</p> <p>Partnerzy: NZOZ, NGO</p>	Na bieżąco	Środki zewnętrzne, zasoby własne		Liczba podjętych inicjatyw
2.1.4 Rozwijanie warunków do utrzymania porządku i bezpieczeństwa w gminie Klucze	<p>Koordynator : Urząd Gminy</p> <p>Partnerzy: policja</p>	Na bieżąco	Środki zewnętrzne, zasoby własne	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wspieranie działań modernizacyjnych policji 	Liczba wspartych działań
2.2 Rozszerzenie oferty opieki nad dziećmi i zagospodarowania czasu wolnego dzieci i młodzieży					
2.2.1 Rozwijanie w gminie różnych form opieki dla dzieci do lat 3	<p>Koordynator: Urząd Gminy</p> <p>Partnerzy: NGO, os. fizyczne</p>	Na bieżąco	środki zewnętrzne (MRPO)		<p>Liczba nowych placówek oferujących opiekę dla dzieci do lat 3</p> <p>Liczba dzieci objętych opieką</p>

<p>2.2.2 Rozszerzanie oferty zagospodarowania czasu wolnego dla dzieci w sołectwach, w tym w oparciu o współpracę z NGO</p>	<p>Koordynator: Urząd Gminy – koordynator ds. NGO</p> <p>Partnerzy: NGO, grupy nieformalne, gmina, GOK, biblioteka</p>	<p>2017 – uruchomienie zajęć we współpracy z NGO</p>	<p>Budżet gminy, środki zewnętrzne, zasoby własne</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ uruchomienie, we współpracy z NGO, zajęć sołectwach, gdzie ich brak, ▪ dostosowanie, wyposażenie i otwarcie na tego typu działania obiektów gminnych w sołectwach ▪ uwzględnienie w ofercie potrzeb dzieci poniżej 6 roku życia oraz dzieci niepełnosprawnych 	<p>Liczba nowych zajęć z uwzględnieniem dzieci poniżej 6 r.ż. Liczba zleceń dla NGO</p>
---	--	--	---	---	---

<p>2.2.3 Uruchomienie oferty zagospodarowania czasu wolnego w tym oferty zajęć sportowych dla młodzieży z wykorzystaniem pomysłów i zaangażowania młodych</p>	<p>Koordynator: GOK , Urząd Gminy , koordynator ds. NGO</p> <p>Partnerzy: GOK, biblioteka NGO, grupy nieformalne, Urząd Gminy</p>	<p>Na bieżąco</p>	<p>Budżet gminy, środki zewnętrzne, zasoby własne</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ uwzględnienie w ofercie potrzeb osób powyżej 12 r. ż i os. niepełnosprawnych ▪ stworzenie Klubów tematycznych z wykorzystaniem pomysłów młodzieży biorącej udział w konsultacjach społ. ▪ wykorzystanie istniejącej infrastruktury, dostosowanie do potrzeb młodzieży, miejsc spotkań ▪ włączenie młodzieży do współpracy przy planowaniu i organizacji oferty 	<p>Liczba nowych zajęć</p> <p>Liczba młodych zaangażowanych w planowanie i realizację oferty</p>
<p>2.2.4 Poprawa infrastruktury instytucji kultury, sportowej i rekreacyjnej z uwzględnieniem potrzeb osób niepełnosprawnych</p>	<p>Koordynator: Urząd Gminy</p> <p>Partnerzy: GOK, Biblioteka, NGO</p>	<p>Na bieżąco</p>	<p>Budżet gminy, środki zewnętrzne (MRPO, PROW. MS)</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ rozbudowa infrastruktury sportowej i rekreacyjnej (m. in. podjazd przy stawie dostosowany do os. niepełnosprawnych) ▪ modernizacja budynku GOK i Biblioteki ▪ rozwój ścieżek spacerowych i rowerowych 	<p>Liczba inwestycji</p>

2.3 Rozwój systemu wsparcia dla rodzin mających trudności w wypełnianiu swoich funkcji					
2.3.1 Opracowanie Gminnego programu wspierania rodziny	Koordynator: OPS	2016 r.	W ramach obowiązków własnych		Uchwała o przyjęciu programu
2.3.2 Wspieranie rodzin mających trudności w wypełnianiu swoich podstawowych funkcji	Koordynator: OPS Partnerzy: szkoły, przedszkola, kuratorzy, sąd, NZOZ „Zdrowie”, NGO	Na bieżąco	Środki własne i środki zewnętrzne	<ul style="list-style-type: none"> ▪ praca socjalna ▪ rozwój systemu opieki nad dzieckiem, w tym funkcjonowanie placówki wsparcia dziennego ▪ wsparcie udzielane przez asystenta rodziny ▪ poradnictwo specjalistyczne - pracownik socjalny, prawnik, psycholog 	liczba osób/rodzin objętych pracą socjalną, uchwała w sprawie przyjęcia programu, liczba zleconych zadań na prowadzenie placówki wsparcia dziennego, liczba dzieci korzystających ze wsparcia placówki, liczba rodzin objętych pomocą asystenta rodziny, liczba osób/rodzin objętych wsparciem specjalistycznym
2.3.3 Rozwój systemu interwencji kryzysowej dla rodzin	Koordynator: OPS	Na bieżąco	Środki własne, środki zewnętrzne	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wsparcie udzielane osobom/rodzinom znajdującym się w sytuacji kryzysowej 	liczba osób i rodzin objętych wsparciem PIK, liczba dzieci objętych

				<ul style="list-style-type: none"> ▪ rozwój systemu interwencji kryzysowej wobec dzieci 	wsparcie PIK
2.3.4. Realizacja programu osłonowego „Pomoc państwa w zakresie dożywiania” na lata 2014-2020 oraz programu operacyjnego „Pomoc żywnościowa 2014-2020” (POPŻ)	<p>Koordynator: OPS</p> <p>Partnerzy: szkoły, przedszkola, Spółdzielnia Socjalna OPOKA, ChSD</p>	2014-2020	Środki zewnętrzne, środki własne	<ul style="list-style-type: none"> ▪ objęcie dzieci, młodzieży i osób dorosłych pomocą w formie gorącego posiłku ▪ wydanie skierowań do otrzymania pomocy żywnościowej 	<p>Liczba dzieci objętych posiłkiem, Liczba młodzieży objętych posiłkiem, Liczba osób dorosłych objętych posiłkiem, Liczba wydanych decyzji Liczba wydanych skierowań Liczba zawartych porozumień</p>
2.3.5 Zacieśnianie współpracy szkół z kuratorami sądowymi w zakresie lepszego wsparcia dla rodzin z problemami	<p>Koordynator: Urząd Gminy - GZO</p> <p>Partnerzy: szkoły, kuratorzy, UG, OPS</p>	Na bieżąco	W ramach obowiązków	<ul style="list-style-type: none"> ▪ ustalenie zasad bieżącego informowania i planu współpracy 	ustalone zasady komunikacji i współpracy

Cel strategiczny nr 3 SKUTECZNE PRZECIWDZIAŁANIE UZALEŻNIENIOM I PRZEMOCY W RODZINACH I SZKOLE

Koordynator: Urząd Gminy

CELE I DZIAŁANIA	Realizatorzy	Czas realizacji	Źródła finans.	Przykładowe działania operacyjne	Wskaźniki
3.1 Zwiększenie poziomu wiedzy i świadomości nt. uzależnień i zjawiska przemocy wśród mieszkańców					
3.1.1 Diagnoza skali uzależnień i przemocy wśród mieszkańców gminy	Koordynator: OPS Partnerzy: Pełnomocnik ds. RPA, policja, NGO,	Do połowy 2017r.	Budżet gminy, środki zewnętrzne, zasoby własne	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Uwzględnienie w badaniu różnych rodzajów uzależnień (środków psychoaktywnych, internetu) i przemocy ▪ Opracowanie narzędzia badawczego (ankiety) ▪ Cykliczny sondaż (ankietyzacja) (np. 1x4 lata) 	liczba przeprow. sondaży liczba otrzymanych ankiet
3.1.3 Zwiększanie świadomości i wiedzy mieszkańców nt. zagrożeń wynikających z różnych rodzajów uzależnień oraz właściwych sposobów reagowania	Koordynator: Urząd Gminy – Pełnomocnik ds. RPA Partnerzy: OPS, GOK, Biblioteka, NGO, szkoły, policja, NZOZ	Na bieżąco	Budżet gminy, środki zewnętrzne, zasoby własne	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Kampania medialna (plakat, film itp.) ▪ Informator, materiały informacyjne – opracowanie i zaplanowanie szerokiej ich dystrybucji ▪ Promowanie istniejących telefonów zaufania 	liczba powstałych mat. Informacyjnych liczba rozdanych materiałów

3.1.4 Zwiększanie świadomości i wiedzy mieszkańców nt. zjawiska przemocy domowej oraz właściwych sposobów reagowania na przemoc	Koordynator: OPS Partnerzy: Urząd Gminy – Pełnomocnik ds. RPA, GOK, Biblioteka, NGO, szkoły, policja, NZOZ	Na bieżąco	Budżet gminy, środki zewnętrzne, zasoby własne	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Kampania medialna (plakat, film itp.) ▪ Informator, materiały informacyjne – opracowanie i zaplanowanie szerokiej ich dystrybucji ▪ Promowanie istniejących telefonów zaufania 	liczba powstałych mat. Informacyjnych liczba rozdanych materiałów
3.1.5 Zwiększanie świadomości i wiedzy sprzedawców w zakresie zakazu sprzedaży alkoholu osobom nieletnim i nietrzeźwym	Koordynator: Urząd Gminy – Pełnomocnik ds. RPA Partnerzy: właściciele sklepów, sprzedawcy, policja	Na bieżąco	Budżet gminy, zasoby własne	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Działania informacyjne adresowane do sprzedawców (mat. Informacyjne, szkolenia terenowe) 	Liczba przeprow. działań informacyjnych/szkoleniowych
3.2 Zwiększenie poziomu wiedzy i świadomości nt. uzależnień i zjawiska przemocy wśród uczniów					
3.2.1 Diagnoza skali zjawiska uzależnień i przemocy w szkole oraz bieżący ich monitoring	Koordynator: Urząd Gminy-GZO Partnerzy: Pełnomocnik ds. RPA, OPS, policja, NGO	Na bieżąco	Budżet gminy, środki zewnętrzne, zasoby własne	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Ewaluacja istniejących w szkołach programów i procedur ▪ Opracowanie narzędzi badawczych (ankieta, warsztaty diagnostyczne) ▪ Cykliczne prowadzenie badań diagnostycznych – 	liczba oprac. procedur liczba przeprow. badań diagnostycznych liczba szkół i osób

				<p>wypracowanie procedur w tym zakresie</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Uwzględnienie w badaniach różnych rodzajów uzależnień i przemocy (dopalacze, internet, cyberprzemoc) 	objętych badaniem
<p>3.2.2 Zwiększania świadomości i wiedzy dzieci i młodzieży, nauczycieli i rodziców, nt. konsekwencji zdrowotnych, rodzinnych i społecznych uzależnień oraz rodzajów przemocy i sposobów reakcji na przemoc</p>	<p>Koordynator: Pełnomocnik ds. RPA Partnerzy: Urząd Gminy-GZO, OPS, policja, NGO</p>	Na bieżąco	Budżet gminy, środki zewnętrzne, zasoby własne	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Ewaluacja działań profilaktycznych w szkołach pod kątem ich atrakcyjności i skuteczności ▪ Włączanie działań profilaktycznych do programów wydarzeń środowiskowych (Dzień Rodziny, święta lokalne) ▪ Współpraca z partnerami specjalizującymi się atrakcyjnych formach działań profilaktycznych ▪ Opracowanie/pozyskanie materiałów informacyjnych dot. przemocy odrębnych dla dzieci i młodzieży i ich dystrybucja ▪ Oddelegowanie policjanta do pracy profilaktycznej w 	<p>liczba przepr. ewaluacji</p> <p>liczba wydarzeń profilaktycznych</p> <p>liczba nowych partnerów</p>

				szkołach	
3.3 Wzmocnienie systemu wsparcia dla mieszkańców uwikłanych w uzależnienia i przemoc					
3.3.1 Podnoszenie wiedzy i świadomości osób dotkniętych problemem uzależnień nt. sposobów reagowania i możliwości uzyskania wsparcia	Koordynator: Pełnomocnik ds. RPA Partnerzy: OPS, policja, NGO	Na bieżąco	Budżet gminy, środki zewnętrzne, zasoby własne	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Szeroka, wielokanałowa dystrybucja dostępnych materiałów informacyjnych, ▪ oprac. materiałów informacyjnych uwzględniających lokalne uwarunkowania 	Liczba rozdanych materiałów Oprac. materiał „lokalny”
3.3.2 Podnoszenie wiedzy i świadomości osób dotkniętych zjawiskiem przemocy nt. dostępnej pomocy i procedur związanych ze zgłoszeniem przypadków przemocy	Koordynator: OPS Partnerzy: Pełnomocnik ds. RPA, policja, NGO	Na bieżąco	Budżet gminy, środki zewnętrzne, zasoby własne	<ul style="list-style-type: none"> ▪ szeroka, wielokanałowa dystrybucja materiałów informacyjnych ▪ oprac. materiałów informacyjnych uwzględniających lokalne uwarunkowania 	Liczba rozdanych materiałów Oprac. materiał „lokalny”
3.3.3 Zwiększanie dostępu do usług terapeuty uzależnień w gminie	Koordynator: Urząd Gminy – Pełnomocnik ds. RPA Partnerzy: OPS, CHSD, NGO	Do końca 2017r.	Budżet gminy, środki zewnętrzne, zasoby własne	<ul style="list-style-type: none"> ▪ zatrudnienie terapeuty ▪ systematyczne dyżury terapeuty ▪ uruchomienie różnych form terapii (indywidualnej, grupowej) ▪ zabezpieczenie 	Liczba godzin usług Liczba form wsparcia Liczba osób objętych wsparciem

				pomieszczeń	
3.3.4 Rozwijanie samopomocy wśród osób dotkniętych uzależnieniami	Koordynator: OPS Partnerzy: GKRPA, wolontariusze	Na bieżąco	Budżet gminy, środki zewnętrzne, zasoby własne	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wsparcie istniejącej grupy ▪ powołanie nowych grup dla osób współuzależnionych 	Liczba funkcjonujących grup, Liczba osób biorących udział w spotkaniach
3.3.5 Powołanie ośrodka dla osób uzależnionych, współuzależnionych, sprawców przemocy w gminie	Koordynator: Pełnomocnik ds. Rozwiązywania Problemów Alkoholowych Partnerzy: OPS, CHSD, inne samorządy	2019-2020	Budżet gminy, środki zewnętrzne (MRPO), zasoby własne	<ul style="list-style-type: none"> ▪ leczenie uzależnień 	liczba powołanych ośrodków liczba osób objętych wsparciem
3.3.6 Realizacja Gminnego programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie w Gminie Klucze na lata 2014-2016	Koordynator: OPS Partnerzy: policja, szkoły, NZOZ, sąd, kuratorzy, Zespół Interdyscyplinarny, Pełnomocnik ds. RPA, GKRPA	Na bieżąco	Budżet gminy, środki zewnętrzne, zasoby własne	<ul style="list-style-type: none"> ▪ zwiększanie wiedzy uprawnionych instytucji w zakresie zakładania „niebieskiej karty” oraz gotowości do podejmowania działań, wymiana informacji ▪ opracowanie ram polityki przeciwdziałania przemocy w kolejnych latach ▪ profesjonalizacja zespołu interdyscyplinarnego 	1. Liczba spotkań, szkoleń, kampanii informacyjnych. 2. Liczba założonych niebieskich kart 3. Liczba szkoleń 4. Liczba osób objętych wsparciem

				<ul style="list-style-type: none"> praca socjalna, poradnictwo PIK 	
3.3.7 Powstanie stacjonarnego ośrodka dla osób pokrzywdzonych	<p>Koordynator: OPS</p> <p>Partnerzy: Gmina Klucze, NGO</p>	2019-2020	Środki zewnętrzne, środki własne	<ul style="list-style-type: none"> stworzenie miejsca zamieszkania osobom/rodzinom uwikłanym w przemoc i uzależnienia 	<p>Liczba powstałych ośrodków</p> <p>Liczba pensjonariuszy</p>

Cel strategiczny 4 Wysoka jakość życia osób starszych

Koordynator: Ośrodek Pomocy Społecznej

CELE I DZIAŁANIA	Realizatorzy	Czas realizacji	Źródła finans.	Przykładowe działania operacyjne	Wskaźniki
4.1 Wzmocnienie systemu wsparcia dla osób starszych i ich rodzin					
4.1.1 Diagnoza sytuacji osób starszych mieszkających w gminie	<p>Koordynator: OPS</p> <p>Partnerzy: NGO, parafie, sołtysi, GOK</p>	2016-2017	Budżet gminy, środki zewnętrzne, zasoby własne	<p>Diagnoza obejmująca:</p> <ul style="list-style-type: none"> rozpoznanie potrzeb, potencjałów oraz gotowości osób starszych do podjęcia działań społecznych zebranie informacji o ofercie oraz działaniach podejmowanych przez seniorów w gminie, usystematyzowanie 	<p>Przeprowadzone działania diagnostyczne</p> <p>Liczba osób objęta badaniem</p>

				<ul style="list-style-type: none"> ▪ zbadanie skali wykluczenia osób starszych ze względu na stan zdrowia i sytuacji rodzin 	
4.1.2 Opracowanie ram polityki senioralnej w gminie i powołanie Pełnomocnika ds. os starszych i niepełnosprawnych	<p>Koordynator: OPS</p> <p>Partnerzy: NGO, Urząd Gminy, GOK, mieszkańcy</p>	2016-2017	Budżet gminy, środki zewnętrzne (PFRON), zasoby własne	<ul style="list-style-type: none"> ▪ opracowanie kompleksowego systemu wsparcia os. starszych w gminie – w formie programu ▪ powołanie Pełnomocnika ds. osób starszych i niepełnosprawnych (koordynatora realizacji polityki) 	Opracowany program Powołany koordynator
4.1.3 Promowanie i uruchomienie działań samopomocy sąsiedzkiej na rzecz potrzebujących osób starszych	<p>Koordynator: OPS</p> <p>Partnerzy: NGO, GOK, sołtysi, szkoły mieszkańcy</p>	Na bieżąco	Budżet gminy, środki zewnętrzne, zasoby własne	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Promowanie wolontariatu sąsiedzkiego (pomoc sąsiedzka) ▪ Zaangażowanie młodzieży w pomoc os starszym (pomoc przy zakupach) 	Liczba inicjatyw
4.1.4 Rozwój systemu wsparcia i pomocy dla osób starszych i opiekujących się osobami starszymi i przewlekle chorymi	<p>Koordynator: OPS</p> <p>Partnerzy: NGO, NZOZ, Gmina Klucze</p>	Na bieżąco	Budżet gminy, środki zewnętrzne, zasoby własne	<ul style="list-style-type: none"> ▪ utworzenie punktu wspierania osób starszych, ▪ usługi opiekuńcze, specjalistyczne usługi 	Liczba osób objętych turnusem rehabilitacyjnym, liczba osób objętych pomocą w formie usług

				<p>opiekuńcze, udział w turnusach rehabilitacyjnych,</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ udział w rządowym programie wieloletnim „Senior-Wigor” na lata 2015-2020 – utworzenie dziennego domu Senior-Wigor 	<p>opiekuńczych, w tym specjalistycznych</p> <p>Liczba powstałych domów seniora</p> <p>Liczba osób biorących udział w zajęciach Domu seniora</p>
4.1.5 Rozwijanie działań profilaktycznych dla seniorów w sołectwach	<p>Koordynator: Pełnomocnik ds. os. starszych i niepeł.</p> <p>Partnerzy: NGO, Urząd Gminy, NZOZ, sołtysi</p>	Na bieżąco	środki zewnętrzne	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Mobilna oferta profilaktyczna dostosowana do potrzeb os. starszych 	Liczba akcji
4.1.7 Zwiększanie dostępu do usług medycznych os. starszych i niepełnosprawnych poprzez modernizację obiektów ochrony zdrowia	<p>Koordynator: Urząd Gminy</p> <p>Partnerzy: NZOZ</p>	Na bieżąco	Budżet gminy, środki zewnętrzne, zasoby własne	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Dostosowanie obiektów ochrony zdrowia do potrzeb osób starszych i niepełnosprawnych 	Liczba przeprowadzonych działań modernizacyjnych
4.1.8 Rozwijanie działań służących zagospodarowaniu czasu wolnego seniorów w oparciu o współpracę z NGO	<p>Koordynator: GOK</p> <p>Pełnomocnik ds. os. starszych i niepełnospr.</p>	Na bieżąco	Budżet gminy, środki zewnętrzne, zasoby własne	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Współpraca finansowa gminy z organizacjami działającymi na rzecz seniorów ▪ Różnicowanie oferty adresowanej do seniorów 	Liczba podjętych inicjatyw w oparciu o współpracę z NGO

	Partnerzy: NGO, KGW, grupy nieformalne			<ul style="list-style-type: none"> Zachęcanie nowych uczestników Realizacja projektów wielopokoleniowych 	
4.2 Rozwój aktywności społecznej i obywatelskiej seniorów					
4.2.1 Powołanie Rady Seniorów w celu zwiększenia wpływu osób starszych na politykę Gminy	Koordynator: Pełnomocnik ds. os. starszych i niep. Partnerzy: GOK, UTW, NGO	2017r.	Budżet gminy, środki zewnętrzne, zasoby własne	<ul style="list-style-type: none"> Określenie celów i zadań Rady Seniorów Powołanie Rady 	Powołanie Rady Seniorów
4.2.2 Promowanie aktywności i wolontariatu osób starszych, szersze wykorzystanie kompetencji i potencjału seniorów	Koordynator: Centrum Wolontariatu Partnerzy: Centrum Wolontariatu, NGO, grupy nieformalne, sołtysi, Rady Parafialne	Od 2017r.	Budżet gminy, środki zewnętrzne, zasoby własne	<ul style="list-style-type: none"> Promowanie wśród seniorów wolontariatu (w tym w sołectwach). Zaangażowanie seniorów do prowadzenia warsztatów z dziećmi i młodzieżą Promocja aktywności osób starszych – dobrych przykładów w różnych mediach lokalnych Wspieranie informacyjne i doradcze aktywnych osób starszych 	Liczba inicjatyw promocyjnych Liczba osób starszych wolontariuszy/aktywnych społecznie

Cel strategiczny nr 5: Aktywna integracja osób niepełnosprawnych i ich rodzin

Koordynator: Ośrodek Pomocy Społecznej

CELE I DZIAŁANIA	Realizatorzy	Czas realizacji	Źródła finans.	Przykładowe działania operacyjne	Wskaźniki
5.1.1 Rozwój systemu wsparcia osób niepełnosprawnych i ich rodzin					
5.1.1 Opracowanie ram spójnej polityki integracji osób niepełnosprawnych w gminie i powołanie Pełnomocnika ds. os. starszych i niepełnosprawnych	Koordynator: OPS Partnerzy: Urząd Gminy, PCPR, GOK, NGO, sołtysi	2016-2017	Budżet gminy, środki zewnętrzne (PFRON), zasoby własne	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Rozpoznanie potrzeb i oczekiwań osób niepełnosprawnych i ich rodzin ▪ Stworzenie Gminnego Programu ds. osób niepełnosprawnych ▪ Powołanie pełnomocnika wójta ds. os. starszych i niepełnosprawnych – koordynatora realizacji programu 	Opracowany program Powołany Pełnomocnik
5.1.2 Opracowanie i realizacja Programu Ochrony Zdrowia Psychicznego dla Gminy Klucze	Koordynator: OPS	2016	W ramach obowiązków		Uchwała o przyjęciu Programu
5.1.3 Podnoszenie kompetencji osób, które pracują na rzecz osób niepełnosprawnych	Koordynator: Urząd Gminy - GZO Partnerzy:	Na bieżąco	Budżet gminy, środki zewnętrzne, zasoby własne	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Działania edukacyjne adresowane do nauczycieli i instruktorów 	Liczba inicjatyw rozwojowych

	szkoły, OPS, PCPR, NGO, GOK, biblioteka				
5.1.4 Rozwijanie i wspieranie usług opieki dziennej i całodobowej dla osób niepełnosprawnych oraz osób chorych psychicznie (dzieci, młodzieży i os. dorosłych)	Koordynator: OPS Partnerzy: Urząd Gminy, PCPR, NGO	Na bieżąco	Budżet gminy, środki zewnętrzne, zasoby własne	<ul style="list-style-type: none"> wspieranie rozwoju ŚDS i WTZ i innych ośrodków opieki i edukacji 	Liczba inicjatyw wspierających
5.1.2 Zwiększenie integracji osób niepełnosprawnych i ich rodzin w społecznościach lokalnych					
5.2.1 Tworzenie warunków do szerokiego włączenia dzieci i młodzieży niepełnosprawnej do zajęć szkolnych i pozaszkolnych	Koordynator: Urząd Gminy - GZO Partnerzy: Pełnomocnik ds. os starszych i niepełn., rodziny os. niepełnosprawnych	Na bieżąco	Budżet gminy, środki zewnętrzne, zasoby własne	<ul style="list-style-type: none"> Ograniczanie nauczania indywidualnego Działania informacyjno-edukacyjne służące integracji adresowane do dzieci i rodziców 	Liczba podejmowanych inicjatyw
5.2.2 Redukcja barier architektonicznych i komunikacyjnych utrudniających funkcjonowanie osób niepełnosprawnych	Koordynator: Urząd Gminy Partnerzy: OPS, NGO, PCPR	Na bieżąco	Budżet gminy, środki zewnętrzne, zasoby własne	<ul style="list-style-type: none"> Aktualizacja studium barier architektonicznych Wspieranie osób fizycznych w pozyskiwaniu środków na 	Liczba zredukowanych barier architektonicznych

5.2.3 Zwiększanie dostępności dla osób niepełnosprawnych organizowanych w gminie wydarzeń i usług	Koordynator: Urząd Gminy- Pełnomocnik ds. os. starszych i niepełnospraw- nych Partnerzy: OPS, GOK, biblioteka, policja, NGO	Na bieżąco	Budżet gminy, środki zewnętrzne, zasoby własne	redukcje barier <ul style="list-style-type: none"> ▪ organizacja imprez o charakterze masowym dostępnych dla ogółu mieszkańców ▪ wypracowanie rekomendacji dla organizatorów wydarzeń, imprez dla społeczności w zakresie zapewnienia dostępności dla os. niepełnosprawnych i ich rodzin 	Wypracowane rekomendacje Liczba imprez/wydarzeń dostosowana do potrzeb os. niepeł. Liczba os. niepełnosprawnych biorących udział
---	---	------------	--	--	---

Cel strategiczny nr 6 Zaangażowani, współpracujący mieszkańcy i organizacje pozarządowe

Koordynator: Urząd Gminy

CELE I DZIAŁANIA	Realizatorzy	Czas realizacji	Źródła finans.	Przykładowe działania operacyjne	Wskaźniki
6.1 Wzmocnienie komunikacji, dialogu obywatelskiego i współpracy lokalnej w gminie Klucze					
6.1.1 Wzmacnianie komunikacji władz i instytucji gminnych z mieszkańcami	Koordynator: Urząd Gminy Partnerzy: GOK, Biblioteka, NGO,	Na bieżąco	Budżet gminy, środki zewnętrzne, zasoby własne	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Upowszechnienie Skrzynki Pomysłów-interaktywnego kanału zgłaszania pomysłów, uwag i inicjatyw przez mieszkańców ▪ Systematyczne spotkania 	Liczba zgłoszonych pomysłów/uwag

	mieszkańcy			<p>przedst. gminy z mieszkańcami prowadzone wg programu, przygotowanie / wsparcie softysów w prowadzeniu spotkań</p> <ul style="list-style-type: none"> Zainspirowanie mieszkańców /organizacji do utworzenia dodatkowych kanałów komunikacji w gminie np. radia internetowego 	
6.1.2 Rozwój dialogu i współpracy władz gminy z mieszkańcami, organizacjami i przedsiębiorcami na rzecz promocji i rozwoju przedsiębiorczości wokół Pustyni Błędownskiej	<p>Koordynator: Urząd Gminy (PCI)</p> <p>Partnerzy: NGO, przedsiębiorcy, mieszkańcy</p>	2017-2020	W ramach obowiązków	<ul style="list-style-type: none"> Organizacja spotkań w celu zebrania opinii, sugestii i pomysłów na współpracę wokół Pustyni Wypracowanie wspólnej wizji promocji i rozwoju przedsiębiorczości wokół Pustyni 	Liczba spotkań i uczestników spotkań Liczba podjętych inicjatyw
6.1.3 Udostępnienie w sołectwach nieruchomości gminnych na potrzeby świetlic wiejskich- miejsca spotkań mieszkańców w różnym wieku oraz lokalnych organizacji pozarządowych	<p>Koordynator: Urząd Gminy</p> <p>Partnerzy: NGO, grupy nieformalne</p>	Na bieżąco	W ramach obowiązków	<ul style="list-style-type: none"> Uporządkowanie zasad i warunków korzystania z nieruchomości Konsultacje społeczne proponowanych zasad 	Opracowanie zasad Liczba ogólnodostępnych świetlic wiejskich
6.1.4 Rozwijanie współpracy lokalnych organizacji pozarządowych w zakresie	Koordynator: Urząd Gminy –	Na bieżąco	Budżet własny	<ul style="list-style-type: none"> Gmina wspiera finansowo w otwartych konkursach 	Liczba przedsięwzięć

realizacji wspólnych działań na rzecz mieszkańców gminy	Pełnomocnik ds. RPA Partnerzy: NGO, grupy nieformalne			ofert projekty partnerskie organizacji (partnerstwo jest kryterium oceny oferty) ▪ Wymiana informacji nt. realizowanych projektów między organizacjami	partnerskich wspartych przez Gminę
6.1.5 Rozwijanie dialogu obywatelskiego poprzez aktywną działalność Gminnej Rady Działalności Pożytku Publicznego	Koordynator: Urząd Gminy – Pełnomocnik ds. RPA Partnerzy: NGO	Na bieżąco	W ramach obowiązków	▪ Zaktywizowanie GRDPP ▪ Oprac. listy zadań Rady	Liczba spotkań GRDPP
6.2 Promocja i rozwój aktywności społecznej i obywatelskiej					
6.2.1 Uruchomienie lokalnego Centrum Wolontariatu w gminie w oparciu o współpracę z NGO	Koordynator: Urząd Gminy – Pełnomocnik ds. RPA Partnerzy: NGO	2016 – opracowanie koncepcji 2017 - zlecenie zadania	Budżet własny	▪ Opracowanie koncepcji lok. Centrum Wolontariatu w oparciu o współpracę z Centrum z Olkusza ▪ Zlecenie zadania publicznego NGO	Opracowana koncepcja CW Zlecenie zadania
6.2.2 Poszerzanie działań wspierających rozwój organizacji pozarządowych i grup mieszkańców w zakresie skutecznej realizacji działań i pozyskiwania funduszy zewnętrznych	Koordynator: OPS Partnerzy: Urząd Gminy-koordynator ds. NGO, NGO	Na bieżąco	Budżet własny, środki zewnętrzne	▪ Pomoc informacyjno-doradcza w ramach Punktu Konsultacyjnego działającego przy GOPS ▪ Działania edukacyjne w zakresie pozyskiwania funduszy	
6.2.3 Utworzenie funduszu	Koordynator:	2017r.	Budżet własny	▪ Opracowanie regulaminu	Utworzony

pożyczkowego /poręczeniowego / funduszu wkładów własnych dla organizacji pozarządowych w celu skutecznego pozyskiwania środków zewnętrznych	Urząd Gminy – Pełnomocnik ds. RPA Partnerzy: NGO				fundusz Liczba wspartych inicjatyw
---	---	--	--	--	---------------------------------------

Cel strategiczny nr 7 Profesjonalne służby społeczne

Koordynator: Ośrodek Pomocy Społecznej

CELE I DZIAŁANIA	Realizatorzy	Czas realizacji	Źródła finans.	Przykładowe działania operacyjne	Wskaźniki
7.1 Wzmocnienie potencjału kadry Ośrodka Pomocy Społecznej					
7.1.1 Rozwijanie umiejętności pracowników OPS działających na rzecz integracji społecznej klientów pomocy poprzez systematyczne ich doszkadzanie	Koordynator: OPS	Na bieżąco	Środki własne, środki zewnętrzne	<ul style="list-style-type: none"> organizacja szkoleń dla pracowników udział w szkoleniach zewnętrznych 	Liczba zorganizowanych szkoleń Liczba osób – uczestników szkoleń
7.1.2 Upowszechnianie informacji o aktualnej ofercie i formach świadczeń pomocowych	Koordynator: OPS	Na bieżąco	Zasoby własne	<ul style="list-style-type: none"> aktualizacja strony internetowej OPS cykliczne artykuły w prasie lokalnej 	Liczba informacji na stronie internetowej liczba artykułów
7.1.3 Badanie poziomu satysfakcji odbiorcy zadań społecznych	Koordynator: OPS	Raz w roku	Zasoby własne	<ul style="list-style-type: none"> badanie opinii klientów pomocy społecznej 	liczba przeprowadzonych

					badania
7.2 Podniesienie standardu usług pomocy społecznej w gminie					
7.2.1 Rozdzielenie pracy socjalnej od postępowania administracyjnego	Koordinator: OPS	2016-2018	Środki zewnętrzne, środki własne	<ul style="list-style-type: none"> Wdrażanie usprawnień organizacyjnych w OPS przez nakierowanie działań na poprawę obsługi klienta 	zmiana struktury organizacyjnej OPS, liczba przeorganizowanych stanowisk pracy

ROZDZIAŁ 9. SYSTEM KOORDYNACJI WDRAŻANIA I MONITORINGU REALIZACJI STRATEGII

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Klucze na lata 2016-2020 jest przyjmowana uchwałą Rady Gminy Klucze. Za jej realizację odpowiada Wójt Gminy a koordynację wdrożenia Strategii deleguje na Ośrodek Pomocy Społecznej w Kluczach. Struktura planu strategicznego oprócz wskazania głównego koordynatora Strategii, wskazuje również koordynatorów poszczególnych celów strategicznych, są nimi w zależności od celu: Urząd Gminy lub Ośrodek Pomocy Społecznej. W ramach poszczególnych celów strategicznych w planie wyodrębnieni zostali koordynatorzy poszczególnych działań. Podział na koordynatorów celów strategicznych i działań obrazuje zamieszczony poniżej schemat:

97

cel strategiczny nr 1 - koordynator celu

działanie 1.1.1.- koordynator
działanie 1.2.1 - koordynator

cel strategiczny nr 2 - koordynator celu

działanie 2.1.1 - koordynator
działanie 2.2.1- koordynator

cel strategiczny nr 3- koordynator celu

działanie 3.1.1 - koordynator
działanie 3.2.1 -koordynator

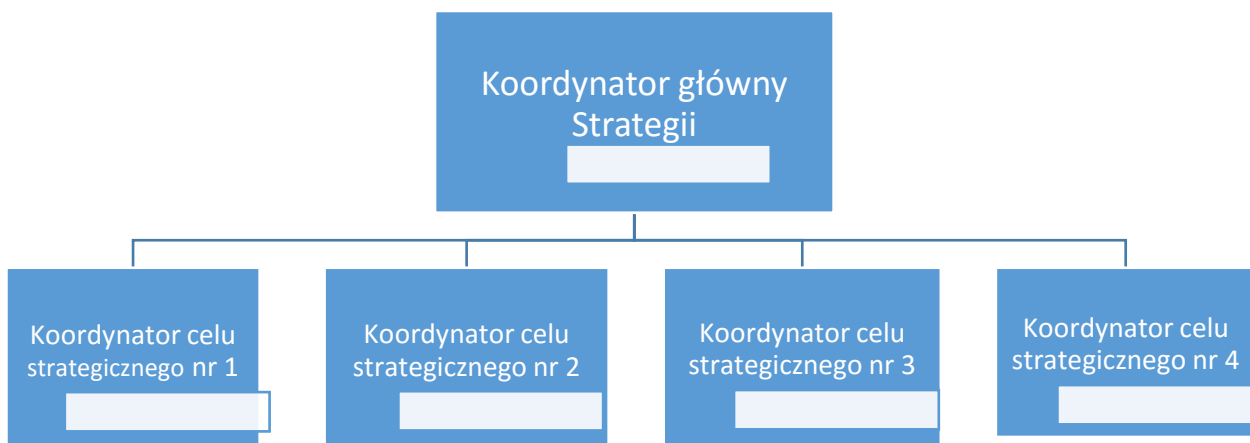
Koordynator celu strategicznego wraz z koordynatorami poszczególnych działań tworzy **Zespół Realizacyjny**. Pracą Zespołu Realizacyjnego kieruje koordynator celu, do jego zadaniem należy m. in.:

- nadzór nad tworzeniem Rocznych Planów Realizacyjnych, w których koordynatorzy poszczególnych działań określają planowane inicjatywy służące realizacji celów Strategii (min. 1 spotkanie planistyczne na początku roku),

- monitoring wdrożenia Rocznych Planów Realizacyjnych (min. 1 spotkanie monitorujące w połowie roku),
- ułatwianie przepływu informacji pomiędzy koordynatorami działań (np. za pośrednictwem grupy dyskusyjnej),
- zbieranie danych dot. realizacji działań – wskaźników produktów (np. w formie formularza elektronicznego, min. 1 spotkanie podsumowujące na końcu roku),
- reagowanie na trudności i opóźnienia, wspieranie koordynatorów działań w sytuacjach kryzysowych,
- współpraca na forum Komitetu Sterująco-Monitorującego,
- sporządzanie zbiorczych sprawozdań z realizacji działań w ramach celu strategicznego.

Rekomenduje się, aby Zespół Realizacyjny celu strategicznego spotykał się minimum 3 razy do roku i pozostawał w bieżącym kontakcie telefonicznym i elektronicznym.

Koordinator główny - lider realizacji Strategii - Ośrodek Pomocy Społecznej będzie nadzorował pracę koordynatorów celów strategicznych (schemat poniżej).

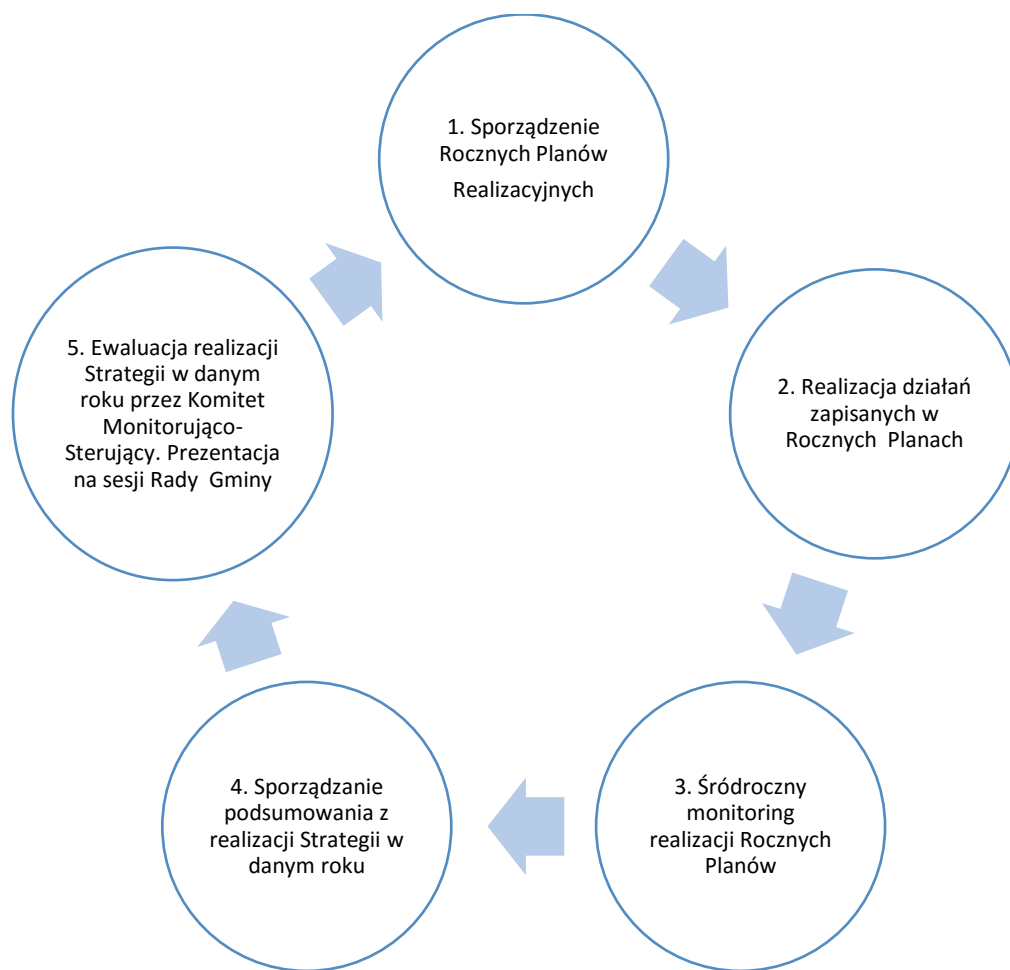
Do zadań Koordynatora głównego należeć będzie:

- monitoring realizacji celów strategicznych i monitoring pracy koordynatorów celów strategicznych (min. 1 spotkanie monitorujące z koordynatorami celów)
- zbieranie danych dot. realizacji celów strategicznych (np. w formie formularza elektronicznego, min. 1 spotkanie podsumowujące na końcu roku),
- reagowanie na trudności i opóźnienia, wspieranie koordynatorów celów strategicznych w sytuacjach kryzysowych,
- sporządzanie zbiorczych sprawozdań z realizacji Strategii w oparciu o sprawozdania z realizacji poszczególnych celów strategicznych,
- coroczna prezentacja rezultatów i wniosków z realizacji Strategii na sesji Rady Gminy
- moderowanie pracy Komitetu Sterująco-Monitorującego;

Koordynator główny i koordynatorzy celów strategicznych tworzą **Komitet Sterująco-Monitorujący**. Do zadań Komitetu należeć będzie:

- coroczna ewaluacja realizacji Strategii w oparciu o sprawozdanie zbiorcze z jej wdrożenia,
- weryfikacja aktualności zapisów Strategii (min. 1 na dwa lata),
- wpieranie Koordynatora głównego w zakresie szukania rozwiązań dla sytuacji kryzysowych związanych z realizacją strategii;

Poniższy schemat podsumowuje roczny cykl wdrażania Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Klucze na lata 2016-2020.

Schemat wdrażania Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Klucze na lata 2016-2020 oraz wskazanie osób delegowanych do pełnienia funkcji koordynatora głównego i koordynatorów celów strategicznych, zostanie przyjęty zarządzeniem Wójta Gminy Klucze.